

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

**«Η ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ: Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΛΙΜΑΚΑ ΚΑΙ ΟΙ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛ
ΚΑΙΝΤΑ»**

Όνοματεπώνυμο: Κανδεράκης Εμμανουήλ

Α.Μ.: ΜΘ16009

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μπόση Μαίρη

Μέλη επιτροπής: Τζιαμπίρης Αριστοτέλης, Σημίτη Μαριλένα

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2019

Ο Κανδεράκης Εμμανουήλ βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

(υπογραφή)

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα πρωτίστως να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα Μπόση Μαίρη για την άρτια καθοδήγησή της, τις συμβουλές της και την εξαιρετική συνεργασία που είχαμε καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Εν συνεχεία θερμές ευχαριστίες και στα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, στον κ. Τζιαμπίρη Αριστοτέλη και στην κα Σημίτη Μαριλένα για τον χρόνο που διέθεσαν, και για τις πολύτιμες παρατηρήσεις τους. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται συνολικά στο ακαδημαϊκό προσωπικό του μεταπτυχιακού προγράμματος των Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών για την ευκαιρία που μου έδωσαν μέσω της διδασκαλίας τους να εξελιχθώ ακαδημαϊκά στον τομέα των Διεθνών Σχέσεων και για τα ερεθίσματα που μου προσέφεραν ώστε να πάρω την απόφαση να μελετήσω ένα σύγχρονο φαινόμενο στην Διεθνή Ασφάλεια μέσω της συγκεκριμένης ακαδημαϊκής μελέτης. Τέλος τις ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου για την πολύτιμη στήριξή τους σε όλους τους τομείς την περίοδο της φοίτησής μου στο τμήμα.

Αυτός που αγωνίζεται μπορεί να χάσει, όμως αυτός που δεν αγωνίζεται ήδη έχει χάσει. (Μπέρτολτ Μπρεχτ, 1898-1956)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	10
---------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η προσπάθεια ορισμού της τρομοκρατίας, η εξέλιξη της έννοιας και η μελέτη της διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τις θεωρίες των διεθνών σχέσεων

1.1 Η έννοια της τρομοκρατίας.....	14
1.2 Κατηγοριοποίηση της τρομοκρατίας υπό το ιδεολογικό και κοινωνικό πρίσμα και η περίπτωση της κρατικής τρομοκρατίας.....	17
1.3 Κατηγορίες της τρομοκρατίας με βάση την εξέλιξή της.....	22
1.4 Η έννοια της διεθνούς ασφάλειας.....	29
1.5 Η μελέτη της διεθνούς ασφάλειας μέσα από τις θεωρίες των διεθνών σχέσεων.....	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ενεργειακή ασφάλεια και η σύνδεση ενέργειας και τρομοκρατίας

2.1 Η έννοια της ενεργειακής ασφάλειας.....	37
2.2 Ιστορική αναδρομή της ασφάλειας εφοδιασμού ζωτικών ενεργειακών πόρων.....	38
2.3 Λόγοι διαταραχών στη ροή της ενέργειας.....	40
2.4 Σύνδεση των ενεργειακών πόρων με το φαινόμενο της τρομοκρατίας....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Τρομοκρατικές επιθέσεις στην ενέργεια ανά κατηγορία- επιθέσεις σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις και η περίπτωση των κυβερνοεπιθέσεων στον ενεργειακό τομέα.

- 3.1 Είδη τρομοκρατικών επιθέσεων στην ενέργεια.....45
- 3.2 Επιθέσεις σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις και οι τύποι των επιθέσεων...47
- 3.3 Κυβερνοεπιθέσεις στον ενεργειακό τομέα.....50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η τρωτότητα του ενεργειακού τομέα και η σημασία των chokeroints (κρίσιμων σημείων πνιγμού) στην γεωπολιτική της ενέργειας

- 4.1 Ορίζοντας τις Κρίσιμες Υποδομές- Εξηγώντας την τρωτότητα των ενεργειακών στόχων με παραδείγματα.....52
- 4.2 Η τρωτότητα στις θαλάσσιες μεταφορές ενεργειακών πόρων. Η σημασία των chokeroints (κρίσιμα σημεία πνιγμού) στην γεωπολιτική της ενέργειας...53
- 4.3 Τα σημαντικότερα chokeroints/σημεία πνιγμού στην γεωστρατηγική της ενέργειας.....54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τρομοκρατικές επιθέσεις στην ενέργεια ανά την υφήλιο- Οι περιπτώσεις των οργανώσεων- Οι κατηγορίες των επιθέσεών τους

- 5.1 Λατινική Αμερική- Οι περιπτώσεις των FARC (Revolutionary Armed Forces of Colombia/ Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις Κολομβίας- Λαϊκός Στρατός), ELN (National Liberation Army/ Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός).....57

5.2 Ασία- Η περίπτωση της οργάνωσης Baloch Republican Army.....	61
5.3 Αφρική- Οι περιπτώσεις του MEND και της Μπόκο Χαράμ.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Μελέτη Περίπτωσης-Ισλαμικό Κράτος και η δραστηριότητά του στον ενεργειακό τομέα

6.1 Η περίπτωση του IS/Ισλαμικού Κράτους και οι συμμαχίες του.....	69
6.2 Οι τρόποι χρηματοδότησης.....	71
6.3 Η στρατηγική	73
6.4 Οι προσπάθειες συρρίκνωσής του.....	75
6.5 Επιθέσεις του Ισλαμικού Κράτους/IS και των συνεργαζόμενων οργανώσεών του στον ενεργειακό τομέα.....	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Μελέτη Περίπτωσης-Αλ Κάιντα και η δραστηριότητά της στον ενεργειακό τομέα

7.1 Η περίπτωση της Αλ Κάιντα.....	80
7.2 Οι στόχοι της.....	81
7.3 Οι επιθέσεις της στον ενεργειακό τομέα.....	83
7.4 Οι σημαντικότερες συνεργαζόμενες οργανώσεις της.....	85
7.4.1 Αλ Κάιντα στην Υεμένη.....	85
7.4.2 Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο/AQAP.....	86
7.4.3 Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ.....	87

7.5 Επιθέσεις των βασικών συνεργαζόμενων οργανώσεων με την Αλ Κάιντα στον ενεργειακό τομέα.....	88
7.5.1 Επιθέσεις των συνεργαζόμενων οργανώσεων της Αλ Κάιντα στην Υεμένη και στην Σαουδική Αραβία.....	88
7.5.2 Επιθέσεις της συνεργαζόμενης οργάνωσης με την Αλ Κάιντα στην Αφρικανική Ήπειρο.....	92
Συμπεράσματα.....	94
Βιβλιογραφία.....	101

Εισαγωγή

Κύριος σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη σχετικά με την διασύνδεση του πολύπλοκου φαινομένου της τρομοκρατίας με τους ενεργειακούς πόρους (πχ πετρέλαιο, φυσικό αέριο- και σε άλλες μορφές του όπως υγροποιημένο φυσικό αέριο/LNG κτλ), μέσα από παραδείγματα τρομοκρατικών οργανώσεων που δρουν ανά την υφήλιο. Στις διεθνείς σχέσεις τόσο η τρομοκρατία, όσο και το ζήτημα της ενέργειας βρίσκονται ψηλά στη λίστα της διεθνούς ασφάλειας, καθώς οι υδρογονάνθρακες είναι συγκεντρωμένοι σε συγκεκριμένα σημεία του πλανήτη με αποτέλεσμα επαναστατικές ομάδες και γνωστές διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις να έχουν κηρύξει έναν «ασύμμετρο πόλεμο», κυρίως με τη Δύση και τις πολυεθνικές εταιρείες εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, με τη βασική αιτιολογία ότι εκμεταλλεύονται τον εθνικό τους πλούτο. Η κάθε επιτιθέμενη οργάνωση που θα εξεταστεί, εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς και στην παρούσα έρευνα υφίσταται μία ευρεία κατηγοριοποίηση των οργανώσεων ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή δράσης τους, τα είδη των επιθέσεων τους και γενικότερα τη στρατηγική τους. Επιπρόσθετα θα μελετηθεί πώς ενεργειακοί πόροι όπως το πετρέλαιο σε πολλές περιπτώσεις μπορούν να τροφοδοτήσουν οικονομικά την τρομοκρατία και πώς τρομοκρατικές οργανώσεις στηρίζουν την λειτουργία τους στους υδρογονάνθρακες. Εν κατακλείδι, η εργασία ολοκληρώνεται με τις μελέτες των περιπτώσεων της Αλ Κάιντα, και του Ισλαμικού Κράτους και των συνεργαζόμενων οργανώσεών τους, όπου η δράση τους μέσω των επιθέσεων στο ενεργειακό πεδίο έχει εξαπλωθεί σε κομβικά σημεία του κόσμου, επηρεάζοντας τις διεθνείς ισορροπίες.

Στο *πρώτο κεφάλαιο*, προσεγγίζεται η έννοια της τρομοκρατίας. Για το φαινόμενο αυτό δεν έχει υπάρξει ένας επίσημος ορισμός και για αυτό το λόγο στην παρούσα μελέτη συλλέγονται οι ορισμοί από αρμόδιους θεσμούς όπου η τρομοκρατία βρίσκεται στην κορυφή της ατζέντας τους, και επιχειρούν να την ερμηνεύσουν. Στην συνέχεια του κεφαλαίου εξετάζεται η ιστορική μετάβαση της τρομοκρατίας και ο μετασχηματισμός της σε νέες μορφές στην πορεία των χρόνων. Τα ιδεολογικά ρεύματα του περασμένου αιώνα έδωσαν τη θέση τους σε νέα τρομοκρατικά κινήματα, με αποτέλεσμα την αποιδεολογικοποίηση της βίας. Από τις λεγόμενες περιπτώσεις της «ακροδεξιάς», «ακροαριστερής» τρομοκρατίας στον Ισλαμικό εξτρεμισμό, τη βιολογική, τη χημική, την πυρηνική και την κυβερνοτρομοκρατία. Εν συνεχεία ερμηνεύεται η έννοια της διεθνούς ασφάλειας και η διερεύνηση της θεωρίας

της μέσα από τις γνωστές θεωρητικές σχολές των Διεθνών Σχέσεων του ρεαλισμού και του φιλελευθερισμού. Το *δεύτερο κεφάλαιο*, ξεκινάει με την διερεύνηση της έννοιας της ενεργειακής ασφάλειας, μίας θεωρίας που διαπιστώθηκε σε μεγάλο βαθμό η σημασία της για τον κλάδο των Διεθνών Σχέσεων από την μεγάλη πετρελαϊκή κρίση του 1973, στη συνέχεια παρουσιάζεται μία ιστορική αναδρομή της ασφάλειας εφοδιασμού ζωτικών πρώτων υλών και κυρίως του πετρελαίου. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται και στους λόγους των διαταραχών στις προμήθειες των ενεργειακών πόρων. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με τον βασικό σκοπό του πονήματος που είναι η διασύνδεση των ενεργειακών πόρων με την τρομοκρατία. Συγκεκριμένα, η σχέση αυτή αιτιολογείται μέσα από την ιεράρχηση των αιτιών που οι τρομοκρατικές ομάδες στοχεύουν την ενέργεια. Στο *τρίτο κεφάλαιο* επιχειρείται η κατηγοριοποίηση της τρομοκρατίας στην ενέργεια με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του φαινομένου. Οι κατηγορίες επιθέσεων που αναλύονται με σειρά προτεραιότητας αναλόγως τη συχνότητά τους, είναι οι βομβιστικές επιθέσεις, το σαμποτάζ σε γραμμές πετρελαίου και φυσικού αερίου, επιθέσεις σε γραφεία πετρελαϊκών επιχειρήσεων, οι εισβολές σε αποθήκες πετρελαίου ή διυλιστήρια, κλοπή/πειρατεία σε ενεργειακές εγκαταστάσεις, απευθείας στρατιωτικές επιθέσεις σε προσωπικό των πετρελαϊκών εγκαταστάσεων και απαγωγές εργαζομένων σε εταιρείες ενέργειας. Ανάλογη κατηγοριοποίηση υφίστανται και οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου. Στην συγκεκριμένη περίπτωση η πειρατεία σε εξέδρες γεώτρησης και σε υπεράκτια γεωτρήματα, αποτελεί την πιο συχνή μέθοδο επίθεσης, στη συνέχεια τρομοκρατία από πλεύσιμα, ανταρσία/εξέγερση ενάντια στην εκμετάλλευση των ορυκτών πλούτων από πετρελαϊκές βιομηχανίες, πολιτική διαμαρτυρία ενάντια σε κυβερνήσεις από περιβαλλοντικούς ακτιβιστές και διαπολιτειακές ένοπλες συγκρούσεις/ θαλάσσιες συνοριακές διαφορές. Τέλος τίθεται μία επιπλέον κατηγορία επίθεσης στον ενεργειακό τομέα, οι κυβερνοεπιθέσεις, μία νέα μορφή επίθεσης που θα απασχολήσει στο μέλλον καθώς οι ενεργειακές εγκαταστάσεις πλέον περικλείονται από ψηφιοποιημένα συστήματα ελέγχου και μπορούν να παραβιαστούν από επαγγελματίες χάκερς. Στο *τέταρτο κεφάλαιο* ορίζεται η τρωτότητα του ενεργειακού τομέα, όπου μέσω του ορισμού κατανοείται η ζωτική σημασία του. Χαρακτηριστικό είναι ότι ένα τρομοκρατικό χτύπημα στην ενέργεια μπορεί να προκαλέσει αναταράξεις στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Στην συνέχεια του κεφαλαίου διερευνάται η τρωτότητα στα θαλάσσια ενεργειακά περάσματα και συγκεκριμένα στα κρίσιμα σημεία πνιγμού τα λεγόμενα chokepoints.

Τα οποία αποτελούν σημαντικά στρατηγικά σημεία, λόγω των ενεργειακών ροών. Τα σημαντικότερα chokepoints/σημεία πνιγμού τα οποία επιλέγονται να αναλυθούν στη συνέχεια του κεφαλαίου είναι των Στενών του Ορμούζ και των Στενών της Μαλάκκα, καθώς η νευραλγική τους σημασία αποδεικνύεται με βάση τις καταγεγραμμένες ροές πετρελαίου και υγροποιημένου φυσικού αερίου/LNG από τα συγκεκριμένα σημεία. Στο **πέμπτο κεφάλαιο** υπάρχει μία συνολική κάλυψη του φαινομένου της τρομοκρατίας στην ενέργεια, μέσω έρευνας σχετικά με τις σημαντικότερες οργανώσεις ανά την υφήλιο με βάση τις καταγεγραμμένες επιθέσεις σύμφωνα με το START(National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism) που υποστηρίζεται από τη διεύθυνση επιστήμης και τεχνολογίας του Homeland Security των ΗΠΑ. Η κατηγοριοποίηση των οργανώσεων γίνεται με βάση την γεωγραφική περιοχή δράσης. Αρχικά μελετώνται οι δύο σημαντικότερες επαναστατικές οργανώσεις στην Λατινική Αμερική και συγκεκριμένα στην Κολομβία, το FARC/ Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις Κολομβίας και το ELN/ Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός. Στην πορεία της έρευνας εντοπίζεται η οργάνωση Baloch Republican Army που δρα στην επαρχία Βαλουχιστάν, το οποίο περιλαμβάνει τμήμα του Πακιστάν. Η οποία βρίσκεται ψηλά στην λίστα των τρομοκρατικών επιθέσεων. Κλείνοντας το κεφάλαιο μελετώνται οργανώσεις με βάση την Αφρικανική Ήπειρο, ένα γεωγραφικό σημείο του πλανήτη, πλούσιο σε αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, πιο συγκεκριμένα σκιαγραφείται η περίπτωση της Νιγηρίας, της μεγαλύτερης πετρελαιοπαραγωγού χώρας στη Δυτική Αφρική. Πρώτη οργάνωση που ερευνάται είναι η ακτιβιστική οργάνωση με έντονη δραστηριότητα συγκεκριμένα στο Δέλτα του Νίγηρα με την ονομασία MEND που σημαίνει Κίνημα για την Χειραφέτηση του Δέλτα του Νίγηρα και η δεύτερη οργάνωση είναι η τρομοκρατική ομάδα της Μπόκο Χαράμ, η οποία έχει δηλώσει πίστη στο Ισλαμικό Κράτος, όπου δρα στο βόρειο τμήμα της Νιγηρίας. Στο **έκτο κεφάλαιο** βρίσκεται η μελέτη περίπτωσης του Ισλαμικού Κράτους και των συνεργαζόμενων ομάδων του. Αναλύονται τα χαρακτηριστικά του Ισλαμικού Κράτους και η σχέση του με το πετρέλαιο, όπου αποτελεί και τον βασικό χρηματοδότη των δραστηριοτήτων του. Επιπρόσθετα παρατίθεται η στρατηγική της οργάνωσης, η γενική πεποίθησή της ότι τα Δυτικά Κράτη εκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους των Μουσουλμάνων και η απάντηση της Δύσης με την δημιουργία του Συνασπισμού εναντίον του Ισλαμικού Κράτους. Η συλλογή πληροφοριών για το Ισλαμικό Κράτος και των συνεργαζόμενων οργανώσεων καταλήγει με τις επιθέσεις

σε νευραλγικά ενεργειακά σημεία. Στο *έβδομο κεφάλαιο* ερευνάται η δεύτερη μελέτη περίπτωσης της Αλ Κάιντα και των συνεργαζόμενων οργανώσεών της. Αναλύονται οι στόχοι της οργάνωσης μέσα από τις απόψεις του ιδρυτή και αρχικού ηγέτη της Οσάμα μπιν Λάντεν. Οι τακτικές και οι μέθοδοι της Αλ Κάιντα επεξηγούνται μέσα από τα παραδείγματα επιθέσεων σε κομβικά σημεία του πλανήτη. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην Αλ Κάιντα της Αραβικής Χερσονήσου/AQAP όπου ήταν συνεργαζόμενη οργάνωση με την Αλ Κάιντα, έχοντας την πιο ισχυρή παρουσία και δραστηριότητα.

Λέξεις Κλειδιά: Ενέργεια, τρομοκρατία, ασφάλεια, ενεργειακή ασφάλεια, γεωστρατηγική, Αλ Κάιντα, Ισλαμικό Κράτος

Κεφάλαιο 1: Η προσπάθεια ορισμού της τρομοκρατίας, η εξέλιξη της έννοιας και η μελέτη της διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τις θεωρίες των διεθνών σχέσεων

1.1 Η έννοια της τρομοκρατίας

Ένα βασικό ερευνητικό ερώτημα το οποίο υφίσταται είναι η αδυναμία ορισμού της τρομοκρατίας. Η τρομοκρατία είναι ένας όρος ο οποίος δεν διαθέτει σαφή ορισμό ωστόσο με το πέρασμα του χρόνου έχει υποστεί διάφορες προσεγγίσεις. Πάνω από διακόσιοι ορισμοί υφίστανται στην ευρεία βιβλιογραφία σχετικά με την τρομοκρατία.¹ Για πρώτη φορά συναντάται στη Γαλλική Επανάσταση του 1789 όταν η ορολογία της χρησιμοποιήθηκε από τους Ιακωβίνους οι οποίοι αποτελούσαν την πιο ακραία πτέρυγα της επανάστασης. Ο όρος θα αποκτήσει αρνητικές ερμηνείες και θα αποδοθούν στον τρομοκράτη εγκληματικές ενέργειες.² Ο πρώτος ορισμός της τρομοκρατίας δίδεται το 1798 από την Γαλλική Ακαδημία: «Σύστημα διακυβέρνησης μέσω του τρόμου». Αναφερόμενος στο δικτατορικό καθεστώς του Ροβεσπιέρου τη διετία 1792-1794.³ Την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης ανάγονται οι λέξεις *terreur + terrorisme*. Μέσα από την μακρά ιστορική περίοδο ο όρος τρομοκρατία έχει αποδοθεί σε διαφορετικές περιστάσεις. Στον παρών πόνημα παρατίθενται οι ορισμοί όπως έχουν διατυπωθεί από θεσμικά όργανα και υπηρεσίες κυρίως των ΗΠΑ, οι οποίες έχουν αναγάγει την τρομοκρατία ως ένα από τα κορυφαία θέματα της ατζέντας τους. Συγκεκριμένα, η αμερικανική εξωτερική πολιτική όπως έχει εκφραστεί από τους Αμερικανούς προέδρους από το 1979 και έπειτα έχει τοποθετήσει την τρομοκρατία ως νούμερο ένα ζήτημα για την εθνική τους ασφάλεια.⁴ Εν συνεχεία στο ευρύ πλαίσιο των ορισμών της τρομοκρατίας, η στρατιωτική αμυντική συμμαχία των χωρών της Δύσης το NATO/Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου/Βορειοατλαντική Συμμαχία ορίζει την τρομοκρατία ως «παράνομη χρήση βίας, την εμφύσηση του φόβου και του τρόμου εναντίον ανθρώπων ή περιουσιών σε μία προσπάθεια να αναγκάσουν/υποχρεώσουν ή να εκφοβίσουν τις κυβερνήσεις ή τις

¹ Richard Jackson, 2008, An Argument for Terrorism, Perspectives on Terrorism, <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/27/html>

²Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.20-21

³ Το Βήμα, 2008, Τι είναι διεθνής τρομοκρατία, Δημήτρης Δημητράκος, <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/ti-einai-i-diethnis-tromokratia/>

⁴Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.137

κοινωνίες ή να αποκτήσουν έλεγχο πάνω σε έναν πληθυσμό ώστε να επιτευχθούν πολιτικοί/θρησκευτικοί ή ιδεολογικοί στόχοι».⁵ Το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ορίζει την τρομοκρατία ως «προ-υπολογισμένη βία με πολιτικά πιστεύω, που σκοπό έχει επιθέσεις κατά άμαχων πολιτών ή άλλων στόχων εκ μέρους παράνομων και συνωμοτικών ομάδων οι οποίες επιδιώκουν να επηρεάσουν ένα κοινό». Η υπηρεσία του Ομοσπονδιακού Γραφείου Ερευνών/FBI/ Federal Bureau of Investigation, έχει ορίσει την τρομοκρατία ως «την παράνομη άσκηση βίας κατά ατόμων ή περιουσίας με σκοπό τη διάβρωση ή φθορά μιας κυβέρνησης, άμαχου πληθυσμού ή τμημάτων τους, με στόχο την ανάπτυξη πολιτικών και κοινωνικών σκοπών.»⁶ Ένας άλλος ορισμός σχετικά με την τρομοκρατία ανήκει στο Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ/U.S Department of Defense, σύμφωνα με το οποίο «η τρομοκρατία ορίζεται ως «μία παράνομη χρήση βίας ή απειλή για βία, όπου συχνά παρακινείται από θρησκευτικές, πολιτικές ή άλλες ιδεολογικές πεποιθήσεις. Διαποτίζοντας τον φόβο να υποχρεώσουν τις κυβερνήσεις ή τις κοινωνίες να αναζητήσουν τους στόχους που είναι συχνά πολιτικοί.» Σύμφωνα με τον πρώην διοικητή στο Κέντρο της Αντιτρομοκρατικής/Counterterrorist Center της CIA Paul Pillar, η τρομοκρατία αποτελείται από τέσσερα χαρακτηριστικά , α) προσχεδιασμός και μακροπρόθεσμη προετοιμασία, β) τα κίνητρά της έχουν πάντα πολιτικό χαρακτήρα και όχι εγκληματικό (όπως αλλαγή του status quo), γ) επιθέσεις σε πολιτικούς στόχους και δ) τρομοκρατικές πράξεις οι οποίες δεν διενεργούνται από συνηθισμένους στρατούς. Εν συνεχεία το Νοέμβριο του 2001 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όρισε την τρομοκρατία συμπεριλαμβανομένου των ενεργειών της , ότι διαπράττονται σκόπιμα από έναν άνθρωπο ή μία ομάδα απέναντι σε μία ή πολλές χώρες ή σε θεσμούς με σκοπό να εκφοβίσουν, καταστρέφοντας τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους, όπως δημοκρατία, σεβασμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πολιτικές ελευθερίες και κανόνες δικαίου στους οποίους οι χώρες βασίζονται.⁷ Η έννοια της τρομοκρατίας χωρίζεται σε δύο κατηγορίες τη Διεθνή Τρομοκρατία και την Εγχώρια Τρομοκρατία. Η εγχώρια σύμφωνα με το FBI (ο ορισμός αφορά την περίπτωση των ΗΠΑ) διαπράττεται από ανθρώπους ή ομάδες που συνδέονται ή εμπνέονται κυρίως από κινήματα που

⁵ North Atlantic Treaty Organization, NATO's military concept for defence against terrorism, 2016, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm?selectedLocale=en

⁶Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ ,σ.73-75

⁷ Lukas Tichy, 2018, The IS and Attacks on the Oil and Gas sector in Iraq, <http://www.http.webmail.cejiss.org/static/data/uploaded/1541410331919022/CEJISS%2012-3%20web.pdf>

ενστερνίζονται εξτρεμιστικές ιδεολογίες για την πολιτική, την θρησκεία κτλ, όπου κατά κύριο λόγο εδρεύουν στις ΗΠΑ. Ενώ η Διεθνής Τρομοκρατία πραγματοποιείται από μεμονωμένα άτομα ή ομάδες που έχουν σχέση με διεθνείς οργανώσεις που έχουν ορισθεί ως διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις.⁸ Οι διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις έχουν ορισθεί από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ/Secretary of State. Οι περισσότερες οργανώσεις της λίστας είναι Ισλαμιστικές εξτρεμιστικές, εθνικιστικές/αυτονομιστικές ή Μαρξιστικές ακτιβιστικές οργανώσεις. Η συγκεκριμένη λίστα έχει συμβάλει καθοριστικά στη μάχη των ΗΠΑ ενάντια στην τρομοκρατία.⁹ Αξίζει να σημειωθεί ότι στις ΗΠΑ μετά τη σταδιακή εγκατάλειψη του ένοπλου αγώνα ως μορφή τρομοκρατίας στις δεκαετίες του 1970 και του 1980 εμφανίστηκαν νέες μορφές κοινωνικών εκδηλώσεων, οι οποίες ονομάστηκαν τρομοκρατικές. Η ιδιαίτερη ανησυχία των ΗΠΑ σχετικά με το φαινόμενο της τρομοκρατίας τις ώθησε να χαρακτηρίσουν ως τρομοκρατικές οργανώσεις ακόμη και οικολογικές ομάδες όπως η Greenpeace(οργάνωση για την προστασία του περιβάλλοντος).¹⁰ Το πρόβλημα της διεθνούς τρομοκρατίας ανήλθε στο προσκήνιο ουσιαστικά την αυγή του 21^{ου} αιώνα με την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους στη Νέα Υόρκη και στο Πεντάγωνο στην Ουάσινγκτον συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην ισχυρότερη επίθεση που έχει πραγματοποιηθεί σε οικονομικούς και στρατιωτικούς πυρήνες μίας μεγάλης δύναμης η οποία έλαβε χώρα από μία εξωτερική μη κρατική οργάνωση. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διεθνούς τρομοκρατίας είναι η τρομοκρατική οργάνωση της Αλ Κάιντα, μέσω της οποίας γίνεται φανερός ο βασικότερος λόγος ανησυχίας σχετικά με την διεθνή τρομοκρατία. Πιο συγκεκριμένα η αντιμετώπιση και η αποτροπή μίας μη κρατικής οργάνωσης (που εκπροσωπεί τον θρησκευτικό μεσσιανισμό) όπως είναι η Αλ Κάιντα είναι πιο πολύπλοκη υπόθεση σε σχέση με τα κράτη. Επί παραδείγματι η μέθοδος μίας τρομοκρατικής οργάνωσης μπορεί να είναι επίθεση αυτοκτονίας χάριν των μετά θάνατον οφελών στον παράδεισο, το οποίο καθιστά δύσκολη την αντιμετώπιση αυτής της μορφής επίθεσης. Η Αλ Κάιντα όπως θα αναλυθεί σε ειδικό κεφάλαιο, διαθέτει συνεργαζόμενες ισλαμιστικές οργανώσεις ανά την υφήλιο όπου έχουν συμβάλει

⁸ FBI/ Federal Bureau of Investigation, Terrorism, <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>

⁹ U.S Department of State, Foreign Terrorist Organizations, <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>

¹⁰Μαίρη Μπόση, 1996,Ελλάδα & Τρομοκρατία/Εθνικές και Διεθνείς διαστάσεις, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε, σ.217

στην δημιουργία ενός ισχυρού διεθνούς τρομοκρατικού δικτύου.¹¹ Η κυβέρνηση των ΗΠΑ μαζί με την ακαδημαϊκή της κοινότητα θεώρησαν ότι επλήγησαν περισσότερο από τις άλλες χώρες ως προς το θέμα της διεθνούς τρομοκρατίας. Και για αυτό δεν περιορίστηκαν στον ορισμό αλλά επιχείρησαν να βρουν μέσα αντιμετώπισης του φαινομένου. Οι Sloan & Kearney, επιχείρησαν να ορισθεί η διεθνής τρομοκρατία με τον όρο «μη εδαφική», τουτέστιν ένα είδος τρομοκρατικών πράξεων μη διατεταγμένων οριακά (ως προς την έννοια των συνόρων) σε μία γεωγραφική περιοχή. Τέλος η ειδική σε θέματα τρομοκρατίας και καθηγήτρια πολιτικών επιστημών, Martha Crenshaw, δημιούργησε τον όρο «διεθνική τρομοκρατία/transnational terrorism. Πιο συγκεκριμένα «Η τρομοκρατία γίνεται διεθνική όταν έχει σχέση με άτομα διαφορετικών εθνοτήτων, όταν έχει σκοπό να επηρεάσει όχι μόνο την κυβέρνηση που τους περιθάλπει, αλλά και μια ξένη κυβέρνηση. Επίσης επηρεάζει «υπερεθνικούς» αντιπάλους όπως είναι οι πολυεθνικές εταιρείες».¹²

1.2 Κατηγοριοποίηση της τρομοκρατίας υπό το ιδεολογικό και κοινωνικό πρίσμα και η περίπτωση της κρατικής τρομοκρατίας

Τον περασμένο αιώνα υπήρξαν τρομοκρατικές επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν με βάση ιδεολογικούς και κοινωνικούς σκοπούς, κάτι που άρχισε να επιβραδύνεται στην πορεία των χρόνων, όταν άρχισε να αποϊδεολογικοποιείται η έννοια της τρομοκρατίας. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις με ιδεολογικό πρόσημο προέρχονταν από το ιδεολογικό φάσμα της ακροδεξιάς και της ακροαριστεράς. Επίσης υπήρξαν εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα τα οποία υιοθετώντας μαρξιστικές, λενινιστικές και άλλες θεωρίες στην δράση τους, επιδόθηκαν σε ενέργειες πολιτικής βίας εις βάρος των κατακτητών τους. Α) Η ακροδεξιά βία απέκτησε ιδεολογικό περιεχόμενο μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917 και καθ' όλη την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου είχε ενεργό ρόλο σε διεθνές επίπεδο. Γενικότεροι στόχοι της ακροδεξιάς βίας υπήρξαν οικονομικοί μετανάστες, αριστερά κόμματα, αθώοι πολίτες. Ενώ η ακροδεξιά τρομοκρατία στις ΗΠΑ έδρασε κυρίως εναντίον του κράτους. Ως προς τα

¹¹Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, 2008, Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο αιώνα, Εκδόσεις Ποιότητα,σ.175-177

¹²Μαίρη Μπόση, 1996, Ελλάδα & Τρομοκρατία/ Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, σ.51-58

χαρακτηριστικά της η ακροδεξιά τρομοκρατία κυμάνθηκε μεταξύ, νεοναζισμού, ακραίου εθνικισμού και αντι-σημιτισμού. Ωστόσο παρόλα αυτά το κράτος δεν επέδειξε τον ίδιο ζήλο για την αντιμετώπιση της ακροδεξιάς τρομοκρατίας όσο με την ακροαριστερή. Καθότι σε υψηλά κυβερνητικά κλιμάκια πολλών χωρών υπήρξαν θιασώτες της ακροδεξιάς.¹³ Στην περίπτωση της ακροδεξιάς τρομοκρατίας έχουν υπάρξει πολλά περιστατικά ωστόσο ένα γεγονός που πρέπει να καταγραφεί είναι η βομβιστική ενέργεια στην Οκλαχόμα των ΗΠΑ στις 19/4/1995. Η συγκεκριμένη επίθεση θεωρήθηκε η πιο αιματηρή σε αμερικανικό έδαφος μέχρι την 11^η του Σεπτεμβρίου του 2001. Η βομβιστική ενέργεια πραγματοποιήθηκε από άνδρα προσκείμενο σε ακροδεξιούς κύκλους. Πιο συγκεκριμένα ο 26χρονος Τίμοθι Μακβέι ανατίναξε ένα παγιδευμένο φορτηγάκι μπροστά στο κτίριο Alfred P. Murrah Federal Building. Τα θύματα ήταν 168 άνθρωποι εκ των οποίων 19 παιδιά και ο αριθμός των τραυματιών ξεπέρασε τους 600. Ο Μακβέι ήταν πρώην στρατιώτης στον Πόλεμο του Κόλπου, ο οποίος είχε αναπτύξει στενές σχέσεις με νεοναζιστικούς κύκλους. Ανέφερε σχετικά με το χτύπημα ότι το πραγματοποίησε για το κοινό καλό των Αμερικανών χτυπώντας το κράτος που το ονόμαζε Κτήνος. Το Southern Poverty Law Center αναφέρει ότι ο αριθμός των εξτρεμιστικών ακροδεξιών κινημάτων αυξήθηκε κατά 60% μετά το 2000 ξεπερνώντας τα 1000, και εκτιμά ότι τα κινήματα γνώρισαν νέα άνθηση με την εκλογή του Μπαράκ Ομπάμα.¹⁴ Η παραπάνω επίθεση σύμφωνα με το FBI αποτέλεσε την χειρότερη πράξη εγχώριας τρομοκρατίας στην ιστορία του έθνους.¹⁵ Β) Στον αντίποδα υπήρξε τρομοκρατική δραστηριότητα και στον ιδεολογικό χώρο της άκρας αριστεράς. Πρέπει να σημειωθεί ότι τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξαν πράξεις πολιτικής βίας οι οποίες αποδόθηκαν στην αριστερή ιδεολογία ενώ ήταν προερχόμενες από την ακροδεξιά. Παράδειγμα η ακροδεξιά οργάνωση «Black Hundred» που έδρασε στη Ρωσία κατά των Εβραίων και της Σοβιετικής επανάστασης. Παρόμοια κινήματα με ανάλογες δράσεις, υιοθετώντας την ακροδεξιά ιδεολογία, υπήρξαν στην Κροατία, την Ιταλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ρουμανία κτλ. Εν συνεχεία με την πάροδο των ετών εμφανίστηκε η λεγόμενη

¹³ Μαίρη Μπόση, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, 2000, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.36-39

¹⁴ Ελευθεροτυπία/Enet.gr/, 2011, Μνήμες Οκλαχόμα, 19 Απριλίου 1995, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=296164>

¹⁵ FBI/Federal Bureau of Investigation, Oklahoma City Bombing, <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>

«αριστερή» τρομοκρατία, επηρεασμένη σε πολλές περιπτώσεις από κοινωνικά κινήματα όπως ο Γαλλικός Μάης του '68, οπού πολλοί νέοι με το πέρας των κινήματων αυτών, δραστηριοποιήθηκαν σε ένοπλες οργανώσεις και εναντιώθηκαν στην κρατική εξουσία. Οι ιδεολογικές επιρροές αυτών των οργανώσεων από τον μαρξισμό και τον λενινισμό, δημιούργησε τον όρο «αριστερή τρομοκρατία». Στα κράτη τα οποία εμφανίστηκε κυρίως αυτή η μορφή ένοπλης δράσης ήταν η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και το Βέλγιο.¹⁶ Οργανώσεις οι οποίες είχαν σημαντική δραστηριότητα είναι αρχικά η Γερμανική επαναστατική οργάνωση της RAF/ Φράξια «Κόκκινος Στρατός», η οποία δημιουργήθηκε το 1970 και έδρασε έως το 1998 όταν σε μία μακροσκελή επιστολή της ως προς τον τύπο της εποχής δήλωσε ότι δεν κατάφερε να εκπληρώσει τους σκοπούς της που ήταν η αφύπνιση του γερμανικού λαού. Η διεθνιστική ιδεολογία της οργάνωσης Φράξια «Κόκκινος Στρατός» συνοψιζόταν στα εξής : «Το κέντρο της παγκόσμιας σύγκρουσης έχει μετατοπιστεί στον Τρίτο Κόσμο. Στις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις και ιδιαίτερα στην Γερμανία, δεν μπορεί να γίνει τίποτε άλλο από την έμπρακτη υποστήριξη στις επαναστάσεις του Τρίτου Κόσμου, με το χτύπημα των ιμπεριαλιστικών εγχειρημάτων». Το Γερμανικό Κράτος εφήρμοσε σκληρά μέτρα για την πολιτική βία η οποία είχε ακροαριστερό ιδεολογικό περίβλημα, εθελουφλώντας για τις ακροδεξιές οργανώσεις, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην άνοδο του νεοφασισμού.¹⁷ Στην Ιταλία υπήρξε έντονη δραστηριότητα από εξτρεμιστικές οργανώσεις με πολιτικά κίνητρα. Η σημαντικότερη τρομοκρατική οργάνωση που έδρασε στην Ιταλία ήταν οι Ερυθρές Ταξιαρχίες με βάση την Μπολόνια, ούσα Μαρξιστική/Λενινιστική οργάνωση.¹⁸ Σχηματίστηκε το Σεπτέμβριο του 1970 αναζητώντας να ανατρέψει το δημοκρατικό κράτος της Ιταλίας και να εγκαθιδρύσει την δικτατορία του προλεταριάτου. Η τελευταία επίθεση της οργάνωσης κατεγράφη τον Απρίλιο του 1988 όταν και σταμάτησε τη δραστηριότητά της. Σημαντικότερη στιγμή στην ιστορία της οργάνωσης ήταν η απαγωγή και εν τέλει η δολοφονία του πρώην Χριστιανοδημοκράτη πρωθυπουργού της Ιταλίας Άλντο Μόρο. Η δολοφονία επήλθε μετά από 55 ημέρες ομηρείας και άρνηση της Ιταλικής κυβέρνησης να ενδώσει στις

¹⁶ Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.30-33

¹⁷ Από την εφημερίδα «Καθημερινή», Μαίρη Μπόση, 2018, RAF, η Φράξια «Κόκκινος Στρατός», <http://www.kathimerini.gr/962726/article/epikairothta/kosmos/raf-h-fra3ia-kokkinos-stratos>

¹⁸ BBC News, Kathryn Westcott, Italy's history of terror, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/3372239.stm>

πιέσεις των τρομοκρατών.¹⁹ Άλλη μία οργάνωση που προσανατολίστηκε προς την άκρα αριστερά, έχοντας τρομοκρατική δράση ήταν η Action Directe στην Γαλλία. Η Action Directe έδρασε στην Γαλλία σχεδόν 10 χρόνια, από το 1979 έως το 1987.²⁰ Γ) Εν συνεχεία υπήρξαν αναρχικοί οι οποίοι επιδόθηκαν σε ατομικές τρομοκρατικές ενέργειες και επαναστάτες προερχόμενοι από εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα τα οποία ενστερνίστηκαν τρομοκρατικές μεθόδους ενάντια στους ξένους κατακτητές. Αρχικά ο αναρχισμός σε σχέση με τις υπόλοιπες ιδεολογίες διαθέτει μία ουδετερότητα. Κανένα αναρχικό κόμμα/κίνημα δεν έχει καταφέρει να καταλάβει την εξουσία σε εθνικό επίπεδο. Τα αναρχικά κινήματα είχαν ισχυρή παρουσία μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Ρωσία και το Μεξικό και οι αναρχικές ιδέες εξακολουθούν να εισρέουν στον πολιτικό διάλογο αμφισβητώντας τη συμβατική άποψη ότι ο νόμος, η κυβέρνηση και το κράτος είναι απαραίτητα. Η βασική θεματική του αναρχισμού είναι ότι η πολιτική αυθεντία σε όλες τις μορφές και ειδικά με τη μορφή του κράτους είναι και κακή και περιττή. Καθώς αναρχία σημαίνει άνευ αρχής.²¹ Ο αναρχισμός αποτελεί την ιδεολογία η οποία επιδόθηκε σε κριτική κατά της καθεστηκίας τάξης, στοχεύοντας στην κοινωνική αυτοδιαχείριση και την ελεύθερη συνύπαρξη. Στην περίπτωση της αναρχίας κυριαρχεί η λαθεμένη αντίληψη ταύτισής της με το φαινόμενο της τρομοκρατίας. Στην πραγματικότητα έχουν υπάρξει μεμονωμένες πράξεις ένοπλης βίας αναρχικών και όχι συλλογικές. Επί παραδείγματι οι περιπτώσεις του Ιταλού Σάντε Σεσάριο που δολοφόνησε το Γάλλο Πρόεδρο της Δημοκρατίας το 1894, του Ιταλού Μισέλ Αβζιολίλο ο οποίος δολοφόνησε τον Ισπανό πρωθυπουργό το 1897 και ο Γκαετάνο Μπρέσι που δολοφόνησε τον Βασιλιά Ουμπέρτο το 1900.²² Δ) Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα τα οποία έκαναν την εμφάνισή τους πρέπει να εξεταστούν παρομοίως με τα αναρχικά ευρωπαϊκά κινήματα. Τη δεκαετία του 1980 στις προσπάθειες να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της τρομοκρατίας επιχείρησαν να το συνδέσουν ενσυνείδητα ή μη με τα απελευθερωτικά και άλλα πολιτικοκοινωνικά κινήματα. Η αποικιοκρατία που έλαβε χώρα στα κράτη της Λατινικής Αμερικής, της Ασίας και της Αφρικής δημιούργησε οικονομική ανισότητα, και χαμηλό επίπεδο

¹⁹ Red Brigades, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/77>

²⁰ Michael Y. Dartnell, 1995, Action Directe, Ultra-Left Terrorism in France 1979-1989, Routledge Taylor & Francis Group, σ.1

²¹ Andrew Heywood, Εισαγωγή στην Πολιτική, Εκδόσεις Πόλις, σ. 96-97

²² Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.27-29

ζωής. Κράτη όπως αυτά της Λατινικής Αμερικής διέθεταν πλούσιο υπέδαφος, το οποίο έσπευσαν να εκμεταλλευτούν Ευρωπαίοι και Βορειοαμερικάνοι επιβάλλοντας στρατιωτική δικτατορία στις περιοχές. Το αποτέλεσμα ήταν ο καταπιεσμένος λαός των κρατών αυτών να αντιδράσει με την δημιουργία επαναστατικών κινήματων, τα οποία συστάθηκαν στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Χαρακτηριστική περίπτωση τα κηρύγματα του Αργεντινίου γιατρού Ερνέστο Τσε Γκεβέρα, ο οποίος αγωνίστηκε απέναντι στον ιμπεριαλισμό. Τα απελευθερωτικά κινήματα χρησιμοποίησαν πλειάδα μέσων τρομοκρατίας όπως βομβιστικές ενέργειες, απαγωγές.²³ Άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων, αποτέλεσαν ο IRA/ Irish Republican Army/Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός και η Βασκική αυτονομιστική οργάνωση ονόματι ΕΤΑ.²⁴ Ε)Μία ειδική κατηγορία τρομοκρατίας είναι η κρατική. Η κρατική τρομοκρατία είναι ένα θέμα το οποίο στερείται σε έρευνα συγκριτικά με τα υπόλοιπα είδη τρομοκρατίας. Η συγκεκριμένη στάση έχει χαρακτηριστεί ως εσκεμμένη. Αρχικά ο όρος κράτος έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ένα τεράστιο εύρος πραγμάτων, ένα σύνολο θεσμών, μία εδαφική επικράτεια, μία φιλοσοφική ιδέα, εργαλείο εξαναγκασμού και καταπίεσης.²⁵ Το κράτος είναι σήμερα ο πρωτογενής θεσμός του διεθνούς δικαίου.²⁶ Ο Γερμανός κοινωνιολόγος Max Weber έχει αναφέρει ότι το κράτος έχει το μονοπώλιο της νόμιμης χρήσης της φυσικής βίας εντός της επικράτειας του. Η χρήση βίας ωστόσο από την πλευρά του κράτους συχνά αντιβαίνει την έννοια του δικαίου. Είναι σύνηθες φαινόμενο τα κράτη που ασκούν βία εις βάρος των πολιτών τους να μην έχουν υποστεί τις κατάλληλες συνέπειες και επιπτώσεις από την μεριά της διεθνούς κοινότητας. Η μεγαλύτερη μερίδα των κρατών που ασκούν βία σε ειδικές ομάδες και άτομα επικαλούνται λόγους εθνικής ασφάλειας και ότι αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά. Η έκφραση της κρατικής βίας έχει πολλές μορφές όπως γενοκτονία, πολιτοκτονία, δολοφονίες πολιτών με διαφορετική πολιτική άποψη, χρήση βίας κατά εθνικών ομάδων. Συγκριτικά με τις τρομοκρατικές ομάδες το κράτος έχει μεγαλύτερες δυνατότητες οπλοχρησίας με πιο εντυπωσιακά αποτελέσματα. Ένα βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα του κράτους είναι η χρήση της καλυμμένης βίας. Το

²³Μαίρη Μπόση, 1996, Ελλάδα & Τρομοκρατία/ Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ.26-28

²⁴ Rand Corporation, 1999, Ian O. Lesser, Bruce Hoffman, John Arquilla, David Ronfeldt, Michele Zanini, Brian Michael Jenkins, Countering the New Terrorism, https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR989.html

²⁵Andrew Heywood, Εισαγωγή στην Πολιτική, Εκδόσεις Πόλις, σ.132

²⁶Εμμανουήλ Ρούκουνας, 2004, Διεθνές Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ.51

κράτος έχει την δυνατότητα να προβεί σε χρήση των κρατικών δυνάμεων ασφαλείας και των ειδικών δυνάμεων του στρατού. Μία άλλη διαφορά υπέρ της κρατικής τρομοκρατίας είναι ότι σε περιστατικά χρήσης βίας από τη μεριά του κράτους πολύ σπάνια θα λάβουν διαστάσεις πέραν από κάποιες φωνές διαμαρτυρίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αδράνειας της διεθνούς κοινότητας παρά τις συνεχείς πράξεις βίας κατά των πολιτών τους είναι οι περιπτώσεις της Τουρκίας και της Χιλής.²⁷

1.3 Κατηγορίες της τρομοκρατίας με βάση την εξέλιξή της

Με το πέρασμα των χρόνων και το τέλος του διπολικού διεθνούς συστήματος παρουσιάζονται διαρκώς νέες μορφές της τρομοκρατίας. Οι ιδεολογικοί και κοινωνικοί παράμετροι που εξετάζονται παραπάνω αντικαθίστανται από νέες μεθόδους τρομοκρατικών επιθέσεων, όπως όπλα μαζικής καταστροφής τα οποία έχουν προσθέσει τις νέες κατηγορίες της πυρηνικής, της χημικής και της βιολογικής τρομοκρατίας. Επιπρόσθετα, άλλη μία σύγχρονη μορφή τρομοκρατίας είναι η κυβερνοτρομοκρατία. Η τρομοκρατία αποτελεί ένα πολύπλευρο φαινόμενο του οποίου πρέπει η κάθε πτυχή του να εξετάζεται διαφορετικά. Τα είδη της τρομοκρατίας διαφέρουν και για αυτόν ακριβώς το λόγο εντάσσονται σε κατηγοριοποιήσεις ανάλογα με το χώρο δράση τους, τις μεθόδους τους, τη στρατηγική τους, τους σκοπούς τους και την ιδεολογία τους. Ωστόσο με το πέρασμα των ετών η βία μεταλλάσσεται. Παρατηρείται μία μετάβαση της τρομοκρατίας. Διαφορετικές μορφές τρομοκρατίας οι οποίες έχουν καταγραφεί είναι οι εξής: Α) Ισλαμικός φονταμενταλισμός. Ο Ισλαμικός φονταμενταλισμός/εξτρεμισμός εμπεριέχει στοιχεία θρησκευτικού φανατισμού και τυφλής βίας. Οι λόγοι που οδηγούν στη συσπείρωση γύρω από τη βία είναι στην συγκεκριμένη περίπτωση οι γνωστοί λόγοι της οικονομικής και κοινωνικής εξαθλίωσης των λαών της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής που οφείλονται στις αποικιοκρατίες.²⁸ Ο Ισλαμικός εξτρεμισμός έχει οριστεί από τη βρετανική κυβέρνηση ως οποιαδήποτε μορφή ισλαμισμού που αντιτίθεται στη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, την ατομική ελευθερία, και τον αμοιβαίο σεβασμό και την ανεκτικότητα σε διαφορετικές

²⁷Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.137-144

²⁸Μαίρη Μπόση, 1996, Ελλάδα & Τρομοκρατία/ Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 217-218

θηρσκείες και πεποιθήσεις. Γενικότερα ο Ισλαμικός Εξτρεμισμός αποτελεί μία ιδεολογία που κατηγορεί τη Δύση, ότι διαπράττει πόλεμο στο Ισλάμ.²⁹ Σύμφωνα με τον καθηγητή διεθνούς δικαίου Άγγελο Συρίγο, «Ο Ισλαμικός εξτρεμισμός είναι μια ολόκληρη κοσμοθεωρία ενός τμήματος του Ισλάμ που χωρίζει τον κόσμο σε δύο πλευρές. Είναι ο κόσμος του Ισλάμ, ο κόσμος του Θεού, και ο κόσμος των απίστων.»³⁰ Ο Ισλαμισμός θεωρείται η θρησκεία με την μεγαλύτερη εξάπλωση στις ΗΠΑ. Ο Ισλαμικός Εξτρεμισμός είναι προϊόν μίας επεκτατικής θρησκείας η οποία επιτρέπει τη χρήση της βίας. Παραδείγματα Οργανώσεων Ισλαμικού Εξτρεμισμού είναι η Χαμάς(σημαίνει Κίνημα Ισλαμικής Αντίστασης και αποτελεί Παλαιστινιακή σουνιτική παραστρατιωτική οργάνωση και πολιτικό κόμμα το οποίο εχθρεύεται το κράτος του Ισραήλ και το επίσημο κράτος της Παλαιστίνης), η Χεζμπολάχ (σιιτική στρατιωτική και πολιτική οργάνωση με έδρα το Λίβανο, κύριος υποστηρικτής της οργάνωσης υπήρξε το Ιράν) και άλλες μικρότερες διασπάσεις τους. Ο Ισλαμικός Φονταμενταλισμός έχει δώσει στην θρησκεία του Ισλάμ, πολιτικά χαρακτηριστικά. Η αποικιοκρατία έχει αφήσει ανεξίτηλα τα σημάδια της στους λαούς της Μέσης Ανατολής μέσω της διαδικασίας εκμετάλλευσης των φυσικών τους πόρων και την ισχύουσας γεωστρατηγικής τους θέσης. Οι αρχές του Ισλάμ έχουν μίσος για οτιδήποτε έχει σχέση με δυτικό πολιτισμό. Το Ισλάμ έδινε την υπόσχεση για μία δικαιότερη κατανομή του εθνικού πλούτου και της ισότητας στην κατάσταση διαβίωσης των εξαθλιωμένων κατοίκων της Μέσης Ανατολής απέναντι στις στρατιωτικές ολιγαρχίες. Οι εξτρεμιστές είναι διατεθειμένοι με οποιαδήποτε μέθοδο και οποιοδήποτε κόστος να πληρώσουν το όποιο τίμημα ακόμα και αν θυσιαστούν. Το Τζιχάντ/Ιερός Πόλεμος είναι αυτοί οι οποίοι θυσιάζονται ,γίνονται ιερομάρτυρες και αποκτούν διαφορετική μεταχείριση στην επόμενη ζωή. Η ισλαμιστική τρομοκρατία αδιαφορεί για τα θύματα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η επίθεση στο World Trade Center στις 26/2/1993 στη Νέα Υόρκη, στον πυρήνα δηλαδή του σύγχρονου καπιταλισμού. Ο Σείχης Αμπντέλ Ραχμάν/Abdel Rahman ήταν ο ενορχηστρωτής της επίθεσης.³¹ Το FBI χαρακτήρισε την έκρηξη στο World Trade Center ως την μεγαλύτερη από άποψη ζημίας σε σχέση με οποιοδήποτε

²⁹ BBC News, Dominic Casciani, 2014, How do you define Islamist extremism?, <https://www.bbc.com/news/uk-27777892>

³⁰ Ισλαμικός εξτρεμισμός: Το νέο τακτικό όπλο μαζικής καταστροφής;, <http://www.onalert.gr/stories/islamikos-extremismos-to-neo-taktiko-oplo-mazikhs-katastrofhs/58679>

³¹Μαίρη Μπόση, 1999, Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.99-109

εκρηκτικό αυτοσχέδιο μηχανισμό που έχουμε δει από την έναρξη της εγκληματολογικής εκρηκτικής εξακρίβωσης.³² Ο Ισλαμικός εξτρεμισμός παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά με την βία που προέρχεται από την άκρα δεξιά. Τουτέστιν, πολύνεκρες τρομοκρατικές ενέργειες καθώς και αδιαφορία για το ανθρώπινο κόστος. Εν αντιθέσει με τους κοινωνικούς τρομοκράτες οι Ισλαμιστές δεν ευελπιστούν σε κοινωνική αναγνώριση.³³ Εν συνεχεία ακολουθούν οι κατηγορίες τρομοκρατίας όπου χρησιμοποιούνται όπλα μαζικής καταστροφής. Σύμφωνα με το Department of Homeland Security, στα όπλα μαζικής καταστροφής συγκαταλέγονται τα πυρηνικά, τα χημικά, τα βιολογικά όπλα ή γενικότερα ότι μπορεί να προκαλέσει βλάβη ή ζημιά σε μεγάλη μερίδα ανθρώπων.³⁴ Β) Αρχικά η πυρηνική τρομοκρατία/nuclear terrorism καταλογίζεται ως μία από τις πιο άμεσες απειλές για την παγκόσμια ασφάλεια.³⁵ Οι τέσσερις φάσεις της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι α) κλοπή και πυροδότηση ενός άθικτου πυρηνικού όπλου, β) κλοπή ή αγορά σχάσιμου υλικού που οδηγεί στην πυροδότηση ενός ακατέργαστου πυρηνικού όπλου ή αυτοσχέδιου πυρηνικού μηχανισμού (IND), γ) επιθέσεις σε πυρηνικές εγκαταστάσεις κυρίως σε πυρηνικά εργοστάσια, προκαλώντας διαρροές τεράστιων ποσοτήτων ραδιενέργειας και δ) μη εξουσιοδοτημένη απόκτηση ραδιενεργών υλικών.³⁶ Αξίζει να σημειωθεί ότι το λιγότερο πιθανό σενάριο είναι να κλαπεί, αγοραστεί ή να κατασκευαστεί ένα πυρηνικό όπλο από μία τρομοκρατική οργάνωση καθότι παρόλο που υπάρχουν 10000 πυρηνικές κεφαλές παγκοσμίως, οι περισσότερες είναι υπερβολικά φυλασσόμενες. Επίσης είναι σχεδόν αδύνατο οι τρομοκράτες να κατορθώσουν να πραγματοποιήσουν οτιδήποτε πιο εξελιγμένο από τις πυρηνικές κεφαλές που βρίσκονται υπό την κατοχή των κυβερνήσεων. Αλλά η κατασκευή μίας αυτοσχέδιας πυρηνικής συσκευής ή μίας πιο πρόχειρης πυρηνικής βόμβας εξαρτάται από την τεχνογνωσία της εκάστοτε τρομοκρατικής οργάνωσης. Το βασικό εμπόδιο ωστόσο πέραν της γνώσης για κατασκευή και του εξοπλισμού, είναι η μικρή ποσότητα πλουτωνίου και ιδιαιτέρως εμπλουτισμένου πλουτωνίου, όπου το τελευταίο βρίσκεται σε λιγότερες από 25

³² Jesse Greenspan, History, Remembering the 1993 World Trade Center Bombing, <https://www.history.com/news/remembering-the-1993-world-trade-center-bombing>

³³ Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.44-45

³⁴ Department of Homeland Security, <https://www.dhs.gov/topic/weapons-mass-destruction>

³⁵ START, <https://www.start.umd.edu/publication/nuclear-terrorism-countering-threat>

³⁶ The four faces of Nuclear Terrorism, Charles D. Ferguson, William C. Potter, Routledge Taylor & Francis Group, σ.3

χώρες.³⁷ Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης παράλληλα με τον κίνδυνο διασποράς πυρηνικού υλικού και την άνοδο της τρομοκρατίας δημιούργησε παγκόσμια ανησυχία. Η χρήση των πυρηνικών υλικών με σκοπό τον εκφοβισμό μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων πήρε διαστάσεις μετά τις αλλαγές στην τέως Σοβιετική Ένωση και με τις συλλήψεις ατόμων που διακινούσαν παράνομα ποσότητες ραδιενεργών υλικών. Έχουν καταγραφεί συλλήψεις μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης με αιτία το εμπόριο πυρηνικού υλικού. Το 1994 υπήρξαν 440 περιπτώσεις παράνομης διακίνησης πλουτωνίου από την Γερμανία.³⁸ Τα άτομα δεν είχαν γνώση των ραδιενεργών υλικών που μετέφεραν, με αποτέλεσμα να μολυνθούν από την έκθεσή τους στην ραδιενέργεια. Η περίπτωση χρήσης των πυρηνικών είναι γνωστή, καθότι μπορούν να προκαλέσουν πέρα από τις ανθρώπινες απώλειες και τις υλικές ζημιές, ανεπανόρθωτες βλάβες στο οικοσύστημα για εκατοντάδες χρόνια. Στην πράξη οι τρομοκράτες μπορούν να χρησιμοποιήσουν πυρηνικά υλικά, με την τοποθέτηση ραδιενεργών υλικών που έχουν σαν στόχο τη μόλυνση των πόσιμων υδάτων, προκαλώντας ανεπανόρθωτες καταστροφές. Μέσω της απειλής για χρήση πυρηνικών, οι ομάδες που τα ελέγχουν, επιχειρούν να προκαλέσουν το αίσθημα του φόβου και του πανικού, ώστε να πραγματοποιήσουν τον πολιτικό τους σκοπό. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι η πιθανότητα ύπαρξης πυρηνικής τρομοκρατίας δεν αποτελεί κάτι απτό καθώς για την δημιουργία πυρηνικών απαιτείται εκτός από κατάλληλες γνώσεις και ειδικές εγκαταστάσεις.³⁹ Σύμφωνα με τον καθηγητή Διεθνών Σχέσεων Ηλία Κουσκουβέλη «Πυρηνική τρομοκρατία, όπως επισημαίνει, είναι η με χρήση ή με απειλή χρήσης πυρηνικών όπλων επίτευξη πληγμάτων ή και άλλων στόχων (πολιτικών, οικονομικών) κατά αντιπάλων. Τα πυρηνικά είναι, μαζί με τα χημικά, τα βιολογικά και τα ραδιολογικά, όπλα μαζικής καταστροφής, που σημαίνει ότι οι καταστροφικές συνέπειές τους είναι ευρύτερες τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον.»⁴⁰ Οι σκέψεις σχετικά με τον κίνδυνο πυρηνικής τρομοκρατίας αναπτύχθηκαν κυρίως κατά την περίοδο της πυρηνικής εποχής. Πιο συγκεκριμένα

³⁷ Elisabeth Eaves, 2016, What does “nuclear terrorism” really mean ?, <https://thebulletin.org/2016/04/what-does-nuclear-terrorism-really-mean/>

³⁸ Μαίρη Μπόση, 1996, Ελλάδα & Τρομοκρατία/ Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ.218-219

³⁹ Μαίρη Μπόση, 1999, Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.175-179

⁴⁰ Huffpost, 2016, Πυρηνική τρομοκρατία και πυρηνική ασφάλεια το 2016: Πόσο μεγάλη είναι η απειλή; , https://www.huffingtonpost.gr/2016/01/01/nuclear-terrorism_n_8878838.html

κατά τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 υπηρεσίες πληροφοριών εκτίμησαν ότι οι τρομοκράτες θα μπορούσαν να κατασκευάσουν μία ακατέργαστη πυρηνική βόμβα εάν είχαν τα απαραίτητα υλικά. Αλλά ωστόσο θεώρησαν ότι μία τέτοιας μεγάλης κλίμακας βία δεν θα μπορούσε να εξυπηρετήσει τους πολιτικούς σκοπούς της τρομοκρατίας και συνεπώς ήταν απίθανο να συμβεί. Ωστόσο αυτή η πάγια άποψη αναιρέθηκε μετά τις επιθέσεις της 11/9/2001 όταν οι τρομοκράτες απέδειξαν (όπως γίνεται φανερό και στην χημική επίθεση στο Τόκυο που αναφέρεται παρακάτω) ότι ο κόσμος είχε εισέλθει σε μία εποχή διαφορετική για την τρομοκρατία με μεγάλους αριθμούς θυμάτων. Η τρομοκρατική οργάνωση η οποία πραγματοποίησε προσπάθειες για την απόκτηση πυρηνικών είναι η Αλ Κάιντα, η οποία εστίασε επανειλημμένως στην προσπάθεια να αγοράσει κλεμμένο βομβιστικό υλικό καθώς και να προσλάβει πυρηνικούς εμπειρογνώμονες. Πιο συγκεκριμένα μία ομάδα ειδικών της CIA μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις 9/11 εντόπισαν ότι η οργάνωση της Αλ Κάιντα είχε εστιάσει σε ένα πρόγραμμα πυρηνικών όπλων υπό την ηγεσία του Abdel Aziz al-Masri.⁴¹ Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι ακόμα και η Αλ Κάιντα που τη δεκαετία του 1990 και στις αρχές του 2000 ήταν οικονομικά εύρωστη και διέθετε πολλούς αρμόδιους επιστήμονες υπό την απασχόλησή της δεν στάθηκε ικανή για την απόκτηση πυρηνικού όπλου.⁴² Μάλιστα ένας άλλος παράγοντας που συνηγορεί στην απροθυμία των τρομοκρατικών ομάδων να χρησιμοποιήσουν πυρηνικά, είναι ότι οι μαζικές καταστροφές που δύνανται να προξενήσουν, τις απομακρύνουν από τον στόχο τους που είναι σε πολλές περιπτώσεις ο προσηλυτισμός. Επίσης έχουν υπάρξει και αντιδράσεις οργανώσεων οι οποίες στόχευσαν στη ματαίωση των πυρηνικών προγραμμάτων όπως συνέβη με την τοποθέτηση βόμβας από την οργάνωση Μέτωπο Απελευθέρωσης από τα Πυρηνικά (Nuclear Liberation Front) στο Εθνικό Εργαστήριο της Καλιφόρνιας, καθότι το συγκεκριμένο εργαστήριο παρείχε ειδικές γνώσεις/τεχνογνωσία σχετικά με το πυρηνικό πρόγραμμα των ΗΠΑ.⁴³ Εν κατακλείδι το 2016 στη διεθνή σύνοδο που πραγματοποιήθηκε για την πυρηνική ασφάλεια, ανάμεσα σε 50 ηγέτες κρατών, με στόχο την παρεμπόδιση της πυρηνικής

⁴¹ Matthew Bunn, Martin B. Malin, Nickolas Roth, William H. Tobey, 2016, Preventing Nuclear terrorism continuous improvement or dangerous decline ?, Harvard Kennedy School/ Belfer Center for science and international affairs,

<https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/PreventingNuclearTerrorism-Web.pdf>

⁴² Elisabeth Eaves, 2016, What does “nuclear terrorism” really mean ?,

<https://thebulletin.org/2016/04/what-does-nuclear-terrorism-really-mean/>

⁴³ Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, ο.π., σ.54-55

τρομοκρατίας αναφέρθηκε ότι η απειλή της πυρηνικής τρομοκρατίας παραμένει ως μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τη διεθνή ασφάλεια.⁴⁴ Ωστόσο σύμφωνα με τα παραπάνω υπάρχουν δυσκολίες πραγματοποίησης της. Γ) Άλλη κατηγορία αποτελεί η χημική τρομοκρατία. Στη χημική τρομοκρατία τα χημικά όπλα σε αντίθεση με τα πυρηνικά κατασκευάζονται εύκολα. Γνώσεις για την κατασκευή χημικών ουσιών μπορούν να αποκτηθούν ευκόλως, μέσω του διαδικτύου.⁴⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα επίθεσης υπήρξε τον Μάρτιο του 1995, η χρησιμοποίηση της χημικής ουσίας σαρίν με αποτέλεσμα ο θάνατος δώδεκα ατόμων και ο τραυματισμός πάνω από 5000 ανθρώπων. Το αέριο σαρίν επινοήθηκε από τους Ναζί. Η επίθεση πραγματοποιήθηκε από την οργάνωση Αούμ Σινρικιό (Aum Shinrikyo) που σημαίνει ανώτατη αλήθεια.⁴⁶ Επίσης πειραματισμοί με χημικά όπλα παρατηρήθηκαν στην οργάνωση της Αλ Κάιντα, όπου το 1997 πειραματίστηκε με διαφορετικά είδη χημικών όπλων, επί παραδείγματι με το χλώριο και το υδροκυάνιο.⁴⁷ Ακόμη η Αλ Κάιντα στο Ιράκ/ Al Qaeda in Iraq κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Ιράκ πυροδότησε μία σειρά από βόμβες χλωρίου από τα τέλη του 2006 μέχρι τα μέσα του 2007. Με τις ΗΠΑ και τις δυνάμεις του Ιράκ να καταστρέφουν τα περισσότερα από τα χημικά όπλα της οργάνωσης.⁴⁸ Επιπρόσθετα δραστηριότητα με χημικά όπλα ανέπτυξε και το Ισλαμικό Κράτος, πηγές έχουν αναφέρει ότι το 2015 το Ισλαμικό Κράτος έκανε χρήση του αερίου μουστάρδας εναντίον των Κούρδων στη Συρία. Συγκεκριμένα ο Οργανισμός για την απαγόρευση των χημικών όπλων ανέφερε ότι τα αποτελέσματα των εργαστηριακών εξετάσεων ήταν θετικά σχετικά με τη χρήση του συγκεκριμένου αερίου.⁴⁹ Ακόμη αέριο μουστάρδας εντοπίστηκε και κατά την διάρκεια της διένεξης στη Μοσούλη το 2016/2017 έπειτα από ανακάλυψη των ειδικών δυνάμεων της Γαλλίας και του Ιράκ στην περιοχή της Ανατολικής Μοσούλης. Συγκεκριμένα οι δυνάμεις του Ιράκ όταν ανακατέλαβαν το Πανεπιστήμιο

⁴⁴ CNN Greece, 2016, Υπαρκτός ο κίνδυνος της πυρηνικής τρομοκρατίας,

<https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/27376/yparktos-o-kindynos-tis-pyrinikis-tromokratias>

⁴⁵ Μαίρη Μπόση, 1999, Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάκη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.184-185

⁴⁶ History, 1995, Tokyo subways are attacked with sarin gas, <https://www.history.com/this-day-in-history/tokyo-subways-are-attacked-with-sarin-gas>

⁴⁷ BBC News, 2015, IS, al-Qaeda , and how jihad uses chemical weapons ,

<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34262447>

⁴⁸ CNN News, 2013, Al Qaeda's track record with chemical weapons ,

<https://edition.cnn.com/2013/05/06/opinion/bergen-chemical-weapons-syria/>

⁴⁹ Καθημερινή, 2016, Το Ισλαμικό Κράτος έκανε χρήση αερίου μουστάρδας στο Ιράκ,

<http://www.kathimerini.gr/849570/article/epikairothta/kosmos/to-islamiko-kratos-ekane-xrsh-aerioy-moystardas-sto-irak>

της Μοσούλης εντόπισαν εργαστήρια τα οποία θεώρησαν ότι είχαν μετατραπεί σε πρόχειρα εργαστήρια παραγωγής χημικών.⁵⁰ Δ) Η βιολογική τρομοκρατία/βιοτρομοκρατία αποτελεί μία επίσης σημαντική απειλή. Συγκεκριμένα βιοτρομοκρατία είναι μία εσκεμμένη εξάπλωση ιών, βακτηρίων ή άλλων μικροβίων, τα οποία προκαλούν ασθένειες και θανάτους.⁵¹ Η βιολογική τρομοκρατία έχει εμπλακεί με ασθένειες που είχαν ύποπτο τρόπο γένεσης όπως είναι το AIDS και ο ιός ΕΜΒΟΛΑ. Μέσω της βιολογικής βίας είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί η ανίχνευση λόγω έλλειψης μηχανισμών όπως και η προέλευση των συμπτωμάτων και των αιτιών των ασθενειών. Μπορεί να καταλογισθεί ως αιτία η φυσική έξαρση ενός φαινομένου.⁵² Ο γνωστός Αμερικανός επιχειρηματίας Bill Gates, έχει αναφέρει ότι η βιο-τρομοκρατία θα μπορούσε να προκαλέσει περισσότερα θύματα σε μία επίθεση ακόμα και από ένα πυρηνικό πόλεμο, προειδοποιώντας για αυτό τους ηγέτες των χωρών. Συγκεκριμένα οι πρόοδοι στην γενετική μηχανική έδωσαν τη δυνατότητα σε τρομοκρατικές οργανώσεις να μπορούν με εύκολο τρόπο να μετατρέψουν βιολογικούς ιούς σε όπλα.⁵³ Η βιοτρομοκρατία θεωρείται ως μία από τις σημαντικότερες απειλές του 21^{ου} αιώνα, διαθέτοντας σαν όπλα της τα βακτήρια, τους ιούς και τις τοξίνες. Καθότι μετά τα έντομα, τα πτηνά, τα ζώα και τα φυτά που ήταν φορείς αυτών των οργανισμών πλέον είναι και τα τρόφιμα. Όπως ανέφερε ο καθηγητής κτηνιατρικής του Α.Π.Θ Σπύρος Γεωργάκης «Είναι ένα είδος τρομοκρατίας, παλαιό μεν, που εκσυγχρονίζεται και επαναφέρεται στην ενεργό δράση, που δεν χρησιμοποιεί ούτε το πυρηνικό μανιτάρι, ούτε καν την απλή πυρίτιδα αλλά τα αθώα κατά τα άλλα πλάσματα της φύσης, τους διάφορους μικροοργανισμούς, τα έντομα, τα παραγωγικά ζώα, τις φυτικές καλλιέργειες».⁵⁴ Συγκαταλέγεται στα όπλα μαζικής καταστροφής, και ο πιο πιθανός τύπος οργανώσεων που θα μπορούσε να προβεί σε βιο-τρομοκρατία είναι οι παραθρησκευτικές οργανώσεις. Ε) Με την πάροδο των χρόνων και την εξέλιξη της τεχνολογίας, παρουσιάζεται η περίπτωση της ηλεκτρονικής

⁵⁰ The Guardian, 2017, Chemical weapons found in Mosul in Isis lab, say Iraqi forces, <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/29/chemical-weapons-found-in-mosul-in-isis-lab-say-iraqi-forces>

⁵¹ Centers for disease control and prevention, <https://www.cdc.gov anthrax/bioterrorism/index.html>

⁵² Μαίρη Μπόση, 1999, Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.175-186

⁵³ The Telegraph, 2017, Bioterrorism could kill more people than nuclear war, Bill Gates to warn world leaders, <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/02/17/biological-terrorism-could-kill-people-nuclear-attacks-bill/>

⁵⁴ Η Καθημερινή, 2011, Βιοτρομοκρατία: Η μεγαλύτερη απειλή του 21^{ου} αιώνα, <https://www.kathimerini.com.cy/gr/ygeia/65339/?ctype=ar>

τρομοκρατίας/κυβερνοτρομοκρατίας. Η συγκεκριμένη μορφή τρομοκρατίας, δεν επιφέρει ανθρώπινες ή υλικές απώλειες, ωστόσο οι επιτιθέμενοι μπορούν να εισβάλουν σε νευραλγικής σημασίας πληροφορίες και γνώσεις, όπως τραπεζικά δίκτυα ή στρατιωτικοί κώδικες.⁵⁵ Σύμφωνα με το FBI οι κυβερνοεισβολές γίνονται πιο επικίνδυνες και πολύπλοκες. Στις ΗΠΑ συγκεκριμένα, Αμερικανικές εταιρείες έχουν αποτελέσει στόχο για επαγγελματικά μυστικά ή ευαίσθητα εταιρικά δεδομένα ακόμη και πανεπιστήμια για τις έρευνές τους. Εν ολίγοις δισεκατομμύρια δολάρια χάνονται κάθε χρόνο στις ΗΠΑ προκειμένου να επισκευαστούν τα συστήματα που έχουν πληγεί από τέτοιες επιθέσεις.⁵⁶

1.4 Η έννοια της διεθνούς ασφάλειας

Αρχικώς η έννοια της ασφάλειας παραμένει ευρύτατη και είναι δύσκολο να αποδοθεί ένας ξεκάθαρος –αντικειμενικός προσδιορισμός. Η μεταψυχροπολεμική εποχή έχει ασχοληθεί εκτενώς με την πολιτική της ασφάλειας και η έννοια έχει αναχθεί σε πρωτεύων ζήτημα για τις διεθνείς σχέσεις όλων των χωρών. Νέα προβλήματα ανάγονται πλέον στον όρο της ασφάλειας όπως επί παραδείγματι η οικονομική αφαίμαξη του φυσικού πλούτου του Τρίτου Κόσμου. Στο διεθνές περιβάλλον η έννοια της ασφάλειας διαμορφώθηκε γύρω από τις στρατιωτικές δυνάμεις Ανατολής-Δύσης. Από την περίοδο του 1940-1950 έως και την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, υπήρξε η έντονη επίδραση των πολιτικών ιδεολογιών, με μεγάλο κόστος για τα άτομα που επέλεξαν ή την μία ή την άλλη πολιτική ιδεολογία. Οι επιλογές έλαβαν τέλος με το πέρας του διπολισμού, όπου η έννοια της ασφάλειας απέκτησε διαφορετικές ερμηνείες και ασταθή χαρακτηριστικά. Ο ορισμός της ασφάλειας έχει πολλές δυσκολίες στην ερμηνεία του και απαρτίζεται κυρίως από γενικά θέματα, όπως είναι τα αίτια του πολέμου και των συμμαχιών, θέματα που άπτονται τις πολιτικής, που αναφέρονται σε στρατιωτικούς κτλ. Στο νέο περιβάλλον ασφαλείας κυριαρχούν νέα προβλήματα όπως οι ασύμμετρες απειλές, οι μη κρατικές απειλές και η κατάχρηση πυρηνικών όπλων. Πιο συγκεκριμένα στις ασύμμετρες απειλές ανήκουν οι τρομοκρατικές πράξεις «διά αντιπροσώπου» όπου εφαρμόστηκε από Ισλαμικά κράτη και οργανώσεις εις βάρος των ΗΠΑ και της Ευρώπης αλλά και το δόγμα που υιοθετήθηκε από το ΝΑΤΟ για τη χρήση πυρηνικών κατά του Σοβιετικού Κόκκινου Στρατού, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Σχετικά με

⁵⁵ Μαίρη Μπόση, 2000, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Π. ΤΡΑΥΛΟΣ, σ.63-64

⁵⁶ FBI/Federal Bureau of Investigation, Cyber Crime, <https://www.fbi.gov/investigate/cyber>

τις μη κρατικές απειλές, χρησιμοποιούνται από μη κρατικούς παίκτες στις διεθνείς συναλλαγές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα οι επιθέσεις στα συστήματα πληροφορικής των ΗΠΑ που μπορούν να πλήξουν την Ευρώπη ή την Ασία, δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος, πράξεις τρομοκρατίας. Στην μεταψυχροπολεμική εποχή ένα επιπλέον ζήτημα διεθνούς ασφαλείας ήρθε στο προσκήνιο, πιο συγκεκριμένα οι στρατιωτικές επεμβάσεις στις εσωτερικές υποθέσεις μίας χώρας. Ο Stanley Hoffmann έχει αναφέρει συγκεκριμένα για τη νέα παράμετρο στη διεθνή ασφάλεια «Το θέμα της στρατιωτικής επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών για το μετα-ψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα θεωρείται σημαντικό και ουσιαστικό. Στη νέα εποχή τα κράτη χαρακτηρίζονται ως «επικίνδυνα», «αποτυχημένα» ακόμη και «κράτη-δολοφόνοι». Με τον χαρακτηρισμό αυτό νομιμοποιείται η δυνατότητα της επέμβασης. Η νέα αυτή ορολογία επικεντρώνεται στην ερμηνεία ότι ασύμμετρες απειλές θεωρούνται αυτές που ενσωματώνουν το στοιχείο της έκπληξης σε όλες τις επιχειρησιακές και στρατηγικές τους διαστάσεις, μία μορφή μη δίκαιου πολέμου.»⁵⁷ Νέα ζητήματα ασφαλείας τα οποία προκύπτουν είναι η ενεργειακή ασφάλεια⁵⁸ (παρουσιάζεται σε παρακάτω ειδικό υποκεφάλαιο), και η κυβερνοασφάλεια⁵⁹. Ζητήματα τα οποία εντοπίζονται σε υψηλή θέση στην ατζέντα του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ της μεγαλύτερης δύναμης αυτή την στιγμή στον πλανήτη.

1.5 Η μελέτη της διεθνούς ασφαλείας μέσα από τις θεωρίες των διεθνών σχέσεων

Όπως αναφέρει ο καθηγητής πολιτικών επιστημών John J. Mearsheimer μέσω της θεωρίας που ο ίδιος ονομάζει «επιθετικό ρεαλισμό»: «τα πολυπολικά συστήματα είναι περισσότερο επιρρεπή σε πόλεμο από ότι τα διπολικά και τα πολυπολικά συστήματα που περιέχουν ιδιαίτερα ισχυρά κράτη /δυναμικούς ηγεμόνες, είναι τα πιο επικίνδυνα συστήματα απ'όλα. Η θεωρία αυτή επικεντρώθηκε στις Μεγάλες Δυνάμεις επειδή τα κράτη αυτά ασκούν τη μέγιστη επίδραση σε ότι συμβαίνει στη διεθνή πολιτική. Επί παραδείγματι η πολιτική σε κάθε σχεδόν περιφέρεια του κόσμου επηρεάστηκε βαθιά από τον ανταγωνισμό που υπήρξε μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης

⁵⁷ Μαίρη Μπόση, 1999, Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.24-65

⁵⁸ U.S. Department of State/ Diplomacy in Action, Bureau of Energy Resources, <https://www.state.gov/e/enr/index.htm>

⁵⁹ U.S Department of State/Diplomacy in Action, ο.π., Office of the Coordinator for Cyber Issues, <https://www.state.gov/s/cyberissues/index.htm>

και των Ηνωμένων Πολιτειών από το 1945 έως το 1990. Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι που προηγήθηκαν του Ψυχρού Πολέμου είχαν παρόμοια επίδραση στην περιφερειακή πολιτική σε ολόκληρο τον κόσμο. Η καθεμιά από αυτές τις συγκρούσεις ήταν ένας ανταγωνισμός μεταξύ μεγάλων δυνάμεων και η καθεμιά έριξε μια μεγάλη σκιά σε κάθε μέρος του κόσμου.»⁶⁰ Ένας ακόμη σημαντικός πολιτικός ρεαλιστής ο Kenneth Waltz , είχε διατυπώσει τις δέκα βασικές αρχές του πολιτικού ρεαλισμού μέσω των οποίων κατανοούνται η δομή του διεθνούς συστήματος, ποια είναι τα κύρια αίτια της στρατηγικής συμπεριφοράς των κρατών και πώς επιβιώνουν τα κράτη μεταξύ τους. Σύμφωνα με τον καθηγητή διεθνών σχέσεων Αθανάσιο Πλατιά : ο πολιτικός ρεαλισμός αποτελεί αναμφίβολα την κυρίαρχη προσέγγιση στη μελέτη των διεθνών σχέσεων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οι δέκα βασικές αρχές του πολιτικού ρεαλισμού σύμφωνα με τον Kenneth Waltz είναι οι εξής: 1) Η έλλειψη ρυθμιστικής εξουσίας στο διεθνές σύστημα παίζει καθοριστικό ρόλο στη συμπεριφορά των κρατών και στη σταθερότητα ή στην αστάθεια του διεθνούς συστήματος (άναρχο διεθνές σύστημα), 2) Καθώς απουσιάζει η υπερκρατική εξουσία, η οποία θα μπορούσε να ρυθμίζει τον ανταγωνισμό, οι σχέσεις των κρατών είναι κατά βάση ανταγωνιστικές και πολλές φορές συγκρουσιακές (ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα) , 3) Τα κράτη σε ένα τέτοιο ανταγωνιστικό σύστημα πρέπει από μόνα τους να μεριμνήσουν για την ασφάλειά τους (αρχή της αυτοβοήθειας). 4) Τα κράτη στο άναρχο διεθνές σύστημα αναγκάζονται να λάβουν μέτρα, για να αυξήσουν την ασφάλειά τους. Τα μέτρα αυτά όμως μειώνουν την ασφάλεια των άλλων. Αυτό ανατροφοδοτεί την ανασφάλεια και τον ανταγωνισμό. Αυτό είναι το γνωστό «δίλημμα ασφάλειας». 5) Τα κράτη είναι οι βασικοί δρώντες στο διεθνές σύστημα άρα και η βασική μονάδα ανάλυσης των διεθνών σχέσεων (κρατικοκεντρικό διεθνές σύστημα). 6) Τα κράτη επειδή είναι «ευαίσθητα στο κόστος» έχουν κάθε λόγο να συμπεριφέρονται ορθολογικά. Τα λάθη τιμωρούνται (αρχή του ορθολογισμού), 7) Κυρίαρχος στόχος του κράτους είναι η κατοχύρωση της ασφάλειάς του, δηλαδή η επιβίωση, η διατήρηση της εδαφικής κυριαρχίας και της εθνικής ανεξαρτησίας/αυτονομίας (βασικό εθνικό ενδιαφέρον). 8) Τα κράτη επιδιώκουν να αποκτήσουν «ισχύ», η οποία είναι το κύριο «νόμισμα» στη διεθνή πολιτική (επιδίωξη ισχύος), 9) Σε ένα ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα τα κράτη έχουν κίνητρο να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους (στρατηγική εξισορρόπησης), για να

⁶⁰John J. Mearsheimer, Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, Εκδόσεις Ποιότητα, σ.29-30

αυξήσουν την ασφάλειά τους. 10) Οι μεμονωμένες προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός αυτορυθμιζόμενου συστήματος ισορροπίας δυνάμεων που με τη σειρά του δύναται να συμβάλλει στη διατήρηση της ειρήνης(αρχή της ισορροπίας ισχύος). Η κατανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα συμβάλλει στη σταθερότητα ή στην αστάθεια του συστήματος.⁶¹ Σχολιάζοντας τις δέκα αυτές αρχές η καθηγήτρια διεθνών σχέσεων Μαίρη Μπόση αναφέρει : «Οι δέκα προαναφερόμενες αρχές συνοψίζουν με τον πληρέστερο τρόπο τη λογική που διέπει τα κράτη στο διεθνές σύστημα, η οποία όχι μόνο δεν μεταβλήθηκε μετά τη λήξη του Ψυχρού πολέμου αλλά αντίθετα ισχυροποιήθηκε. Αν και η πρώτη δεκαετία μετά το τέλος του διπολισμού έδειχνε ότι η «ζυγαριά» έγερνε υπέρ της επικράτησης ενός ηγεμόνα, σύντομα οι ήπιες ανατροπές (η σταδιακή αναβάθμιση της Ρωσίας, η δυναμική είσοδος της Κίνας) δικαίωσαν τα επιχειρήματα της κλασικής θεωρίας του Waltz.»⁶² Η αναρχία του διεθνούς συστήματος συνεχίζει να διατηρείται ανέπαφη. Η άποψη αυτή συνοψίζεται στα λεγόμενα του καθηγητή John J. Mearsheimer , του οποίου η άποψη παραμένει στο ότι ο κόσμος παραμένει ρεαλιστικός. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει: «Στη Δύση είναι ευρέως διαδεδομένη η άποψη ότι η διεθνής πολιτική υπέστη μία θεμελιώδη μεταβολή μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Ο ισχυρισμός των αισιόδοξων ότι ο ανταγωνισμός ασφαλείας και ο πόλεμος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων έχουν εξαλειφθεί από το σύστημα είναι λανθασμένος. Στην πραγματικότητα όλα τα μεγάλα κράτη του πλανήτη εξακολουθούν να νοιάζονται για την ισορροπία ισχύος και είναι μοιραίο να ανταγωνίζονται μεταξύ τους για ισχύ στο προβλεπτό μέλλον. Ο πραγματικός κόσμος παραμένει ρεαλιστικός. Τα κράτη εξακολουθούν να φοβούνται το ένα το άλλο και επιδιώκουν να αποκτήσουν ισχύ το ένα εις βάρος του άλλου, και αυτό γιατί συνεχίζει να υφίσταται η διεθνής αναρχία και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ προκάλεσε μεγάλη μεταβολή στην παγκόσμια κατανομή ισχύος, όμως δεν οδήγησε σε μεταβολή της άναρχης δομής του συστήματος. Μία ανερχόμενη Κίνα είναι πλέον επικίνδυνη δυνητική απειλή για τις ΗΠΑ στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Ο κόσμος συνεχίζει να αποτελείται από κράτη τα οποία λειτουργούν σε ένα άναρχο σκηνικό. Ούτε τα Ηνωμένα Έθνη ούτε κάποιος άλλος διεθνής θεσμός δεν διαθέτει κάποια ιδιαίτερη επιρροή πάνω στις Μεγάλες

⁶¹Kenneth N. Waltz, Θεωρία της Διεθνούς Πολιτικής, Εκδόσεις Ποιότητα, σ. 9-12

⁶²Μαίρη Μπόση, Η διεθνής ασφάλεια στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο, 2014, Εκδόσεις Ποιότητα, σ.29

Δυνάμεις. Οι ΗΠΑ είναι το ισχυρότερο κράτος στον κόσμο.»⁶³ Συμπληρώνοντας ο ίδιος, την θεωρία που ανέπτυξε στην «Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», δήλωσε ότι ο καλύτερος τρόπος για να επιβιώσει η Κίνα κάτω από τη διεθνή αναρχία είναι να πετύχει τοπική ηγεμονία στην Ασία όπως κυριαρχούν οι ΗΠΑ στο δυτικό ημισφαίριο. Μεγιστοποιώντας την στρατιωτική της υπεροχή στην περιοχή, και για να πραγματοποιηθεί αυτό θα πρέπει να απομακρύνουν τις ΗΠΑ από την περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού.⁶⁴ Ο ίδιος ακόμη πιστεύει ότι μεταφερόμαστε σε έναν πολυπολικό κόσμο με τρεις Μεγάλες Δυνάμεις, τις ΗΠΑ οι οποίες παραμένουν το ισχυρό κράτος, την Κίνα και τη Ρωσία.⁶⁵ Η δεύτερη σημαντική θεωρία των διεθνών σχέσεων είναι η φιλελεύθερη. Από τον 18^ο και 19^ο αιώνα φιλόσοφοι καθώς και πολιτικοί στοχαστές πραγματεύονταν ζητήματα σχετικά με τις ισότιμες και ειρηνικές θέσεις μεταξύ των λαών. Ο Γερμανός φιλόσοφος Ιμάνουελ Καντ με το δοκίμιο του Διαρκής Ειρήνη, επηρέασε σε σημαντικό βαθμό την εξέλιξη του φιλελευθερισμού στον κλάδο των διεθνών σχέσεων.⁶⁶ Ο John J. Mearsheimer αναφέρει σχετικά με την φιλελεύθερη παράδοση «ότι έχει ρίζες στον Διαφωτισμό στην Ευρώπη του 18^{ου} αιώνα. Η φιλελεύθερη θεωρία ονομάζεται αλλιώς ως ουτοπική ή ιδεαλιστική καθότι οι περισσότεροι φιλελεύθεροι πιστεύουν ότι είναι εφικτό σε μεγάλο βαθμό να μειωθεί η μάλιστα του πολέμου και να αυξηθεί η διεθνής ευημερία. Οι φιλελεύθεροι τείνουν να πιστεύουν ότι η λογική θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να γίνει ο κόσμος καλύτερος. Η αισιόδοξη οπτική του φιλελευθερισμού στη διεθνή πολιτική βασίζεται σε τρεις πεποιθήσεις: 1) οι φιλελεύθεροι θεωρούν τα κράτη τους κυριότερους δρώντες στη διεθνή πολιτική, 2) τονίζει ότι τα εσωτερικά χαρακτηριστικά των κρατών ποικίλλουν σημαντικά, πιστεύουν ότι ορισμένες εσωτερικές ρυθμίσεις πχ δημοκρατία είναι εγγενώς προτιμητέες από κάποιες άλλες πχ δικτατορία. Για τους φιλελεύθερους υπάρχουν καλά και κακά κράτη στο διεθνές σύστημα. Και τρίτον οι φιλελεύθεροι πιστεύουν ότι οι υπολογισμοί περί ισχύος μικρή σημασία έχουν για την εξήγηση της συμπεριφοράς των κρατών. Σε έναν ιδεώδη κόσμο, όπου υπάρχουν μόνο καλά κράτη, η ισχύς σε μεγάλο βαθμό θα είναι άνευ σημασίας». Ο καθηγητής Mearsheimer συμπληρώνει τις

⁶³John J. Mearsheimer, Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, Εκδόσεις Ποιότητα, σ. 693-696

⁶⁴ The Diplomat, 2015, Mearsheimer's War with China, <https://thediplomat.com/2015/03/mearsheimers-war-with-china/>

⁶⁵ John Mearsheimer: We are moving to a Multipolar World with three Great Powers

⁶⁶Jill Steans & Lloyd Pettiford with Thomas Diez, Εισαγωγή στη θεωρία των Διεθνών Σχέσεων, σ.43

τρεις βασικές θεωρίες που βρίσκονται κάτω από την ομπρέλα του φιλελευθερισμού: « Η πρώτη υποστηρίζει ότι υψηλά επίπεδα οικονομικής αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών καθιστούν απίθανο να πολεμήσουν τα κράτη μεταξύ τους, Με βάση αυτή την θεωρία η ρίζα της σταθερότητας είναι η δημιουργία και διατήρηση μιας φιλελεύθερης οικονομικής τάξης η οποία επιτρέπει την ελεύθερη οικονομική συναλλαγή μεταξύ των κρατών. Μια τέτοια τάξη αυξάνει την ευημερία των κρατών ενισχύοντας κατ'αυτό τον τρόπο την ειρήνη, καθώς τα ευημερούντα κράτη είναι περισσότερο ικανοποιημένα από οικονομική άποψη, και τα ικανοποιημένα κράτη είναι πιο ειρηνικά. Η δεύτερη κατηγορία είναι η θεωρία της δημοκρατικής ειρήνης όπου αναφέρει ότι οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους. Και ορισμένοι φιλελεύθεροι διατείνονται ότι οι διεθνείς θεσμοί ενισχύουν σημαντικά τις προοπτικές για συνεργασία μεταξύ των κρατών και έτσι μειώνουν σημαντικά την πιθανότητα πολέμου. Σύμφωνα με αυτή την αρχή, οι θεσμοί μπορούν να αποθαρρύνουν τα κράτη από το να υπολογίζουν το συμφέρον τους με βάση το πώς η κάθε κίνησή τους επηρεάζει τη σχετική θέση ισχύος τους, και έτσι σπρώχνουν τα κράτη μακριά από τον πόλεμο και προάγουν την ειρήνη.»⁶⁷ Από τις παραπάνω απόψεις η θεωρία της δημοκρατικής ειρήνης έχει συγκεντρώσει τις περισσότερες αντικρουόμενες απόψεις και έχει τεθεί από αμφισβήτηση καθώς συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα έχουν δείξει το αντίθετο, πχ η Δημοκρατία της Βαϊμάρης στη Γερμανία, ο Αμερικανικός εμφύλιος στον οποίο συγκρούστηκαν δύο δημοκρατίες κα.⁶⁸ Μία επιπλέον σημαντική παρατήρηση σχετικά με την φιλελεύθερη θεώρηση σύμφωνα με την οποία οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους, ανήκει στον καθηγητή Αθανάσιο Πλατιά ο οποίος θίγει το εξής : «Το αξίωμα ότι οι δημοκρατίες δεν πολεμούν ποτέ μεταξύ τους, βασίζεται σε μία σειρά από «θεσμικούς» και «πολιτισμικούς» παράγοντες. Οι θεσμικοί παράγοντες έχουν να κάνουν με τον τρόπο με τον οποίο οι δημοκρατίες λαμβάνουν αποφάσεις για τόσο σημαντικά θέματα, όπως ο πόλεμος και η ειρήνη. Η ύπαρξη πολλαπλών ασφαλιστικών δικλίδων (check and balances), η διαίρεση των εξουσιών, η ανάγκη δημοσίου διαλόγου και η σημασία της κοινής γνώμης (η οποία είναι εκ φύσεως φιλειρηνική) μειώνουν την πιθανότητα λήψης απόφασης για πόλεμο και δίνουν το αναγκαίο περιθώριο για την έναρξη διαδικασιών ειρηνικής επίλυσης

⁶⁷John J. Mearsheimer, Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, Εκδόσεις Ποιότητα, σ.47-51

⁶⁸Μαίρη Μπόση, 2014, Η διεθνής ασφάλεια στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο, Εκδόσεις Ποιότητα, σ.34-35

των διαφορών. Το επιχείρημα, όμως, ότι «οι δημοκρατίες δεν πολεμούν ποτέ μεταξύ τους» παρουσιάζει προβλήματα τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο : Πρώτον, η κοινή γνώμη στις δημοκρατίες μπορεί να υιοθετήσει εθνικιστικά ή θρησκευτικά επιχειρήματα και να πιέζει για τη λύση διακρατικών διαφορών με πόλεμο. Το μέγεθος της υποστήριξης των πολέμων του Ναπολέοντα από τη γαλλική κοινή γνώμη είναι ένα από τα πολλά παραδείγματα που υπάρχουν. Πιέσεις της κοινής γνώμης σε δημοκρατικά καθεστώτα έχουν στο παρελθόν εξαναγκάσει δημοκρατικά εκλεγμένους ηγέτες να ακολουθήσουν πιο επιθετική πολιτική από εκείνη που πραγματικά ήθελαν. Δεύτερον, ο ισχυρισμός ότι οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους δεν επαληθεύεται εμπειρικά. Η δημοκρατική Αθήνα δεν είχε κανένα δισταγμό να εκστρατεύσει εναντίον των επίσης δημοκρατικών Συρακουσών κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου.»⁶⁹ Επίμαχο ζήτημα επίσης υπήρξε μεταξύ των ρεαλιστών και των φιλελευθέρων σχετικά με τους λόγους διεύρυνσης των διεθνών θεσμών. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το NATO , το οποίο παρά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης ισχυροποιήθηκε και επεκτάθηκε προς ανατολάς, καθότι τα κράτη-μέλη του Συμφώνου της Βαρσοβίας έσπευσαν να υποβάλλουν αίτηση εισόδου στο NATO. Σύμφωνα με τους φιλελεύθερους θεσμιστές , η διεύρυνση του NATO επιβεβαίωνε τη σημασία των θεσμών και του νευραλγικού ρόλου τους στη διεθνή πολιτική. Στον αντίποδα η ρεαλιστική σχολή τόνισε ότι ο οργανισμός απώλεσε τον αρχικό λόγο λειτουργίας του, τουτέστιν η παραμονή και η διατήρησή του δεν εκπροσωπούν άλλο παρά τη συντήρηση και τη διατήρηση της αμερικανικής ισχύος απέναντι στην εξωτερική και στρατιωτική πολιτική των ευρωπαϊκών κρατών. Η εξέλιξη που είχε ο οργανισμός κυρίως μετά την 11.9.2001 επιβεβαιώνει την υποταγή των διεθνών οργανισμών στους εθνικούς σκοπούς και ότι οι οργανισμοί αποτελούνται από κράτη τα οποία συνυπάρχουν με κάποια ισχυρότερα και τα αδύναμα πρέπει να υπακούουν τις εντολές των ισχυρών.⁷⁰ Τέλος ο καθηγητής John J. Mearsheimer διατυπώνει με γλαφυρό τρόπο, την επικράτηση της φιλελεύθερης οπτικής στη Δύση. Συγκεκριμένα αναφέροντας: «Όποιες και αν είναι οι αρετές του ρεαλισμού για την εξήγηση της πολιτικής δεν αποτελεί δημοφιλή σχολή σκέψης στη Δύση. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς έναν σύγχρονο πολιτικό ηγέτη να ζητά ανοιχτά από τον λαό να πολεμήσει και να πεθάνει προκειμένου να βελτιωθεί

⁶⁹Πλατιάς Α., 1995, Το νέο διεθνές σύστημα, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.34-35

⁷⁰Μαίρη Μπόση, 2014, Η διεθνής ασφάλεια στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο, Εκδόσεις Ποιότητα, σ.58-62

η ισορροπία ισχύος. Οι περισσότεροι άνθρωποι προτιμούν να θεωρούν τις διαμάχες μεταξύ του δικού τους κράτους και άλλων κρατών ως συγκρούσεις μεταξύ καλού και κακού, στις οποίες εκείνοι βρίσκονται στη μεριά των αγγέλων και οι αντίπαλοί τους συμμαχούν με τον διάβολο. Έτσι οι ηγέτες τείνουν να απεικονίζουν τον πόλεμο ως μία ηθική σταυροφορία ή ως έναν ιδεολογικό αγώνα μάλλον παρά ως μία πάλη για ισχύ. Παραδείγματα Αμερικανών προέδρων διαθέτουν πλειάδα επιθέσεων εις βάρος του ρεαλισμού. Με τελευταίο παράδειγμα τον Κλίντον ο οποίος δήλωσε «ότι σε έναν κόσμο όπου βρίσκεται σε άνοδο η ελευθερία και όχι η τυραννία, ο κυνικός υπολογισμός της πολιτικής ισχύος δεν λειτουργεί. Δεν ταιριάζει στη νέα εποχή.» Ωστόσο όπως ο ίδιος ο Mearsheimer , αναφέρει στην συνέχεια « Οι Αμερικανοί ακαδημαϊκοί είναι ιδιαίτερα καλοί στο να προωθούν τη φιλελεύθερη σκέψη στην αγορά των ιδεών. Κεκλεισμένων των θυρών όμως , οι ελίτ που διαμορφώνουν την πολιτική εθνικής ασφάλειας μιλούν κυρίως τη γλώσσα της ισχύος και όχι τη γλώσσα των αρχών, και οι Ηνωμένες Πολιτείες δρουν στο διεθνές σύστημα σύμφωνα με τις επιταγές της ρεαλιστικής λογικής.»⁷¹

⁷¹John J. Mearsheimer, Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, Εκδόσεις Ποιότητα, σ. 65-70

Κεφάλαιο 2: Ενεργειακή Ασφάλεια και η σύνδεση ενέργειας και τρομοκρατίας

2.1 Η έννοια της ενεργειακής ασφάλειας

Μία από τις προσεγγίσεις της έννοιας της ενεργειακής ασφάλειας ανήκει στον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας/IEA/International Energy Agency⁷². Ο οποίος έχει θέσει τον ορισμό της ενεργειακής ασφάλειας ως την συνεχή και αδιάκοπη διαθεσιμότητα/availability πηγών ενέργειας σε προσιτή τιμή. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας/IEA/International Energy Agency, η ενεργειακή ασφάλεια έχει πολλές όψεις. Από την μία είναι η μακροπρόθεσμη ενεργειακή ασφάλεια που ασχολείται κυρίως με έγκαιρες επενδύσεις στην προμήθεια ενέργειας σύμφωνα με τις οικονομικές εξελίξεις και τις βιώσιμες περιβαλλοντικές τάσεις. Από την άλλη πλευρά είναι η βραχυπρόθεσμη ενεργειακή ασφάλεια που στοχεύει στην ικανότητα του ενεργειακού συστήματος να αντιδράσει άμεσα στις ξαφνικές αλλαγές στην ισορροπία προσφοράς-ζήτησης. Τουτέστιν η έλλειψη ενεργειακής ασφάλειας οδηγεί σε αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις είτε με φυσική μη διαθεσιμότητα ενέργειας είτε με τιμές οι οποίες δεν είναι ανταγωνιστικές.⁷³ Η εξέλιξη του παραπάνω ορισμού εμφανίστηκε το 2007 όταν το APEC/Asia Pacific Economic Cooperation/Οικονομική συνεργασία Ασίας/Ειρηνικού⁷⁴, πρόσθεσε στις έννοιες της διαθεσιμότητας/availability και της οικονομικής προσιτότητας των ενεργειακών πόρων που σχολιάζονται παραπάνω την αποδοχή/acceptability και την προσβασιμότητα/accessibility, τα λεγόμενα 4a. Αρχικώς η διαθεσιμότητα-availability σχετίζεται με την κλασική έννοια της γεωλογικής ή φυσικής διαθεσιμότητας των ενεργειακών πόρων. Εν συνεχεία η προσβασιμότητα-accessibility σηματοδοτεί τα πολιτικά, οικονομικά και τεχνολογικά εμπόδια, συνεπώς σχετίζεται με την πρόσβαση

⁷² Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας/IEA/International Energy Agency ιδρύθηκε το 1974 και καταρτίστηκε ώστε να βοηθήσει τις χώρες να συντονίσουν μία κοινή αντίδραση σε μεγάλες διαταραχές στην προμήθεια του πετρελαίου, όπως ήταν η κρίση του 1973/1974. Εδράζει στο Παρίσι και είναι ένας αυτόνομος διακυβερνητικός οργανισμός. Απαρτίζεται από 30 κράτη/μέλη.

⁷³ International Energy Agency, "What is Energy Security", <https://www.iea.org/topics/energysecurity/whatisenergysecurity/>

⁷⁴ Η οικονομική συνεργασία Ασίας/Ειρηνικού/APEC είναι ένα περιφερειακό φόρουμ το οποίο προωθεί την βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού μέσω μίας μεγαλύτερης οικονομικής ολοκλήρωσης/ενσωμάτωσης και ελεύθερου/ανοιχτού εμπορίου και επενδύσεων. Οι ΗΠΑ ήταν από τα ιδρυτικά μέλη της συγκεκριμένης οικονομικής συνεργασίας το οποίο σήμερα αποτελείται από 21 κράτη/μέλη.

στις ενεργειακές προμήθειες. Η προσβασιμότητα παραμένει ουσιώδης για την εξασφάλιση της εθνικής ισχύος, κυρίως σε έναν κόσμο ο οποίος καταναλώνει όλο και περισσότερο ενέργεια. Έπειτα ο βαθμός αποδοχής –acceptability της ενεργειακής ασφάλειας όπου είναι βασισμένος σε πιθανά περιβαλλοντικά και κοινωνικά αντίκτυπα στα οποία η παραγωγή, η κατανάλωση και η εξάντληση στους πόρους μπορεί να προκληθεί. Ο ορισμός καταλήγει με την οικονομική δυνατότητα-affordability, που υπαινίσσεται ότι η ενέργεια πρέπει να είναι οικονομικά αποδοτική ως συνεισφορά στην παραγωγή των ενεργειακών υπηρεσιών.⁷⁵ Η ενεργειακή ασφάλεια αποτέλεσε μείζων ουσιαστικά ζήτημα μετά τα πετρελαϊκά σοκ τα οποία πραγματοποιήθηκαν το 1973 και το 1979, καθότι τότε το πετρέλαιο χρησιμοποιήθηκε ως οικονομικό όπλο.⁷⁶

2.2 Ιστορική αναδρομή της ασφάλειας εφοδιασμού ζωτικών ενεργειακών πόρων

Η έννοια της ενεργειακής ασφάλειας είναι παραδοσιακά συνδεδεμένη με την έννοια της ασφάλειας. Λαμβάνοντας υπόψη την ιστορία, αρχικώς η περιφρούρηση των καυσίμων ενσαρκώθηκε από την στρατιωτική ανάγκη για πετρέλαιο, χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της Βρετανίας όταν ο Ουίνστον Τσόρτσιλ αποφάσισε να μετατρέψει την πηγή της ενέργειας του βρετανικού ναυτικού από άνθρακα σε πετρέλαιο, καθιστώντας με αυτό τον τρόπο πιο γρήγορα τα πλοία. Η έννοια της ενέργειας έλαβε προεκτάσεις ασφαλείας καθώς τα αποθέματα πετρελαίου προέρχονταν από την ασταθή τότε Περσία, εν αντιθέσει με τον άνθρακα που είχε προέλευση την Ουαλία στην οποία τα αποθέματα ήταν σε ικανοποιητικό βαθμό.⁷⁷ Επιπρόσθετα στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το εξαρτώμενο πετρελαϊκώς καύσιμο για στρατιωτικές επιχειρήσεις ήδη αποτελούσε πρότυπο και η ενεργειακή ασφάλεια διευρύνθηκε στο να περιλαμβάνει προμήθειες καυσίμων για βιομηχανοποιημένες υπηρεσίες αυξάνοντας την εξάρτηση στην μηχανοκίνητη μεταφορά. Για την εξασφάλιση της οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος το

⁷⁵ A quest for energy security in the 21st century, https://aperc.ieej.or.jp/file/2010/9/26/APERC_2007_A_Quest_for_Energy_Security.pdf

⁷⁶ Marcus Freitas, Research Gate, A Crude Understanding, March 2014, www.researchgate.net/publication/304492676_A_Crude_Understanding

⁷⁷ Daniel Yergin, "Ensuring Energy Security", Foreign Affairs, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2006-03-01/ensuring-energy-security>

εκάστοτε κράτος πρέπει να διαθέτει εύκολη πρόσβαση σε ζωτικές πρώτες ύλες. Τουτέστιν η διαθεσιμότητα αυτών των πρώτων υλών ορυκτών και μη ορυκτών σε ποσότητες επαρκείς αλλά και σε σταθερές τιμές , προσδίδει οικονομικό και στρατιωτικό κύρος και ισχύ στο κράτος. Λαμβάνοντας υπόψη την ιστορία από την περίοδο του Α Παγκοσμίου Πολέμου όπου υπήρξε ουσιαστικά μία μαζική μηχανικοποίηση των στρατευμάτων διότι υπήρξε εξέλιξη στα τανκς , στο πολεμικό αεροπλάνο και γενικότερα σε οχήματα μεταφοράς προσωπικού, το πετρέλαιο ήταν η βασική στρατηγική πρώτη ύλη για τις Μεγάλες Δυνάμεις από την περίοδο του 1914 έως το 1945. Στο ξεκίνημα της πυρηνικής εποχής στις σχέσεις των Μεγάλων Δυνάμεων υπήρξε η ανάδειξη του πετρελαίου και μετά το 1980 του φυσικού αερίου ως των κυρίαρχων πυλώνων του Παγκόσμιου Πρωτογενούς Ενεργειακού Ισοζυγίου κατά το πρώτο τέταρτο του 21^{ου} αιώνα.⁷⁸ Ο βασικός προβληματισμός τώρα που γεννάται σχετικά με το πετρέλαιο είναι διότι σε πολλές περιπτώσεις η έλλειψή του υποσκάπτει την εθνική ασφάλεια των κρατών και αποτελεί ένα μη ανανεώσιμο αγαθό . Αυτός είναι ένας από τους βασικούς λόγους συσχέτισης των ζωτικών πόρων με την εθνική ασφάλεια, καθώς είναι μη ανανεώσιμοι. Συνεπώς η στατική φύση των μη ανανεώσιμων πρώτων υλών όπως πετρέλαιο και φυσικό αέριο θα προκαλέσει την εξάντλησή τους με αποτέλεσμα το φαινόμενο της ενεργειακής ασφάλειας στον ενεργειακό τομέα θα συνεχίσει να μας απασχολεί και τις επόμενες δεκαετίες. Το World Energy Outlook 2010, αναφέρει ότι η ζήτηση του πετρελαίου θα αυξηθεί στο 49% έως το 2035 , κατά προσέγγιση δηλαδή 128 εκατομμύρια βαρέλια ανά μέρα. Καταλήγοντας όσο αυξάνεται η ζήτηση των οικονομιών και του πληθυσμού για πετρέλαιο, τόσο οι ενεργειακοί πόροι θα συνεχίζουν να παίζουν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια πολιτική δημιουργώντας μεγάλες πιθανότητες για διεθνείς συγκρούσεις.

⁷⁸ Δρ Θεόδωρος Τσακίρης, 2018, Ενεργειακή Ασφάλεια και Διεθνής Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.19-22

2.3 Λόγοι διαταραχών στη ροή της ενέργειας

Ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος πρέπει να επεξηγηθεί είναι οι λόγοι που δημιουργούνται διαταραχές στις προμήθειες. Το πετρέλαιο χαρακτηρίζεται ως ένα σημαντικό όπλο της σκληρής ισχύος, συνεπώς οι διαταραχές στις προμήθειες μπορεί να είναι πιο βλαβερές στις οικονομίες από ότι μπορεί να είναι ο ίδιος ο πόλεμος. Αυτή η πρόταση αιτιολογεί τις ανισορροπίες τις οποίες μπορεί να προκαλέσει η διαταραχή στις προμήθειες του πετρελαίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού, είναι αυτό που ανέφερε ο ειδικός σε θέματα ενέργειας Daniel Yergin, δηλαδή ότι τα χτυπήματα στην πετρελαϊκή βιομηχανία της Βενεζουέλας ανάμεσα στο 2002 και το 2003 είχαν μεγαλύτερο αντίκτυπο στις προμήθειες απ'ότι ο πόλεμος στο Ιράκ. Από αυτό συνεπάγεται και ότι η διαθεσιμότητα και ο φόβος για τις διακοπές στις προμήθειες είναι οι κύριες κινητές δυνάμεις οι οποίες καθορίζουν την τιμή ενός βαρελιού.⁷⁹ Πιο συγκεκριμένα υπάρχουν διαφορετικές/μορφές διακοπών στις προμήθειες πετρελαίου σύμφωνα με την Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας /IEA/International Energy Agency, όπου είναι οι εξής : Διαρροές πετρελαίου, δολιοφθορά/σαμποτάζ, γεωπολιτικοί πόλεμοι με τη μορφή πολιτικών αναταραχών και κυρώσεων, διαταραχές στους αγωγούς, μπλοκάρισμα στη διύλιση και τέλος τα καιρικά φαινόμενα τα οποία μπορούν να προκαλέσουν εμπόδια στην προμήθεια του πετρελαίου, όπως είναι οι τυφώνες, οι πλημμύρες κτλ.⁸⁰ Οι τρεις πιο διαδομένες αιτίες σχετικά με την διακοπή της προμήθειας του πετρελαίου είναι τα απρόβλεπτα τεχνικά προβλήματα, τα καιρικά φαινόμενα και οι πολιτικές αναταραχές. Οι στρατιωτικές ή οι τρομοκρατικές επιθέσεις οι οποίες στοχεύουν στις ενεργειακές υποδομές για πολιτικά κίνητρα ή οι διαμάχες ανάμεσα στις κυβερνήσεις ενώ δεν πραγματοποιούνται συχνά δημιουργούν ιδιαίτερες ανησυχίες στις παγκόσμιες αγορές πετρελαίου.⁸¹ Το ίδιο συμβαίνει με τις κυβερνήσεις και τις εταιρείες. Ένα

⁷⁹Marcus Freitas, 2004, A Crude Understanding, https://www.researchgate.net/publication/304492676_A_Crude_Understanding

⁸⁰IEA, Assessing oil markets during oil supply disruptions, https://www.iea.org/media/training/presentations/Day_2_Session_3c_Emergency_Response_Market_Assessment.pdf, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διακοπής της ροής του πετρελαίου είναι η περίπτωση του τυφώνα Κατρίνα στις πλατφόρμες και τα διυλιστήρια του Κόλπου του Μεξικού, σύμφωνα με στοιχεία που παραθέτει ο Jan.K. Fedorowicz στο Critical Energy Infrastructure Protection Policy Research Series, The Ten-Thousand Mile Target: Energy Infrastructure and Terrorism Today στη σελίδα 4

χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δράση της τρομοκρατικής οργάνωσης Αλ Κάιντα. Η σημασία της τρομοκρατίας στον ενεργειακό τομέα τονίζεται από την φράση του έμπειρου αναλυτή σε ενεργειακά ζητήματα της IEA-Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας Julius Walker, ο οποίος τόνισε ότι όταν μία τέτοιου είδους επίθεση/τρομοκρατική ενέργεια, πετύχει θα παρουσιάσει σοβαρό αντίκτυπο στην προμήθεια του πετρελαίου. Για αυτό τον λόγο εταιρείες και κυβερνήσεις δαπανούν υπέρογκα χρηματικά ποσά για την περιφρούρηση των συγκεκριμένων ενεργειακών εγκαταστάσεων.⁸²

2.4 Σύνδεση των ενεργειακών πόρων με το φαινόμενο της τρομοκρατίας

Λαμβάνοντας υπόψη την άποψη του οικονομολόγου Stephen Ross ,θίγεται ότι σε πολλές περιπτώσεις η αφθονία πετρελαίου οδηγεί σε αντίθετα αποτελέσματα, όπως δημοκρατικό έλλειμμα, αργή οικονομική ανάπτυξη και οι πολιτικές συρράξεις αποτελούν συχνό φαινόμενο. Στη μελέτη μας εστιάζουμε σε φαινόμενα τρομοκρατίας στην ενέργεια όπου υφίστανται περιπτώσεις μη δημοκρατικών κρατών, όπου ανθούν τρομοκρατικές οργανώσεις. Παραδείγματα αυτών, αποτελούν η τρομοκρατική οργάνωση της Αλ Κάιντα, του Ισλαμικού Κράτους και των συνεργαζόμενων οργανώσεών τους που μελετώνται σε επόμενα κεφάλαια. Με τις συχνές τρομοκρατικές επιθέσεις σε ενεργειακές πηγές, το πετρέλαιο μπορεί να επιφέρει πολιτική βία εξαιτίας της κερδοφορίας η οποία συνεπάγεται κοινωνική ανισότητα και αδικία. Όλα αυτά οδηγούν στην εμφάνιση αυτονομιστικών και ριζοσπαστικών κινημάτων στις πλούσιες περιοχές.⁸³ Είναι ευρέως γνωστό ότι οι πλούσιες χώρες που κατέχουν επικερδείς πόρους δεν έχουν επενδύσει στην παιδεία, την οικονομική επέκταση με αποτέλεσμα όλοι αυτοί οι παράγοντες να συνηγορούν σε περιπτώσεις ελλειμματικής δημοκρατίας.⁸⁴ Την περίοδο της δεκαετίας του 1980 ένας μέσος όρος της τάξης του 8% όλων των επιθέσεων ήταν αυτού του τύπου ανά χρόνο, με εξαίρεση

⁸¹IEA, How does the IEA respond to major disruptions in oil supply, <https://www.iea.org/newsroom/news/2011/march/how-does-the-iea-respond-to-major--disruptions-in-the-supply-of-oil-2011-03-10-.html>

⁸² IEA, Chinks in the chain: What causes disruptions to the supply of oil? (January 2011), <https://www.iea.org/newsroom/news/2011/january/2011-01-30-.html>

⁸³Chia-yi Lee, 2016, Oil and Terrorism: Uncovering the Mechanisms , Journal of Conflict Resolution ,σ.3

⁸⁴Gas Luft, Institute for the Analysis of Global Security, Dependence on Middle East energy and its impact on global security, σ.3

την περίοδο 1984-1985 όπου οι επιθέσεις αυτής της μορφής άγγιξαν το 10 %.⁸⁵ Η παρουσία ενεργειακών πόρων οδηγεί σε φαινόμενα τρομοκρατίας. Ειδικοί σε θέματα ασφάλειας πιστεύουν ότι οι πλούσιες χώρες έχουν μεγαλύτερη τάση ως προς την τρομοκρατία λόγω της σκοπιμότητας που υπάρχει και καθότι οι συγκεκριμένες χώρες προσφέρουν ένα περιβάλλον στο οποίο οι τρομοκράτες μπορούν να φέρουν εις πέρας τις τρομοκρατικές τους επιθέσεις. Πιο συγκεκριμένα υπάρχουν τρεις μηχανισμοί με τους οποίους η σημαντική πηγή φυσικής ενέργειας το πετρέλαιο μπορεί να συνδεθεί με την τρομοκρατία. Ο πρώτος μηχανισμός είναι αυτός της χρηματοδότησης καθότι τα χρήματα του πετρελαίου είναι πιθανό να χρηματοδοτήσουν τρομοκρατικές ενέργειες.⁸⁶ Πιο συγκεκριμένα μία τρομοκρατική οργάνωση μπορεί να επενδύσει τα χρήματα του πετρελαίου με ποικίλους τρόπους ,αρχικά στρατολογώντας και εκπαιδεύοντας τα νέα μέλη, έπειτα στην βελτίωση των όπλων αλλά και της τακτικής και σε ένα γενικότερο πλαίσιο μπορούν να φέρουν εις πέρας τρομοκρατικές δράσεις. Μία τρομοκρατική ενέργεια για να πραγματοποιηθεί απαιτεί τεράστια κεφάλαια. Επί παραδείγματι οι επιθέσεις που έλαβαν χώρα στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 ή αλλιώς γνωστή ως 9/11 κόστισαν περίπου μισό εκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ. Η φήμη επιβεβαιώνεται με παραδείγματα, καθότι υπάρχει η άποψη ότι μερικές χώρες οι οποίες εξάγουν πετρέλαιο όπως είναι η Σαουδική Αραβία και το Ιράν αποτελούν χρηματοδότες του Ισλαμικού Φονταμενταλισμού ή άλλων τρομοκρατικών ομάδων όπως είναι η Χεζμπολάχ και η Χαμάς, υπάρχει επίσης η άποψη ότι τα λεφτά του πετρελαίου της Σαουδικής Αραβίας χρηματοδοτούν την Αλ Κάιντα.⁸⁷ Ο πρώην διευθυντής του Central Intelligence, James Woolsey έχει αναφέρει ότι το πετρέλαιο αποτελεί βασικό χρηματοδότη της τρομοκρατικής δραστηριότητας αλλά και της ιδεολογικής υποστήριξής της. Το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ δεν έμεινε αδρανές σε αυτές τις εξελίξεις και ορμώμενο από τα γεγονότα της επίθεσης της 11^{ης} του Σεπτεμβρίου έτρεξε ένα πρόγραμμα παρακολούθησης των ροών των χρημάτων από τις τρομοκρατικές ενέργειες και παρείχε βοήθεια σε άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες

⁸⁵ Start/National Consortium for the study of terrorism and responses to terrorism, 2015, Terrorism Trends with Focus on Energy and Mining, https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/START_TerrorismEnergyAttacks_ResearchBrief_June2015.pdf

⁸⁶ Chia-yi Lee, 2016, "Oil and Terrorism: Uncovering the Mechanisms", Journal of Conflict Resolution, σ.4

⁸⁷ Kaplan Eben, 2006. "Tracking Down Terrorist Financing", Council on Foreign Affairs

για την αποκάλυψη των τρομοκρατικών δικτύων.⁸⁸ Εν συνεχεία ο τέως πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα είχε αναφέρει ότι η τιμή ενός βαρελιού σήμερα είναι από τα πιο επικίνδυνα όπλα στον κόσμο.⁸⁹ Ο δεύτερος μηχανισμός ο οποίος μπορεί να συνδέσει την τρομοκρατία με την ενέργεια είναι αυτός της στόχευσης. Δηλαδή οι τρομοκράτες τείνουν να στοχεύουν πετρελαϊκές υποδομές ή χώρες παραγωγούς πετρελαίου για λόγους στρατηγικής οικονομικής σημασίας. Η στόχευση περιλαμβάνει δεξαμενόπλοια, διυλιστήρια και αγωγούς πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η επιλογή στόχων από τις τρομοκρατικές οργανώσεις γίνεται με απώτερο σκοπό την οικονομική ενίσχυση των οργανώσεων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι στοχεύσεις πετρελαϊκών εταιρειών. Η συγκεκριμένη στόχευση γίνεται με σκοπό την απαγωγή εργαζομένων για λύτρα. Η μορφή αυτή στόχευσης επιλέγεται από τις τρομοκρατικές οργανώσεις διότι η εκμετάλλευση και η παραγωγή του πετρελαίου στις πλούσιες πετρελαϊκά χώρες γίνεται συνήθως από κοινοπραξίες ή πολυεθνικές εταιρείες οι οποίες διαθέτουν τεράστια περιουσιακά στοιχεία και υποστηρίζονται από ισχυρές εγχώριες κυβερνήσεις. Επίσης, τα πετρελαϊκά πεδία βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές, με αποτέλεσμα είναι δύσκολο να παρθούν μέτρα ασφαλείας, κάνοντας τον στόχο πιο ευάλωτο για τρομοκρατικά χτυπήματα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η οργάνωση MEND(Movement for the Emancipation of the Niger Delta/Κίνημα για την Χειραφέτηση του Δέλτα του Νίγηρα), η οποία ζήτησε από την πετρελαϊκή εταιρεία Shell που δραστηριοποιείται στην περιοχή, να πληρώσει 1,5 δισεκατομμύριο ώστε να επανορθώσει για την συμβολή της στην περιβαλλοντική υποβάθμιση του Δέλτα του Νίγηρα. Οι κατηγορίες των τρομοκρατικών επιθέσεων και η ιεράρχησή τους αναλύονται εκτενέστερα σε ειδικό κεφάλαιο. Τρίτος και τελευταίος μηχανισμός είναι αυτός της κινητοποίησης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση η ύπαρξη πετρελαίου δημιουργεί κοινωνικές/οικονομικές ανισότητες και περιβαλλοντική υποβάθμιση. Τα συγκεκριμένα φαινόμενα ωθούν τις κοινωνικές ομάδες που βάλονται από τις ανισότητες να προσχωρήσουν σε τρομοκρατικές οργανώσεις. Η οργάνωση MEND(Movement for the Emancipation of the Niger Delta/Κίνημα για την Χειραφέτηση του

⁸⁸ Chia-yi Lee, 2016, "Oil and Terrorism: Uncovering the Mechanisms", Journal of Conflict Resolution, σ.5

⁸⁹ Maria Gavrilovic, 2008, "Obama Says Dependency of Foreign Oil Poses Terrorist Threat to U.S. , <https://www.cbsnews.com/news/obama-says-dependency-on-foreign-oil-poses-terrorist-threat-to-us/>

Δέλτα του Νίγηρα) έχει εναντιωθεί στις πετρελαϊκές εταιρείες οι οποίες δεν έχουν συμβάλει στην μείωση της φτώχειας, ωστόσο οξύνουν τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Εκτός από τη δράση του MEND στο Δέλτα του Νίγηρα, στην περιοχή Cabinda της Αγκόλας δραστηριοποιείται η οργάνωση της FLEC/Front for the Liberation of the Cabinda Enclave/ Μέτωπο για την Απελευθέρωση του Θυλάκου της Καμπίντα. Η περιοχή Καμπίντα βρίσκεται στην Αγκόλα και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πετρελαιοπαραγωγός χώρας της Αφρικής μετά το Δέλτα του Νίγηρα. Η άνιση κατανομή του πλούτου και η καταστροφή του περιβάλλοντος στην περιοχή ήταν μορφές κινητοποίησης ως προς τη δημιουργία της οργάνωσης.⁹⁰

⁹⁰ Chia-yi Lee, 2016, "Oil and Terrorism: Uncovering the Mechanisms", *Journal of Conflict Resolution* , σ. 6-8

Κεφάλαιο 3: Τρομοκρατικές επιθέσεις στην ενέργεια ανά κατηγορία - επιθέσεις σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις και η περίπτωση των κυβερνοεπιθέσεων στον ενεργειακό τομέα.

3.1 Είδη τρομοκρατικών επιθέσεων στην ενέργεια

Απόψεις αναφέρουν ότι η τρομοκρατία η οποία στοχεύει στον ενεργειακό παράγοντα, δεν περιορίζεται σε ένα περιορισμένο φάσμα στοχεύσεων όπως επί παραδείγματι, υποδομές πετρελαίου και φυσικού αερίου, σε εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και διυλιστήρια. Η τρομοκρατία στον ενεργειακό τομέα εντάσσει ακόμη παράνομες δραστηριότητες οι οποίες στοχεύουν σε τέτοιου είδους εγκαταστάσεις όπως επί παραδείγματι είναι η κλοπή πετρελαίου, ο εκβιασμός ή η χρηματοδότηση και υποστήριξη ομάδων για την διευθέτηση τέτοιου είδους επιθέσεων. Ωστόσο τέτοιες επιθέσεις υφίστανται μία ιεράρχηση με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των επιθέσεων αλλά και για να γίνει γνωστή η συχνότητα που γίνονται οι επιθέσεις και ποιες προτιμούνται από τις επίμαχες ομάδες. Σε ένα ευρύ γενικό πλαίσιο η τρομοκρατία στον ενεργειακό τομέα είναι μία μορφή εγκληματικής δραστηριότητας που στοχεύει σε ενεργειακές εγκαταστάσεις και προκαλεί αξιοσημείωτες απώλειες. Η πιο κοινή μορφή επίθεσης είναι οι βομβιστικές επιθέσεις σε αγωγούς καυσίμων οι οποίες παρουσιάζουν άμεσα αποτελέσματα. Συγκεκριμένα μέσω αυτής της κατηγορίας επίθεσης, μπορεί να προκληθεί ζημία σε επίπεδο εθνικών οικονομιών και να προκληθούν ανθρώπινες απώλειες. Σε αυτή την κατηγορία επιθέσεων, ανήκουν ομάδες ανταρτών οι οποίες προέρχονται κυρίως από τη Λατινική Αμερική και την Μέση Ανατολή και εμπλέκονται σε εμφύλιες συρράξεις, οι οποίες στοχεύουν αγωγούς. Η δεύτερη κατηγορία επίθεσης είναι το σαμποτάζ σε γραμμές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η συγκεκριμένη μορφή επίθεσης προξενεί κυρίως οικονομικές απώλειες. Παρόλα αυτά το σαμποτάζ δεν αποτελεί μία συνηθισμένη μορφή επίθεσης. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα σαμποτάζ αποτελεί η μέθοδος να διοχετευτεί πετρέλαιο ή φυσικό αέριο στις αγορές της μαύρης αγοράς, προξενώντας με αυτό τον τρόπο διαταραχή χωρίς να υπάρξουν ανθρώπινες απώλειες. Τρίτη μορφή είναι οι επιθέσεις που πραγματοποιούνται σε γραφεία πετρελαϊκών επιχειρήσεων στις οποίες όμως τα αποτελέσματα δεν είναι αξιοσημείωτα καθώς υπάρχει και ένας περιορισμένος σχετικά αριθμός θυμάτων από αυτού του είδους την επίθεση. Τα

συγκεκριμένα γραφεία είναι συνήθως τοποθετημένα σε κέντρα πόλεων. Ενώ αποτελούν εύκολο στόχο, οι βομβαρδισμοί των συγκεκριμένων γραφείων τείνουν να είναι μικρής κλίμακας με μικρό αριθμό θυμάτων. Αυτό συμβαίνει γιατί οι ομάδες οι οποίες είναι υπεύθυνες για αυτές τις επιθέσεις, δεν ενδιαφέρονται να υπάρξει μεγάλος αριθμός θυμάτων, δίνοντας στην συγκεκριμένη κατηγορία επιθέσεων συμβολικό χαρακτήρα ή και λόγους προπαγάνδας. Ακολουθεί σαν τέταρτη κατηγορία επίθεσης, οι εισβολές σε αποθήκες πετρελαίου, ή διυλιστήρια. Η αποτελεσματικότητα αυτής της μορφής επίθεσης είναι δύσκολη, καθώς υπάρχουν μέτρα ασφαλείας σε αυτές τις εγκαταστάσεις. Πέμπτη κατηγορία είναι η επίθεση/έφοδος ή κλοπή/πειρατεία και η ομηρεία σε ενεργειακές εγκαταστάσεις. Παρόλα αυτά οι επιθέσεις αυτές δεν αποτελούν κοινή τακτική τρομοκρατικών ομάδων και αυτό εξαιτίας του υψηλού βαθμού ασφαλείας που υπάρχει στις εγκαταστάσεις. Η έκτη μορφή επίθεσης είναι οι απευθείας στρατιωτικές επιθέσεις στο προσωπικό των πετρελαϊκών εγκαταστάσεων ή των εργοστασίων που επεξεργάζονται φυσικό αέριο. Σε αυτές τις περιπτώσεις η βία είναι θεμελιώδης και πρωταρχικός στόχος των επιθέσεων και τα ανθρώπινα θύματα ο απευθείας τους στόχος. Η τελευταία μορφή ενεργειακής τρομοκρατίας, η οποία και έχει αυξηθεί σε σημαντικό βαθμό σχετίζεται με την παραγωγή εργαζομένων στις εταιρείες ενέργειας.⁹¹

⁹¹Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Terrorist Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, *Studies in Conflict and Terrorism*, σ.2-3

3.2 Επιθέσεις σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις και οι τύποι των επιθέσεων

Μία διαφορετική κατηγορία επιθέσεων στον ενεργειακό τομέα είναι οι επιθέσεις που πραγματοποιούνται στις υπεράκτιες εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου.⁹² Η στόχευση υπεράκτιων περιοχών αποτελεί υψίστης σημασίας στόχο για τις τρομοκρατικές οργανώσεις, και αποτελούν στρατηγικής σημασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις παγκόσμιες ανησυχίες για την ενεργειακή ασφάλεια. Επιθέσεις σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου έλαβαν χώρα σε περιοχές ανά την υφήλιο.⁹³ Οι συγκεκριμένες επιθέσεις κατηγοριοποιούνται ως εξής: η πρώτη μορφή είναι η πειρατεία.⁹⁴ Η πειρατεία είναι μία μορφή απειλής στις παράκτιες εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου. Τα περισσότερα από τα κρούσματα που είναι καταγεγραμμένα, έχουν πραγματοποιηθεί στη Νιγηρία. Τέτοιου είδους επιθέσεις πειρατείας έχουν πραγματοποιηθεί στην πλωτή εγκατάσταση Mystras (FSPOs/floating production storage) κοντά στην ακτή της Νιγηρίας η οποία έχει δεχθεί πολλάκις επιθέσεις από ένοπλους πειρατές. Επιθέσεις πειρατείας πραγματοποιούνται σε εξέδρες γεώτρησης, υπεράκτια γεωτρήματα, όπου έχουν λάβει χώρα απαγωγές εργαζομένων.⁹⁵ Η δεύτερη κατηγορία επίθεσης στις υπεράκτιες εγκαταστάσεις είναι η τρομοκρατία.⁹⁶ Χαρακτηριστικά παραδείγματα τρομοκρατικών επιθέσεων που έχουν καταγραφεί σημειώθηκαν στο Ιράκ στις 24 Απριλίου 2004. Το συνεργαζόμενο με την Αλ Κάιντα δίκτυο Αλ Ζαρκάουι φημολογείται ότι βρίσκεται

⁹² Οι τύποι των υπεράκτιων εγκαταστάσεων που δέχονται τις επιθέσεις είναι οι εξής: σταθερές υπεράκτιες πλατφόρμες εξόρυξης, υπεράκτια κινητά γεωτρήματα, υπεράκτιοι τερματικοί σταθμοί εξόρυξης πετρελαίου, σταθμοί ροής πετρελαίου, τα σκάφη FPSOs/floating production storage and offloading που χρησιμοποιούνται από την υπεράκτια βιομηχανία πετρελαίου και φυσικού αερίου για την παραγωγή και επεξεργασία υδρογονανθράκων και για την αποθήκευση πετρελαίου. Άλλοι τύποι υπεράκτιων εγκαταστάσεων που έχουν δεχθεί επίθεση είναι οι φορτωτήρες/γερανοί πετρελαίου. Τέλος η εγκατάσταση που δέχεται τις περισσότερες επιθέσεις είναι τα υπεράκτια γεωτρήματα/offshore drilling rigs.

⁹³ Από τις περισσότερες έως τις λιγότερες επιθέσεις σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου. Οι περισσότερες εκ των επιθέσεων έχουν πραγματοποιηθεί στην Αφρική και πιο συγκεκριμένα στη Νιγηρία. Εν συνεχεία ακολουθούν επιθέσεις σε Μέση Ανατολή, Ασία, Ευρώπη και Αμερική.

⁹⁴ Dr Mikhail Kashubsky, 2013, Protecting Offshore Oil and Gas Installations: Security Threat and Countervailing Measures, Journal of Energy Security

⁹⁵ Dr Mikhail Kashubsky, 2011, A Chronology of Attacks on and Unlawful Interferences with, Offshore Oil and Gas Installations, σ.152-153

⁹⁶ Dr Mikhail Kashubsky, 2013, Protecting Offshore Oil and Gas Installations: Security Threat and Countervailing Measures, ο.π., Journal of Energy Security

πίσω από τις επιθέσεις. Συγκεκριμένα, στον υπεράκτιο τερματικό σταθμό πετρελαίου Al Basrah/Αλ Μπασράχ και στον τερματικό σταθμό πετρελαίου Khaw Al Amaya στον Περσικό Κόλπο δέχθηκαν επίθεση ταυτόχρονα από σκάφη. Στην πρώτη περίπτωση το αποτέλεσμα ήταν ο τερματικός σταθμός πετρελαίου Αλ Μπασράχ να διακόψει τη λειτουργία του για δύο ημέρες. Στην δεύτερη επίθεση στον τερματικό σταθμό πετρελαίου Khaw Al Amaya υπήρξαν τρεις ανθρώπινες απώλειες , διακόπτοντας τη λειτουργία του για μία ημέρα. Το κόστος των επιθέσεων υπολογίστηκε κοντά στα 28 εκατομμύρια δολάρια σε απώλεια εσόδων και άνοδο στις τιμές του πετρελαίου στις παγκόσμιες αγορές.⁹⁷ Η τρίτη κατηγορία επίθεσης είναι η ανταρσία ή αλλιώς εξέγερση. Η οποία κινητοποιείται από μία πολιτική διαμάχη, για να προκαλέσει καταστροφή και απώλειες στις υπεράκτιες εγκαταστάσεις. Οι ομάδες των ανταρτών είναι υπεύθυνες για περίπου το 1/3 των επιθέσεων στις υπεράκτιες εγκαταστάσεις.⁹⁸ Η οργάνωση MEND/Movement for the Emancipation of the Niger Delta/ Κίνημα για την χειραφέτηση του Δέλτα του Νίγηρα έχει πραγματοποιήσει επιθέσεις τέτοιου είδους σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου στο Δέλτα του Νίγηρα. Οι επιθέσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν εξαιτίας της εναντίωσης της οργάνωσης στις βιομηχανίες πετρελαίου και φυσικού αερίου. Παραδείγματα τέτοιων επιθέσεων πραγματοποιήθηκαν στις 19/6/2008 στη Νιγηρία όταν FPSO/πλωτή εγκατάσταση της Royal Dutch Shell δέχθηκε επίθεση από οπλισμένους στρατιώτες του MEND, χωρίς να υπάρξουν ανθρώπινες απώλειες. Ωστόσο η εγκατάσταση καταστράφηκε και η εταιρεία διέκοψε την λειτουργία της. Ακολούθησε επίθεση του MEND με εκρηκτική ύλη στον τερματικό σταθμό της Shell , με την ονομασία “Forcados”.⁹⁹ Η τέταρτη κατηγορία επίθεσης είναι η πολιτική διαμαρτυρία. Η πολιτική διαμαρτυρία απαρτίζεται από επεμβάσεις περιβαλλοντικών ακτιβιστών, όπως η περίπτωση της Greenpeace αλλά και γηγενών ακτιβιστών οι οποίοι διαμαρτύρονται ενάντια στις κυβερνήσεις. Συνολικά οι περιβαλλοντικοί ακτιβιστές της Greenpeace έχουν παρέμβει στις λειτουργίες υπεράκτιων εγκαταστάσεων. Φαινόμενα πολιτικών

⁹⁷ Dr Mikhail Kashubsky, 2011, A Chronology of Attacks on and Unlawful Interferences with, Offshore Oil and Gas Installations, ό.π., σ.147-148

⁹⁸ Dr Mikhail Kashubsky, 2013, Protecting Offshore Oil and Gas Installations: Security Threat and Countervailing Measures, Journal of Energy Security

⁹⁹ Dr Mikhail Kashubsky, 2011, A Chronology of Attacks on and Unlawful Interferences with, Offshore Oil and Gas Installations, σ.155

διαμαρτυριών υπήρξαν και στη Νιγηρία.¹⁰⁰ Οι καταγεγραμμένες επιθέσεις είχαν κοινωνικό πρόσημο. Στις 25/5/1998 πάνω από 100 άοπλοι διαδηλωτές κατέλαβαν την πλατφόρμα παραγωγής πετρελαίου Parabe της Αμερικανικής πολυεθνικής εταιρείας Chevron Corporation και διαμαρτυρήθηκαν για περιβαλλοντικά θέματα. Από την συγκεκριμένη επίθεση υπήρξαν δύο θύματα από την πλευρά των διαδηλωτών μετά από ανταλλαγή πυρών με τα ελικόπτερα της Chevron Corporation. Εν συνεχεία τον Απρίλιο του 2003, Νιγηριανοί εργάτες κράτησαν 100 στο σύνολο υπό καθεστώς ομηρίας, αμερικανικών και βρετανικών εθνικοτήτων, στα ανοιχτά των ακτών της Νιγηρίας για να διαμαρτυρηθούν για τις απολύσεις.¹⁰¹ Η πέμπτη κατηγορία επίθεσης είναι οι διαπολιτειακές εχθρότητες. Στις διαπολιτειακές εχθρότητες συγκαταλέγονται οι διακρατικές ένοπλες συγκρούσεις, οι θαλάσσιες συνοριακές διαφορές και οι πόλεμοι.¹⁰² Σύμφωνα με τα στοιχεία, τον Μάρτιο του 1983 η υπεράκτια πλατφόρμα εξόρυξης πετρελαίου του Ιράν στο πετρελαϊκό πεδίο Nowruz δέχθηκε επίθεση από Ιρακινά αεροπλάνα. Η πλατφόρμα εξόρυξης έπιασε φωτιά και υπήρξε διαρροή πετρελαίου της τάξεως των 5000 βαρελιών ανά μέρα. Τα συνολικά αποτελέσματα του συγκεκριμένου ατυχήματος κοστολογούνται σε σχεδόν 1.9 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου. Στις 19 Οκτωβρίου 1987 στο Ιράν, το Αμερικανικό ναυτικό επιτέθηκε στις πλατφόρμες εξόρυξης πετρελαίου R-7 και R-4. Η αιτία της επίθεσης ήταν ένα πυραυλικό χτύπημα του Ιράν σε πετρελαιοφόρο με αμερικανική σημαία. Από την επίθεση του Αμερικανικού ναυτικού η μία πλατφόρμα R-7 καταστράφηκε ολοσχερώς και η άλλη πλατφόρμα R-4 σε μεγάλο βαθμό.¹⁰³ Οι επόμενες δύο κατηγορίες επιθέσεων είναι ο βανδαλισμός και το εσωτερικό σαμποτάζ. Ο βανδαλισμός αναφέρεται σε βίαιες επιθέσεις ριζοσπαστικού χαρακτήρα. Το εσωτερικό σαμποτάζ αποτελεί σκόπιμη διακοπή ή βλάβη του εξοπλισμού από δυσαρεστημένους πρώην

¹⁰⁰ Dr Mikhail Kashubsky, 2013, Protecting Offshore Oil and Gas Installations: Security Threat and Countervailing Measures, Journal of Energy Security

¹⁰¹ Dr Mikhail Kashubsky, 2011, A Chronology of Attacks on and Unlawful Interferences with, Offshore Oil and Gas Installations, σ,146

¹⁰² Dr Mikhail Kashubsky, 2013, Protecting Offshore Oil and Gas Installations: Security Threat and Countervailing Measures, Journal of Energy Security

¹⁰³ Dr Mikhail Kashubsky, 2011, A Chronology of Attacks on and Unlawful Interferences with, Offshore Oil and Gas Installations, ό.π., σ.143

εργαζόμενους πετρελαϊκών εταιρειών και άλλων προσώπων εμπιστοσύνης που σχετίζονται με την υπεράκτια βιομηχανία πετρελαίου και φυσικού αερίου.¹⁰⁴

3.3 Κυβερνοεπιθέσεις στον ενεργειακό τομέα

Ένα σύγχρονο είδος επίθεσης στον ενεργειακό τομέα είναι οι κυβερνοεπιθέσεις. Συγκεκριμένα το είδος τρομοκρατικής επίθεσης σαμποτάζ που αναφέρεται παραπάνω ως μία από τις προσφιλείς μεθόδους των τρομοκρατών και των οργανώσεων που δρουν στον ενεργειακό τομέα, πλέον παίρνει την μορφή των κυβερνοεπιθέσεων. Ο κυβερνοπόλεμος θεωρείται ότι είναι ένα μέσο σύγχρονου πολέμου και προσδοκείται ότι θα παρουσιάσει αύξηση στο μέλλον στον ενεργειακό τομέα. Οι κυβερνοεπιθέσεις έχουν απειλήσει κρίσιμους ενεργειακούς στόχους στην πρόσφατη ιστορία.¹⁰⁵ Η σημασία τους καταδεικνύεται στο ότι η τεχνολογία παρέχει την δυνατότητα ένα μέσο να επιτεθεί σε έναν ενεργειακό στόχο από απόσταση, μερικές φορές μέσω τρίτων, χωρίς να αφήσουν καμία απόδειξη του δράστη.¹⁰⁶ Το Department of Homeland Security των ΗΠΑ αναφέρει ότι οι κυβερνοαπειλές πραγματοποιούνται από πληροφοριοδότες και κατόχους εμπιστευτικών πληροφοριών/insiders. Οι κυβερνοεπιθέσεις είναι μία νέα μορφή πολέμου. Ενώ οι φυσικές επιθέσεις σε αγωγούς έχουν γίνει πιο κοινές, οι κυβερνοεπιθέσεις στα συστήματα των αγωγών γίνονται πιο συχνές, καθώς υπάρχουν πλέον υπερσύγχρονα συστήματα. Ο

¹⁰⁴ Dr Mikhail Kashubsky, 2013, Protecting Offshore Oil and Gas Installations: Security Threat and Countervailing Measures, ο.π., Journal of Energy Security

¹⁰⁵ Δύο χαρακτηριστικές κυβερνοεπιθέσεις είναι οι εξής: Το 2010 πάνω από 15 εγκαταστάσεις στο Ιράν δέχθηκαν επίθεση και εισήχθη σε αυτές ο ιός Stuxnet και μία από τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις οι οποίες επηρεάστηκαν ήταν η εγκατάσταση πυρηνικής ενέργειας Natanz. Πιο συγκεκριμένα στις 23/10/2010 ανακοινώθηκε ότι ο εμπλουτισμός ουριανίου στο Ιράν διακόπηκε πολλές φορές εξαιτίας τεχνικών προβλημάτων που προκλήθηκαν από την κυβερνοεισβολή. Η δεύτερη σημαντική κυβερνοεπίθεση έλαβε χώρα το 2012 όπου ένα κακόβουλο λογισμικό το οποίο καταστρέφει δεδομένα ονόματι Shamoon, διαδόθηκε με ραγδαίο ρυθμό από την μία άκρη στην άλλη, στους προσωπικούς υπολογιστές της πετρελαϊκής εταιρείας Saudi Aramco με έδρα την Σαουδική Αραβία. Το αποτέλεσμα ήταν η διαγραφή των περιεχομένων και ίσως και 30000 σκληρών δίσκων με αντίκτυπο σε συστήματα και σε άλλες εταιρείες.

¹⁰⁶ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hauster, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017, Nato Energy Security Center of Excellence, σ.26

ενεργειακός τομέας βασίζεται όλο και περισσότερο σε αυτοματοποιημένα/ψηφιοποιημένα συστήματα ελέγχου, όπως το σύστημα ονόματι SCADA , δηλαδή Supervisory control and data acquisition – εποπτικός έλεγχος και απόκτηση δεδομένων. Τα συστήματα SCADA είναι λογισμικά συστήματα ελέγχου τα οποία μπορούν να παρακολουθούν και να ελέγχουν πολλαπλές διαστάσεις των βιομηχανικών κλάδων, συμπεριλαμβανομένων δικτύων αγωγών. Τα συστήματα SCADA συλλέγουν δεδομένα σε αληθινό χρόνο, από αισθητήρες οι οποίοι βρίσκονται τοποθετημένοι από άκρη σε άκρη στα δίκτυα αγωγών. Τα δεδομένα αυτά εποπτεύονται από τους χειριστές οι οποίοι βρίσκονται σε ένα απομακρυσμένο δωμάτιο ελέγχου. Η τρωτότητα του συγκεκριμένου συστήματος υφίσταται καθώς η κυβερνοδιείσδυση των συστημάτων SCADA, επιτρέπει σε επαγγελματίες χάκερς/hackers να διαταράξουν τις υπηρεσίες των αγωγών, προκαλώντας διαρροές/εκρήξεις, από απομακρυσμένες περιοχές μέσω διαδικτύου. Σύμφωνα με το Department of Homeland Security των ΗΠΑ, ο ενεργειακός τομέας υφίσταται τις περισσότερες κυβερνοεπιθέσεις από οποιονδήποτε άλλο τομέα τα τελευταία χρόνια.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Joseph R. Dancy, Victoria A. Dancy, 2017, Terrorism and Oil and Gas Pipeline Infrastructure: Vulnerability and Potential Liability for Cybersecurity Attacks, Oil and Gas, Natural Resources, and Energy Journal, σ.579-587

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η τρωτότητα του ενεργειακού τομέα και η σημασία των chokepoints (κρίσιμων σημείων πνιγμού) στην γεωπολιτική της ενέργειας

4.1 Ορίζοντας τις Κρίσιμες Υποδομές –Εξηγώντας την τρωτότητα των ενεργειακών στόχων με παραδείγματα

Μία από τις προσεγγίσεις του όρου κρίσιμη υποδομή είναι ο όρος ότι αποτελεί ένα περιουσιακό στοιχείο το οποίο είναι απαραίτητο για την συντήρηση ζωτικών λειτουργιών. Παραδείγματα κρίσιμων υποδομών αποτελούν τα εξής ακόλουθα : επικοινωνία, εγκαταστάσεις αερίων, υπηρεσίες εκτάκτου ανάγκης, ενέργεια, χρηματοοικονομικά, δημόσιες υπηρεσίες, βιομηχανία, μεταφορικά μέσα, δημόσιες συγκοινωνίες , πυρηνικός και χημικός κλάδος και το νερό. Στις κρίσιμες υποδομές έχει παρατηρηθεί ένας σημαντικός βαθμός τρωτότητας που συνεπάγεται ευκολία ύπαρξης τρομοκρατικών φαινομένων. Συγκεκριμένα τώρα ο ενεργειακός τομέας που είναι το πεδίο μελέτης, συγκαταλέγεται στις κρίσιμες υποδομές και είναι ιδιαιτέρως τρωτός καθότι έχει άμεση επίδραση στο οικονομικό στερέωμα, πιο συγκεκριμένα ένα τρομοκρατικό χτύπημα σε αυτό τον τομέα μπορεί να προκαλέσει αναταράξεις στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Η παραγωγή και η ζήτηση για ενεργειακούς πόρους βασίζεται σε ένα περίπλοκο σύστημα υποδομών το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στα πιο σημαντικά στον κόσμο.¹⁰⁸ Η Εθνική Ασφάλεια των ΗΠΑ/Homeland Security, αναφέρει ως κρίσιμες υποδομές τις εξής: εγκαταστάσεις εξόρυξης ενέργειας(πετρελαιοπηγές), υποδομές μεταφοράς ενέργειας (αγωγοί, πετρελαιοφόρα, ηλεκτρικές γραμμές) και υποδομές μετατροπής ενέργειας (γραμμές ηλεκτρικής ενέργειας, διυλιστήρια).¹⁰⁹ Η τρωτότητα που παρουσιάζεται στις μεταφορές και το έλλειμμα στις προμήθειες ή την παραγωγή ίσως παρουσιάζουν σημαντικές συνέπειες για τους ενεργειακούς πόρους-εξαρτημένων οικονομιών.¹¹⁰ Η κρίσιμη ενεργειακή υποδομή χωρίζεται σε τέσσερις κατηγορίες, α) Πυρηνική Ενέργεια, β)

¹⁰⁸ Η συγκεκριμένη ορολογία της κρίσιμης υποδομής ανήκει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βλ. Physical Protection of Critical Infrastructure against Terrorist Attacks, 2017, CTED TRENDS REPORT, σ.2

¹⁰⁹Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Energy in Conventional Warfare, 2016, Energy in Conflict Series, σ. 9

¹¹⁰ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017 Terrorist Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, Lukas Tichy & Jan Eichler, σ.3

Υδροηλεκτρική, γ) πετρέλαιο και δ) φυσικό αέριο. Η παρούσα μελέτη θα επικεντρωθεί στα δύο τελευταία το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, τα οποία χρησιμοποιούν τα ίδια δίκτυα αγωγών, διωλιστήρια και πλοία ώστε να εισάγουν τα προϊόντα τους στην αγορά. Οι βιομηχανίες πετρελαίου και φυσικού αερίου αποτελούνται από απέραντα δίκτυα εγκαταστάσεων, τα οποία είναι εκτεθειμένα. Το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο ή η μορφή του υγροποιημένου φυσικού αερίου-LNG, αποτελούνται από μακρινές διαδρομές εφοδιασμού όπου υπάρχει ένας περιορισμός καθώς είναι εκτεθειμένα σε τρωτά choke points.¹¹¹

4.2 Η τρωτότητα στις θαλάσσιες μεταφορές ενεργειακών πόρων. Η σημασία των chokerpoints (κρίσιμα σημεία πνιγμού) στην γεωπολιτική της ενέργειας.

Άλλη μία σημαντική παράμετρος στην τρομοκρατία στον ενεργειακό χώρο όπου γίνεται φανερή η τρωτότητα του, είναι οι θαλάσσιες μεταφορές ενεργειακών πόρων. Τα κρίσιμα σημεία πνιγμού (chokerpoints) είναι στενά κανάλια που χρησιμοποιούνται ευρέως ως παγκόσμια θαλάσσια περάσματα πετρελαίου και είναι αποφασιστικής σημασίας για την παγκόσμια ενεργειακή ασφάλεια. Τα κρίσιμα σημεία πνιγμού/chokerpoints είναι μείζονος γεωστρατηγικής σημασίας και καταδεικνύουν σε σημαντικό βαθμό την τρωτότητα του ενεργειακού τομέα.¹¹² Τα θαλάσσια κρίσιμα σημεία πνιγμού/chokerpoints υφίστανται έντονη κυκλοφοριακή συμφόρηση εξαιτίας της στρατηγικής τους τοποθεσίας.¹¹³ Η σημασία τους στην ενεργειακή ασφάλεια έγκειται, στο ότι η ανικανότητα του πετρελαίου να μεταφερθεί προς ένα σημαντικό chokerpoint/σημείο πνιγμού, ακόμα και προσωρινά, μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές καθυστερήσεις προμήθειας, υψηλά κόστη μεταφοράς και να ωθήσουν τις τιμές στην ενέργεια παγκοσμίως στα ύψη. Γενικότερα οι διεθνείς αγορές εξαρτιούνται από τις αξιόπιστες διαδρομές μεταφοράς. Τα κρίσιμα σημεία πνιγμού/chokerpoints αποτελούν μείζονος σημασίας ζήτημα για την παγκόσμια ενεργειακή ασφάλεια εξαιτίας του μεγάλου όγκου πετρελαίου που μεταφέρεται μέσα από τα στενά.

¹¹¹ Jan K. Fedorowicz, Critical Energy Infrastructure Protection Policy Research Series, The Ten-Thousand Mile Target: Energy Infrastructure and Terrorism Today, σ.6-9

¹¹² Το 2015 περίπου το 61% του παγκόσμιου πετρελαίου και άλλες παραγωγές μετακινήθηκαν σε θαλάσσιες διαδρομές.

¹¹³ MI News Network, Marine Insight, <https://www.marineinsight.com/marine-navigation/what-are-maritime-chokepoints/>

Διερχόμενα μέσα από τα θαλάσσια αυτά περάσματα τα δεξαμενόπλοια είναι τρωτά σε κλοπές από πειρατές και ατυχήματα στην μεταφορά τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε καταστροφικές διαρροές πετρελαίου, πολιτικές αναταραχές και διάφορες μορφές πολέμου. Παρακάτω καταγράφονται τα σημαντικότερα σημεία πνιγμού/chokepoints και η σημασία τους στην γεωστρατηγική της ενέργειας.

4.3 Τα σημαντικότερα chokepoints/σημεία πνιγμού στην γεωστρατηγική της ενέργειας.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούν τα δύο σημαντικότερα σημεία πνιγμού ανά την υφήλιο. Ιεραρχώντας τα με βάση την γεωστρατηγική τους σημασία¹¹⁴, στην κορυφή βρίσκονται τα Στενά του Ορμούζ. Γεωγραφικά βρίσκονται ανάμεσα στο Ομάν και το Ιράν, ενώνοντας τον Περσικό Κόλπο με τον Κόλπο του Ομάν και την Αραβική Θάλασσα. Τα Στενά του Ορμούζ στο πιο στενό σημείο είναι 21 μίλια. Αποτελούν το πιο σημαντικό σημείο πνιγμού/chokepoint και ενεργειακό πέρασμα παγκοσμίως, με καταγεγραμμένη ροή πετρελαίου της τάξεως 18.5 εκατομμύρια b/d το 2016. Περίπου το 20% της παγκόσμιας ζήτησης πετρελαίου το 2016 διήλθε από τα Στενά του Ορμούζ και περισσότερο από το 30% του παγκοσμίως υδροποιημένου φυσικού αερίου μεταφέρθηκε διαμέσου των Στενών το 2016.¹¹⁵ Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας/IEA/International Energy Agency έως το 2030 το ποσοστό της παγκόσμιας ζήτησης πετρελαίου που θα διέλθει μέσα από τα Στενά του Ορμούζ θα ανέλθει στο 36% της παγκόσμιας ζήτησης.¹¹⁶ Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας/IEA/International Energy Agency, ακόμα αναφέρει ότι σχεδόν το 80% του αργού πετρελαίου που μεταφέρεται μέσω των Στενών του Ορμούζ καταλήγει στις

¹¹⁴ Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της μείζονος γεωστρατηγικής σημασίας των Στενών του Ορμούζ είναι η διένεξη ανάμεσα στο Ιράν και τις ΗΠΑ. Το Ιράν έχει εφαρμόσει σχέδιο απειλής σχετικά με κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ λόγω της προσπάθειας των ΗΠΑ να εκμηδενίσουν τις εξαγωγές αργού πετρελαίου του Ιράν. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ πιέζει τους Ευρωπαίους Συμμάχους να σταματήσουν να αγοράζουν πετρέλαιο από το Ιράν. Το κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ από την πλευρά του Ιράν μπορεί να προκαλέσει παγκόσμια αναταραχή στις τιμές του πετρελαίου.

¹¹⁵ U.S Energy Information Administration, 2017, World Oil Transit Chokepoints, σ.1-4,

¹¹⁶ Δρ Θεόδωρος Τσακίρης, 2018, Ενεργειακή Ασφάλεια και Διεθνής Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.678. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά προσέγγιση περίπου δεκατρία εκατομμύρια βαρέλια μετακινούνται διαμέσου των Στενών του Ορμούζ σε καθημερινή βάση. Το έτος 2011 υπολογίστηκαν 17 εκατομμύρια βαρέλια ανά μέρα (bbl/d) με 14 δεξαμενόπλοια με αργό πετρέλαιο να περνούν μέσω των Στενών καθημερινώς. Το 2016 το 75% των σαουδαραβικών εξαγωγών διήλθαν μέσω των Στενών του Ορμούζ.

Αγορές της Ασίας, με προσφιλείς προορισμούς την Κίνα, την Ιαπωνία, την Ινδία, τη Νότια Κορέα και την Σιγκαπούρη. Το δεύτερο νευραλγικής σημασίας σημείο πνιγμού/chokerpoint είναι τα Στενά της Μαλάκκα, που αποτελούν έναν από τους σημαντικούς διαδρόμους μεταφοράς πετρελαίου στον κόσμο τον 21^ο αιώνα (μετά τα Στενά του Ορμούζ) και αποτέλεσαν για αιώνες τον κύριο διάδρομο μεταφορών ανάμεσα στον Ινδικό και τον Ειρηνικό Ωκεανό. Το 2011 τα Στενά της Μαλάκκα αποτέλεσαν καίριας σημασίας πέρασμα εμπορίας πετρελαίου στην Ασία με υπολογιζόμενο 15.2 εκατομμύρια βαρέλια ανά μέρα/bbl/d ροή, το 2016 τα Στενά διέθεταν υπολογιζόμενη ροή 16 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Η επιπλέον σημασία τους καταδεικνύεται καθότι αποτελούν τη συντομότερη θαλάσσια διαδρομή ανάμεσα στη Μέση Ανατολή και τις αναδυόμενες Ασιατικές δυνάμεις, ιδιαιτέρως την Κίνα, την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα και τις χώρες του Ειρηνικού Ωκεανού. Αποκλειστικά στα Στενά της Μαλάκκα, η Κίνα αυτή τη στιγμή σχεδιάζει να αυξήσει τις μεταφορές της από την Μέση Ανατολή και από την Δυτική Αφρική. Αποτελούν ακόμη ένα σημαντικό διάδρομο μεταφοράς LNG-υγροποιημένου φυσικού αερίου από τον Περσικό Κόλπο και τους Αφρικανούς προμηθευτές στις χώρες της Ανατολικής Ασίας με έντονη ζήτηση για υγροποιημένο φυσικό αέριο. Σύμφωνα με πληροφορίες του International Bureau's Reporting Centre, η προσφιλής μέθοδος επίθεσης της πειρατείας συμπεριλαμβανομένων και των προσπαθειών κλοπής, αποτελούν μία συνηθισμένη μορφή απειλής για τα δεξαμενόπλοια τα οποία διέρχονται τα Στενά της Μαλάκκα, με αυξημένο αριθμό επιθέσεων στα πλοία το 2015.¹¹⁷

¹¹⁷ U.S Energy Information Administration, 2017, World Oil Transit Chokepoints, σ.4-7. Σημαντικά σημεία πνιγμού/chokepoints με γεωστρατηγική σημασία που πρέπει να σημειωθούν αποτελούν αρχικά το Κανάλι του Σουέζ που βρίσκεται στην Αίγυπτο και συνδέει την Ερυθρά Θάλασσα και τον Κόλπο του Σουέζ με τη Μεσόγειο Θάλασσα. Δεύτερον ο αγωγός 200 μιλίων SUMED που μεταφέρει αργό πετρέλαιο μέσω της Αιγύπτου από την Ερυθρά Θάλασσα στη Μεσόγειο Θάλασσα. Ο συγκεκριμένος αγωγός αποτελεί εναλλακτική δίοδο όταν τα πλοία αδυνατούν να πλεύσουν μέσω του Καναλιού του Σουέζ. Τρίτον τα Στενά του Μπαμπ ελ Μαντέμπ που αποτελούν στρατηγικό σύνδεσμο ανάμεσα στη Μεσόγειο Θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό και συνδέουν την Ερυθρά Θάλασσα με τον Κόλπο του Άντεν και την Αραβική Θάλασσα. Οι περισσότερες εξαγωγές από τον Περσικό Κόλπο που μεταφέρονται από το Κανάλι του Σουέζ και τον Αγωγό SUMED περνάνε από τα Στενά του Μπαμπ ελ Μαντέμπ.

Χάρτης των Στενών του Ορμούζ. (Πηγή: U.S. Department of State)

Χάρτης των Στενών της Μαλάκκα (Πηγή: CIA Factbook)

Κεφάλαιο 5: Τρομοκρατικές επιθέσεις στην ενέργεια ανά την υφήλιο- Οι περιπτώσεις των οργανώσεων- Οι κατηγορίες των επιθέσεών τους

5.1 Λατινική Αμερική- Οι περιπτώσεις των FARC (Revolutionary Armed Forces of Colombia/ Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις Κολομβίας-Λαϊκός Στρατός), ELN (National Liberation Army/ Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός)

Στη Νότια και Κεντρική Αμερική η τρομοκρατία και η ανταρσία που έλαβε χώρα αποτέλεσε μία σοβαρή απειλή ασφαλείας από τη δεκαετία του 1970 έως και τον Δεκέμβριο του 2016.¹¹⁸ Το 1999 πέραν από τις 251 βασικές πετρελαϊκές διαρροές που υπήρξαν παγκοσμίως, οι 51 συνέβησαν από τρομοκρατικές επιθέσεις στην Κολομβία (η οποία αποτελεί σημαντικό εξαγωγέα πετρελαίου), και μονάχα οι 36 ήταν διαρροές από δεξαμενόπλοια, φορτηγά πλοία και πετρελαιοπηγές.¹¹⁹ Την χρονική περίοδο που εκτείνεται από το 1990 έως το 2014 πραγματοποιήθηκαν 28791 επιθέσεις στην Κολομβία, όπου οι 3089 δηλαδή το 10,7 % στόχευε στις κρίσιμες ενεργειακές υποδομές.¹²⁰ Οι επαναστατικές αντάρτικες οργανώσεις FARC/Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις Κολομβίας¹²¹ και ο Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός/ELN¹²² ήταν οι πιο δραστήριες ομάδες στην Κολομβία. Συνολικά το 22% των επιθέσεων σε κρίσιμες ενεργειακές υποδομές στη Νότια και Κεντρική Αμερική έλαβαν χώρα στην Κολομβία και στην πλειοψηφία τους διεξήχθησαν από τις προαναφερθείσες επαναστατικές ομάδες.¹²³ Πιο συγκεκριμένα μελετώντας τα τελευταία στοιχεία που διαθέτουμε σχετικά με τις επιθέσεις στον

¹¹⁸ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017, Energy in Conflict Series, σ.21

¹¹⁹ Jan K. Fedorowicz, Critical Energy Infrastructure Protection Policy Research Series, 2007, The Ten-Thousand Mile Target: Energy Infrastructure and Terrorism Today, Canadian Centre of Intelligence and Security Studies, σ.2

¹²⁰ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, 2017, Energy in Irregular Warfare, Energy in Conflict Series, σ.21

¹²¹ Το State Department συμπεριέλαβε στην μακροσκελή λίστα με τις διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις το FARC/Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις Κολομβίας στις 8/10/1997.

¹²² Στην ίδια λίστα βρίσκεται και το ELN/Εθνικός Απελευθερωτικός στρατός, την ίδια ημερομηνία από τις 8/10/1997.

¹²³ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, 2017, Energy in Irregular Warfare, Energy in Conflict Series, Nato Energy Security Center of Excellence, σ.21

ενεργειακό τομέα σύμφωνα με πληροφορίες του START (National Consortium for the study of terrorism and responses to terrorism/ Εθνική κοινοπραξία για την μελέτη της τρομοκρατίας), την περίοδο 2010 έως 2014 η Κολομβία κατείχε την τρίτη θέση σε σειρά επιθέσεων στον ενεργειακό τομέα, με σύνολο 161 επιθέσεις. Η Κολομβιανή επαναστατική οργάνωση Revolutionary Armed Forces of Colombia γνωστή ως FARC ,κατείχε την πρώτη θέση με επιθέσεις στο ενεργειακό πεδίο , με 102 επιθέσεις συνολικά.¹²⁴ Και στην κορυφή της λίστας από το 2000 έως το 2014 όπου συμμετείχε σε 170 επιθέσεις.¹²⁵ Το Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC) ιδρύθηκε το 1964, όταν δήλωσε την πρόθεσή του να ανατρέψει την τότε κυβέρνηση της Κολομβίας και να εγκαταστήσει ένα Μαρξιστικό Καθεστώς.¹²⁶ Με την ίδρυσή του το FARC υπήρξε η στρατιωτική πτέρυγα του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κολομβίας.¹²⁷ Το FARC συνέβαλε σε επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα ωστόσο παρατηρείται ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχει ανάληψη ευθύνης για τις επιθέσεις και τις απαγωγές που συντελέστηκαν, ωστόσο οι πληροφορίες συνηγορούν στην οργάνωση. Στο Global Terrorism Database, έχουν καταχωρηθεί επιθέσεις της οργάνωσης. Από τις συγκεκριμένες επιθέσεις δεν έχει υπάρξει καμία ανάληψη ευθύνης και το FARC εμφανίζεται ως φερόμενο των συγκεκριμένων κρουσμάτων. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν μία σειρά επιθέσεων με την οργάνωση κυρίως να χρησιμοποιεί σαν μέθοδο επίθεσης τους βομβαρδισμούς και τις απαγωγές εργατών για παροχή λύτρων, σε πολυεθνικές πετρελαϊκές εταιρείες, που κατονομάζονται. Χρησιμοποιώντας την βάση δεδομένων του GTB, εντοπίζονται επιθέσεις από το 1998 έως το 2015. Η επαναστατική ομάδα πραγματοποίησε επιθέσεις σε δεξαμενές αποθήκευσης πετρελαίου, βομβαρδισμούς αγωγών, το 2003 βομβαρδισμούς σε τμήματα του αγωγού της Καναδικής πετρελαϊκής εταιρείας που δρούσε στην Κολομβία της Petrobank Energy and Resources, βομβαρδισμούς ενεργειακών

¹²⁴ START(National Consortium for the Study of Terrorism and responses to terrorism), Terrorism Trends with a focus on Energy and Mining, https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/START_TerrorismEnergyAttacks_ResearchBrief_June2015.pdf

Τα στοιχεία σχετικά με τους αριθμούς επιθέσεων στην προκειμένη περίπτωση σταματάνε το έτος 2014, όπου είναι οι τελευταίες δημοσιοποιημένες πληροφορίες από το START.

¹²⁵Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, 2017, Energy in Irregular Warfare, Energy in Conflict Series, σ.15

¹²⁶ Profiles: Colombia's armed groups, 2013, BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-11400950>

¹²⁷ Revolutionary Armed Forces of Colombia, <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/farc.htm>

εγκαταστάσεων , απαγωγές Κολομβιανών εργαζομένων στην Talisman Energy /η οποία αποτελεί Καναδική πολυεθνική εταιρεία έρευνας και παραγωγής πετρελαίου το 2011, απαγωγές τριών μηχανικών της Καναδικής εταιρείας Gran Tierra Energy σε μία κοινότητα της Κολομβίας, πυρπόληση οχημάτων της Καναδικής εταιρείας Gran Tierra Energy όπου οι πληροφορίες πάλι απέδωσαν την επίθεση στο FARC.¹²⁸ Ακόμη, πραγματοποιήθηκαν βομβαρδισμοί σε αγωγούς εμποδίζοντας με αυτό τον τρόπο την μεταφορά του φυσικού αερίου. Επιθέσεις βομβαρδισμών σε αγωγούς στους οποίους ρέει αργό πετρέλαιο, όπως είναι ο μείζονος σημασίας αγωγός αργού πετρελαίου Cano Limon Covenas. Ο συγκεκριμένος αγωγός έχει μήκος 780 χιλιόμετρα και αποτελεί συνήθη στόχο τόσο του FARC όσο και του ELN. Οι επιθέσεις που δέχεται ο συγκεκριμένος αγωγός από τις συγκεκριμένες ομάδες επαναστατών έχει σαν κύριο αίτημα την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Κολομβίας από τις ξένες εταιρείες. Τελευταίες καταγεγραμμένες πληροφορίες αναφέρουν ότι το έτος 2015 ο συγκεκριμένος αγωγός είχε πληγεί 1317 φορές, κατά μέσο όρο δηλαδή δεχόταν επίθεση μία φορά την εβδομάδα.¹²⁹ Το αποτέλεσμα ήταν 500 εκατομμύρια δολάρια απώλειες από τα έσοδα του πετρελαίου. Στις 22 Ιουνίου 2015, η επαναστατική οργάνωση έχει ως τελευταία καταγεγραμμένη επίθεση¹³⁰, τον βομβαρδισμό του αγωγού πετρελαίου Tansandio. Σύμφωνα με τον τότε πρόεδρο της Κολομβίας Juan Manuel Santos, η συγκεκριμένη βομβιστική επίθεση που στόχευσε τον αγωγό, προκάλεσε την χειρότερη περιβαλλοντική καταστροφή στην χώρα. Συγκεκριμένα, διέρρευσαν 10000 βαρέλια πετρελαίου στον ποταμό Mira, αφήνοντας 150000 ανθρώπους χωρίς πόσιμο νερό.¹³¹ Η επόμενη επαναστατική οργάνωση της Κολομβίας με ενεργό ρόλο στις επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα, είναι η αντάρτικη ομάδα National Liberation Army of Colombia(ELN)-ιδρυθείσα το 1964, η οποία καταλαμβάνει την 5^η θέση στις τρομοκρατικές επιθέσεις στον τομέα της ενέργειας,

¹²⁸ Global Terrorism Database,
<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=FARC+energy&sa.x=0&sa.y=0>

¹²⁹ Cano Limon- Covenas Oil Pipeline,
https://www.sourcewatch.org/index.php/Ca%C3%B1o_Lim%C3%B3n%E2%80%93Cove%C3%B1as_Oil_Pipeline

¹³⁰ Σύμφωνα με πληροφορίες του Πανεπιστημίου του Stanford,
<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/89#note2>

¹³¹ Colombia president raps rebels for attacking oil pipeline, PRESS TV,
<https://www.presstv.com/Detail/2015/06/27/417675/Colombia--Juan-Manuel-Santos-FARC-rebels-oil-pipeline-Narino-Tumaco->

σύμφωνα με το START για την περίοδο 2010-2014, με 35 στο σύνολο επιθέσεις.¹³² Από το 2000 έως το 2014 η οργάνωση βρισκόταν στην τρίτη θέση, με συνολικά 52 επιθέσεις.¹³³ Η συγκεκριμένη οργάνωση αποτελεί την δεύτερη μεγαλύτερη αντάρτικη οργάνωση της Κολομβίας. Τη δεκαετία του 1990 ξεκίνησε να εκβιάζει εργαζομένους πετρελαϊκών εταιρειών, χρησιμοποιώντας σαν μεθόδους τις απαγωγές και τους εκβιασμούς. Οι μέθοδοι αυτοί αποτέλεσαν τη βασική πηγή εσόδων για το ELN φέρνοντας μόνο το 1998, 225 εκατομμύρια δολάρια. Ένα μέρος των επιθέσεων της οργάνωσης ήταν σε πολυεθνικές. Το 2013 κήρυξε πόλεμο σε πετρελαϊκές εταιρείες για ληλασία των φυσικών πόρων της χώρας. Καταγεγραμμένες επιθέσεις της οργάνωσης στο πεδίο της ενέργειας, χρονολογούνται από τον Οκτώβριο του 1998 όταν ο αρχηγός της οργάνωσης Jose Antonio Galan ανατίναξε έναν αγωγό στην περιοχή Antioquia της Κολομβίας όπου 84 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και 30 τραυματίστηκαν. Εν συνεχεία τον Ιανουάριο του 2014 η οργάνωση ανατίναξε τέσσερις δεξαμενές αργού πετρελαίου στο Βόρειο Santander. Οι πυρκαγιές οι οποίες προκλήθηκαν από την έκρηξη ανάγκασαν τους κατοίκους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Δεν υπήρξε κάποια αναφορά για απώλειες ζώων και τραυματισμούς. Τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 2014 η οργάνωση επιτέθηκε σε 10 διαφορετικές ενεργειακές υποδομές, συμπεριλαμβανομένων αγωγών, πηγαδιών και ορυχείων στην Κολομβία.¹³⁴ Οι πληροφορίες του GTB αναφέρουν ότι το ELN εξαπολύει τα τελευταία χρόνια, το 2016 και 2017 δίχως να έχει υπάρξει ανάληψη ευθύνης, επιθέσεις στον πιο σημαντικό αγωγό αργού πετρελαίου της Κολομβίας, τον αγωγό Cano Limon-Covenas.¹³⁵

¹³² Start/National Consortium for the study of terrorism and responses to terrorism, 2015, Terrorism Trends with Focus on Energy and Mining, https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/START_TerrorismEnergyAttacks_ResearchBrief_June2015.pdf, οι πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό επιθέσεων είναι μέχρι το έτος 2014.

¹³³ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017 Energy in Conflict Series, σ.15

¹³⁴ National Liberation Army (Colombia), Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/87>

¹³⁵ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=ELN+oil&sa.x=41&sa.y=24>

5.2 Ασία- Η περίπτωση της οργάνωσης Baloch Republican Army

Στη Νότια Ασία το Πακιστάν, μελετάται καθότι τα τελευταία χρόνια, σύμφωνα με τα στατιστικά, είναι η χώρα που έχει δεχθεί τις περισσότερες τρομοκρατικές επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα ανά την υφήλιο. Την χρονική περίοδο 2010-2014 το Πακιστάν ήταν η χώρα/στόχος των περισσότερων επιθετικών ενεργειών, δεχόμενο 439 επιθέσεις στην ενέργεια. Το Πακιστάν διαιρείται σε 4 επαρχίες, εκ των οποίων η μία είναι η επαρχία του Βαλουχιστάν. Η περιοχή κατοικείται από μία ομάδα περιθωριοποιημένη η οποία θεωρείται από τις πιο φτωχές μειονότητες στον κόσμο. Μία από τις ομάδες οι οποίες δρουν στο Βαλουχιστάν είναι η οργάνωση The Baloch Republican Army, η οποία πρωταγωνιστεί σε τρομοκρατικές επιθέσεις με στόχο τον ενεργειακό τομέα και στην λίστα του START (Study of Terrorism and Responses to Terrorism) για την περίοδο 2010-2014 καταλαμβάνοντας τη δεύτερη θέση σε σειρά των συγκεκριμένου είδους επιθέσεων, με συνολικά 84 επιθέσεις.¹³⁶ Και τη δεύτερη θέση από το 2000 έως το 2014 με 94 επιθέσεις.¹³⁷ Αποτελεί εθνικιστική, αποσχιστική στρατιωτική οργάνωση η οποία μάχεται ενάντια στην Πακιστανική κυβέρνηση, στοχεύοντας σε ένα ανεξάρτητο Βαλουχιστάν (Balochi State).¹³⁸ Η επικράτειά του Βαλουχιστάν εκτείνεται μεταξύ Ιράν, Αφγανιστάν και Πακιστάν. Οι κάτοικοι του αντιμετωπίζονται ως μειοψηφία στις περιοχές αυτές και υφίστανται την περιθωριοποίηση. Μία σειρά συγκρούσεων των εθνικών ομάδων που κατοικοεδρεύουν στο Βαλουχιστάν που εκτείνεται στο τμήμα του Πακιστάν, οφείλεται στο εγχείρημα της Κίνας να μετατρέψει το λιμάνι Gwadar, το οποίο βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του Βαλουχιστάν, σε ένα διεθνές λιμάνι το οποίο θα αποτελεί κόμβο μεταφοράς σε διεθνές επίπεδο. Ο αποκλεισμός όμως από την συγκεκριμένη οικονομική επένδυση των τοπικών ομάδων του Βαλουχιστάν, έφερε στο προσκήνιο μία σειρά διαμαχών, με επιθέσεις σε πετρελαϊκές εγκαταστάσεις και

¹³⁶ Start/National Consortium for the study of terrorism and responses to terrorism, 2015, Terrorism Trends with Focus on Energy and Mining, https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/START_TerrorismEnergyAttacks_ResearchBrief_June2015.pdf

¹³⁷ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017 Energy in Conflict Series, σ.15

¹³⁸ Baloch Republican Army, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/571?highlight=baloch+republican+army>, Η οργάνωση the Baloch Republican Army αποτελεί το στρατιωτικό σκέλος του κόμματος Baloch Republican Party.

απαγωγές Κινέζων εργαζομένων από αντάρτικες ομάδες του Βαλουχιστάν. Επιπρόσθετα πηγές επιθέσεων αντάρτικων ομάδων του Βαλουχιστάν έχουν προέλθει και από την εξερεύνηση φυσικού αερίου στην περιοχή από ξένες εταιρείες. Οι αντάρτες της περιοχής έχουν φέρει εις πέρας επιθέσεις που εκτείνονται από κυβερνητικές εγκαταστάσεις/σιδηροδρομικές γραμμές έως αγωγούς φυσικού αερίου. Εν συνόλω σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του START όπως έχουν καταγραφεί έως το 2015, έχουν πραγματοποιηθεί από το 2000 τουλάχιστον 515 επιθέσεις στο Πακιστάν εκ των οποίων οι 110 προκλήθηκαν από αντάρτικες ομάδες, με σημαντική συμμετοχή της οργάνωσης του Baloch Republican Army.¹³⁹ Η οργάνωση εφαρμόζει διαφόρων ειδών τακτικές συμπεριλαμβανομένου, επιθέσεων σε μικρές πόλεις, συμβατικό και αντισυμβατικό πόλεμο, χρησιμοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και εθνικιστική προπαγάνδα.¹⁴⁰ Χρησιμοποιώντας την βάση δεδομένων του GTB για συλλογή πληροφοριών, τα τελευταία χρόνια η αποσχιστική οργάνωση έχει προβεί σε μία σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων στον ενεργειακό τομέα οι οποίες έχουν προκαλέσει ανησυχία στην ευρύτερη περιοχή. Στο στόχαστρο της οργάνωσης έχει βρεθεί η πολυεθνική πετρελαϊκή εταιρεία Oil and Gas Development Company Limited που εδρεύει στο Πακιστάν, η οποία έχει δεχθεί επιθέσεις από την οργάνωση του Βαλουχιστάν, πιο συγκεκριμένα στις 10/3/2011 πυροδοτήθηκε τηλεχειριζόμενη βόμβα όταν περνούσε ένα κομβόι της πολυεθνικής πετρελαϊκής εταιρείας με αποτέλεσμα τέσσερα θύματα, το ίδιο έτος στις 21/7/2011, πραγματοποιήθηκε και πάλι βομβιστική επίθεση εναντίον της εταιρείας με ίδιο αριθμό θυμάτων. Σε αυτά τα περιστατικά υπήρξε ανάληψη ευθύνης από την οργάνωση. Στις 23 Μαΐου 2015, οι επιτιθέμενοι της οργάνωσης έβαλαν φωτιά σε πέντε δεξαμενόπλοια και απήγαγαν τέσσερις οδηγούς στο Kidgar το οποίο αποτελεί μία επαρχία του Βαλουχιστάν. Οι τέσσερις όμηροι που είχαν πέσει θύματα της συγκεκριμένης απαγωγής απελευθερώθηκαν κατά τη διάρκεια επιχείρησης διάσωσης στις 29 Μαρτίου 2015. Από την μία την συγκεκριμένη επίθεση την είχε αναλάβει το United Baloch Army ωστόσο οι πληροφορίες αναφέρουν ότι πίσω από την επίθεση ήταν η οργάνωση του Baloch Republican Army. Στις 22 Φεβρουαρίου 2015 τοποθετήθηκε από την οργάνωση ένας εκρηκτικός μηχανισμός στο κάτω μέρος

¹³⁹ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017 Energy in Conflict Series, σ.22-23

¹⁴⁰ Baloch Republican Army, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/571?highlight=baloch+republican+army>

αγωγού φυσικού αερίου και πάλι της πολυεθνικής εταιρείας Oil and Gas Development Company Limited, ο οποίος πυροδοτήθηκε κοντά στην πόλη Pir Koh, στην επαρχία Βαλουχιστάν. Από αυτή την επίθεση δεν υπήρξαν θύματα ωστόσο ο συγκεκριμένος αγωγός καταστράφηκε από την έκρηξη. Γενικότερα από το 2015 έως το 2017 υπάρχουν καταγεγραμμένες τρομοκρατικές επιθέσεις με βομβαρδισμούς αγωγών φυσικού αερίου από την οργάνωση του Baloch Republican Army.¹⁴¹

5.3 Αφρική- Οι περιπτώσεις του MEND και της Μπόκο Χαράμ

Στην Αφρικανική Ήπειρο το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο δημιουργούν τεράστια αποθέματα πόρων, τα οποία βρίσκονται συγκεντρωμένα στο βόρειο, το ανατολικό και το δυτικό τμήμα της Ηπείρου. Ωστόσο στην Αφρική παράλληλα με τον υπάρχων πλούτο δρουν πολλές εξτρεμιστικές/τρομοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες στοχεύουν τις ενεργειακές υποδομές, με διάφορες μεθόδους. Στο παρών υποκεφάλαιο θα μελετηθεί η περίπτωση της Νιγηρίας και δύο εξτρεμιστικών οργανώσεων που δρουν στην περιοχή. Η Νιγηρία αποτελεί αυτή την στιγμή την μεγαλύτερη οικονομική δύναμη ξεπερνώντας την οικονομική ισχύ της Νοτίου Αφρικής, αποτελεί την μεγαλύτερη πετρελαιοπαραγωγό χώρα της Δυτικής Αφρικής. Είναι 5^η μεγαλύτερη χώρα παραγωγός του OPEC (International Organization of Petroleum-exporting countries/Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών) και η καθοριστική της σημασία διαφαίνεται διότι αποτελεί τον κύριο εξαγωγέα πετρελαίου για τα Δυτικά κράτη και τις ΗΠΑ. Η περίπτωσή της μελετάται με έντονο ενδιαφέρον, καθότι έχει αντιμετωπίσει μία μεγάλη σειρά από τρομοκρατικά χτυπήματα στο ενεργειακό πεδίο. Σημειωτέον ότι τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης τα οποία αναφέρθηκαν μόλις, είναι συγκεντρωμένα σε λίγους Νιγηριανούς. Και ένα περίπου 63% των Νιγηριανών παραμένει σε συνθήκες φτώχειας. Στο βόρειο τμήμα της Νιγηρίας εκεί που δρα η τζιχαντιστική οργάνωση της Μπόκο Χαράμ/Boko Haram(αναλύεται παρακάτω) η φτώχεια κυμαίνεται άνω του 70%, ενώ στο Νότιο τμήμα στο 27% και

¹⁴¹ Global Terrorism Database,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=baloch+republican+army+oil&sa.x=0&sa.y=0>,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=baloch+republican+army+gas&sa.x=0&sa.y=0>. Η σημασία της πολυεθνικής εταιρείας Oil and Gas Development Company Limited

διαπιστώνεται από την από την συχνή κατάταξή της στο Forbes Global 2000, με τις κορυφαίες 2000 εταιρείες παγκοσμίως, σύμφωνα με το επιχειρηματικό περιοδικό Forbes.

στην πετρελαιοπαραγωγό περιοχή στο Δέλτα του Νίγηρα στο 25%.¹⁴² Σύμφωνα με στοιχεία του START (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism), η Νιγηρία από το 2010 έως το 2014, έχει αντιμετωπίσει 38 καταγεγραμμένες επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα.¹⁴³ Στο Δέλτα του Νίγηρα ζουν 27 εκατομμύρια ιθαγενείς οι Ijaw(Αιτζο),Ogoni(Ογκόνι) και Itsekiri (Ιτσεκίρι) οι οποίοι είναι διασκορπισμένοι σε 3000 κοινότητες και ασχολούνται κυρίως με τον τομέα της αλιείας. Στην περιοχή του Δέλτα από τότε που ανακαλύφθηκαν τα κοιτάσματα στην περιοχή έχουν συγκεντρωθεί οι μεγαλύτερες πετρελαϊκές εταιρείες του πλανήτη, σχηματίζοντας κοινοπραξίες στις οποίες συμμετέχει και το κράτος, αντλώντας κατά μέσο όρο από την περιοχή περίπου 2,5 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα.¹⁴⁴ Μία περίπτωση ένοπλης οργάνωσης η οποία δρα στην περιοχή και έχει για πολλά χρόνια απασχολήσει τη Νιγηρία και πιο συγκεκριμένα το Δέλτα του Νίγηρα είναι το Κίνημα για την Χειραφέτηση του Δέλτα του Νίγηρα/ MEND/Movement for the Emancipation of the Niger Delta. Η συγκεκριμένη οργάνωση αποτελεί μία από τις πιο γνωστές ακτιβιστικές οργανώσεις και στοχεύει να πλήξει την πετρελαϊκή παραγωγή στο Δέλτα του Νίγηρα. Το MEND αποτελείται από τους αυτόχθονες ονόματι Ijaw (Αιτζο)οι οποίοι αποτελούν μία εθνική ομάδα η οποία είναι η μεγαλύτερη στο Δέλτα του Νίγηρα. Οι Ijaw(Αιτζο) κατηγορούν την κυβέρνηση και τις ξένες πετρελαϊκές εταιρείες ότι προκαλούν τεράστιες οικονομικές ανισότητες, διαφθορά και μία γενικευμένη περιβαλλοντική υποβάθμιση στην περιοχή.¹⁴⁵ Μέσα από την εκτενή λίστα του GTB, παρατηρείται ότι από την περίοδο του 1999 έως το 2016 (μέχρι εκείνη την χρονιά είναι καταγεγραμμένες επιθέσεις στην βάση δεδομένων GTB) η οργάνωση του MEND , διακατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο σε επιθέσεις σε ενεργειακές υποδομές. Συνολικά με βάση τις καταγεγραμμένες επιθέσεις εκείνης της περιόδου στην Αφρική οι οποίες κυμαίνονται στις 204 τρομοκρατικές επιθέσεις, διαπιστώνεται ότι οι περισσότερες επιθέσεις στις οποίες έχει υπάρξει ανάληψη ευθύνης προέρχονται από το MEND. Αρχικά η πρώτη επίθεση στην οποία έχει υπάρξει ανάληψη ευθύνης από το MEND σύμφωνα με τα στοιχεία του GTB, στις 20/4/2008 η οργάνωση

¹⁴² START(National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism), Boko Haram: An Assessment of Strengths Vulnerabilities, and Policy Options, σ.6

¹⁴³ START(National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism), https://www.start.umd.edu/pubs/START_TerrorismEnergyAttacks_ResearchBrief_June2015.pdf

¹⁴⁴ Από το πολυβραβευμένο ντοκιμαντέρ του Εξάντα με τίτλο «Δέλτα, οι βρώμικες δουλειές του πετρελαίου», <http://www.exandasdocumentaries.com/gr/documentaries/chronologically/2006-2007/89-delta-oils-dirty-business>

¹⁴⁵ Harvard Divinity School, <https://rlp.hds.harvard.edu/faq/movement-emancipation-niger-delta>

ανέλαβε την ευθύνη για την επίθεση σε αγωγό πετρελαίου της Royal Dutch Shell στο Δέλτα του Νίγηρα.¹⁴⁶ Και πάλι στις 7 Φεβρουαρίου 2009 στρατιώτες επιτέθηκαν στην εγκατάσταση φυσικού αερίου της Shell στο Δέλτα του Νίγηρα όπου από την επίθεση υπήρξαν τρία θύματα.¹⁴⁷ Ακολούθησαν και άλλες επιθέσεις του MEND εκείνη τη χρονιά σε σταθμούς ροής πετρελαίου, σε ελικόπτερο της πετρελαϊκής εταιρείας Nigerian Agip Oil Company που δρα στο Δέλτα του Νίγηρα και βομβαρδισμούς σε αγωγό πετρελαίου που διοικείται από την Αμερικανική πολυεθνική εταιρεία Chevron Corporation. Στις 30 Απριλίου του 2006, η οργάνωση ανέλαβε την ευθύνη για βομβαρδισμό φορτηγού το οποίο εξερράγη κοντά σε ένα διωλιστήριο στην πόλη Warri. Το MEND υποστήριζε ότι με αυτή την έκρηξη προειδοποιούσε τους Κινέζους επενδυτές να αποφύγουν τη Νιγηρία. Εν συνεχεία από το σημείο αυτό και έπειτα έχουν καταγραφεί πολλές επιθέσεις της συγκεκριμένης οργάνωσης, όπου κυρίως επιτίθεται ανατινάζοντας αγωγούς. Συνολικά καθίσταται σαφές ότι το MEND έχει στοχεύσει πετρελαϊκούς κολοσσούς όπως η Βρετανοολλανδική Shell, η Αμερικανική πολυεθνική Exxonmobil και η Ιταλική ENI. Όλες αυτές οι επιθέσεις είχαν οικονομικό αντίκτυπο, όπως επί παραδείγματι μία επίθεση του MEND στο Δέλτα του Νίγηρα, σε αγωγούς της ENI, όπου είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση της πετρελαϊκής παραγωγής της Ιταλίας στα 150.000 βαρέλια την ημέρα.¹⁴⁸ Χαρακτηριστικές επιθέσεις του MEND ακολούθησαν στις 15/6/2013 όταν επιτιθέμενοι του MEND τοποθέτησαν εκρηκτικούς μηχανισμούς σε δύο κρατικά πετρελαιοφόρα/τανκερς, καταστρέφοντάς τα. Η επίθεση έλαβε χώρα σε σημείο κοντά στην πρωτεύουσα της Νιγηρίας, την Αμπούζα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο σκοπός της συγκεκριμένης επίθεσης ήταν η απελευθέρωση ενός από τους ηγέτες του MEND του Henry Okah και του αδερφού του, ταυτοχρόνως το έτερο αίτημα της συγκεκριμένης επίθεσης ήταν η παραίτηση του αρμόδιου Υπουργού για τα πετρέλαια του Allison Madueke. Εν συνεχεία στις 25/1/ 2014 πραγματοποιήθηκαν επιθέσεις στην εταιρεία Nigerian Agip Oil Company (NAOC Ltd) όπου απήχθησαν δύο εργαζόμενοι. Η συγκεκριμένη επίθεση λειτούργησε με την μορφή υπενθύμισης, σχετικά με την στάση του MEND και την επιθυμία της να απομακρύνει όλες τις

¹⁴⁶ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=MEND+oil&sa.x=0&sa.y=0>

¹⁴⁷ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=MEND+gas&sa.x=0&sa.y=0>

¹⁴⁸ Lord Aikins Adusei, 2015, Terrorism, insurgency, kidnapping, and security in Africa's energy sector, σ. 339-357

πετρελαϊκές εταιρείες. Στις 1/3/2014 αντάρτες του MEND επιτέθηκαν και κατέστρεψαν υποθαλάσσιο αγωγό της Shell σε ποταμό (ονόματι Forcados) στο Δέλτα του Νίγηρα. Άλλη μία επίθεση έλαβε χώρα στις 18/5/2014 όταν εκρηκτικός μηχανισμός πυροδοτήθηκε στο διυλιστήριο πετρελαίου με βάση το Port Harcourt. Από την έκρηξη αυτή έχασαν τη ζωή τους συνολικά επτά άνθρωποι. Τελευταίο καταγεγραμμένο τρομοκρατικό εγχείρημα της οργάνωσης συνέβη στις 11/2/2016 όταν εκρηκτικός μηχανισμός πυροδοτήθηκε κοντά σε αγωγό πετρελαίου στο Δέλτα του Νίγηρα.¹⁴⁹ Στην συνέχεια η επόμενη οργάνωση με ισχυρή παρουσία στη Νιγηρία είναι η Ισλαμιστική/Σουνιτική στρατιωτική οργάνωση Μπόκο Χαράμ, η οποία σχηματίστηκε το 2002 από τον μουσουλμάνο κληρικό Μοχάμεντ Γιουσούφ. Η ανακάλυψη πετρελαίου στο Βόρειο τμήμα της Νιγηρίας έχει δημιουργήσει ελπίδες ότι θα αυξηθεί η πετρελαϊκή παραγωγή της χώρας, ωστόσο η ύπαρξη και η δραστηριότητα της Μπόκο Χαράμ στην περιοχή αυτή δημιουργεί απειλή στους εργαζόμενους και στους ερευνητές στον τομέα του πετρελαίου.¹⁵⁰ Η Μπόκο Χαράμ υπήρξε συνεργαζόμενη οργάνωση με την τρομοκρατική οργάνωση της Αλ Κάιντα. Η δράση της οργάνωσης υπήρξε σε μεγάλο βαθμό στο βόρειο τμήμα της Νιγηρίας και έπειτα με την αρωγή της συνεργαζόμενης οργάνωσης της Αλ Κάιντα του Ισλαμικού Μαγκρέμπ (συνεργαζόμενη οργάνωση με την Αλ Κάιντα στην Δυτική Αφρική) επέκτεινε τη δράση της.¹⁵¹ Η Μπόκο Χαράμ μεταφράζεται ως “Western education is forbidden”, και αντεπιτίθεται στη δυτική εκπαίδευση η οποία επηρεάζει τη Νιγηρία. Η εξτρεμιστική οργάνωση διαθέτει σαν βασικές πηγές χρηματοδότησης και άντλησης πόρων, τις ληστείες τραπεζών, τους εκβιασμούς και λύτρα από απαγωγές.¹⁵² Η οργάνωση επιχειρεί από το 2009 και το 2015 να επιβάλλει τον Ισλαμικό νόμο της Σαρίας στο βόρειο τμήμα της Νιγηρίας και εξέφρασε μέσω του μέσου κοινωνικής δικτύωσης twitter, την υποστήριξή της στο Ισλαμικό Κράτος.¹⁵³ Στις 14/11/2013 το State Department/ Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ

¹⁴⁹ Global Terrorism Database,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=MEND+oil&sa.x=0&sa.y=0>

¹⁵⁰ International Business Times, 2017, Ludovica Iaccino, Boko Haram's fatal ambush destroys hope of boost to Nigeria's economy with Borno oil, <https://www.ibtimes.co.uk/boko-harams-fatal-ambush-destroys-hope-boost-nigerias-economy-borno-oil-1632401>

¹⁵¹ Το Βήμα, 2014, Νιγηρία: Η ακτινογραφία των τρομοκρατών της Μπόκο Χαράμ,

<https://www.tovima.gr/2014/11/13/world/nigeria-i-aktinografia-twn-tromokratwn-tis-mpoko-xaram/>

¹⁵² Boko Haram, Mapping Militant Organizations, Stanford University,

<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/553?highlight=boko+haram#note48>

¹⁵³ Euronews, Νιγηρία: Υποταγή στους τζιχαντιστές του Ισλαμικού Κράτους ανακοίνωσε η Μπόκο Χαράμ, <https://gr.euronews.com/2015/03/07/boko-haram-pledges-allegiance-to-isil>

συμπεριέλαβε την εξτρεμιστική οργάνωση στη Λίστα με τις Διεθνείς Τρομοκρατικές Οργανώσεις.¹⁵⁴ Σύμφωνα με στοιχεία αξιωματούχων των μυστικών πληροφοριών των ΗΠΑ (U.S Intelligence Officials) , η Μπόκο Χαράμ αριθμεί 4000 με 6000 μαχητές.¹⁵⁵ Η οργάνωση είναι ακόμα δραστήρια, και συνεχίζει το έργο του MEND, επιχειρώντας αλληπάλληλες επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα. Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του GTB οι καταγεγραμμένες επιθέσεις της οργάνωσης στον ενεργειακό τομέα είναι οι εξής : Στις 20/1 του 2012 στο βορειοδυτικό τμήμα της Νιγηρίας, στη πολιτεία Kano, ένα εγκαταλελειμμένο Honda Civic, γεμάτο με εκρηκτική ύλη, εντοπίστηκε κοντά σε έναν μεγάλο σταθμό που ανήκε στην δημόσια πετρελαϊκή εταιρεία Nigeria National Petroleum Corporation με έδρα την πρωτεύουσα της Νιγηρίας Αμπούζα. Την επίθεση αυτή την ανέλαβε η Μπόκο Χαράμ, η οποία έκτοτε έχει προβεί σε πράξεις ανάλογου περιεχομένου. Στην βάση δεδομένων GTB, υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός επιθέσεων της Μπόκο Χαράμ, ωστόσο στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπάρχει κάποια ανάληψη ευθύνης από την οργάνωση και απλώς οι πληροφορίες ταυτίζουν συγκεκριμένες επιθέσεις με την συγκεκριμένη οργάνωση. Στις περιπτώσεις που υπήρξε ανάληψη ευθύνης, στις 17 Οκτωβρίου 2016, επιτιθέμενοι εισέβαλλαν σε μία στρατιωτική βάση στο Gashagar στη Νιγηρία. Εκεί έπεσαν θύματα απαγωγής 46 στρατιώτες και 22 στρατιώτες τραυματίστηκαν από τη Μπόκο Χαράμ.¹⁵⁶ Σημαντικότερη ωστόσο επίθεση πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2017 σε μία ομάδα εξερεύνησης πετρελαίου στην περιοχή της Βορειοανατολικής Νιγηρίας. Το κονβόι με τους εμπειρογνώμονες που δέχθηκε την επίθεση προερχόταν από την πετρελαϊκή επιχείρηση της Nigerian National Petroleum Corporation. Η οποία κόστισε την ζωή σε περισσότερους από 50 ανθρώπους.¹⁵⁷ Ανάμεσα σε αυτούς που έχασαν τη ζωή τους συμπεριλαμβάνονται στρατιώτες, μέλη του Civilian Joint Task Force (ομάδα στρατιωτών με στόχο να απωθήσουν την Μπόκο Χαράμ). Μετά από αυτή την επίθεση ο αρμόδιος Υπουργός στον τομέα των πετρελαίων, Emmanuel Ibe Kachikwu , ανακοίνωσε ότι η κυβέρνηση θα σταματήσει την εξερεύνηση για

¹⁵⁴ U.S Department of State, <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>

¹⁵⁵ Reuters, Nigeria's Boko Haram has up to 6000 hardcore militants: U.S officials, <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-violence-bokoharam/nigerias-boko-haram-has-up-to-6000-hardcore-militants-u-s-officials-idUSKBNOLA2J120150206>

¹⁵⁶ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=boko+haram+gas&sa.x=0&sa.y=0>

¹⁵⁷ The Telegraph, Boko Haram attack on Nigeria oil team "killed more than 50", <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/07/28/boko-haram-attack-nigeria-oil-team-killed-50/>

πετρέλαιο στη Λίμνη Chad, μέχρι να βελτιωθούν οι συνθήκες ασφαλείας στην περιοχή, πετυχαίνοντας με αυτό τον τρόπο η Μπόκο Χαράμ τον στόχο της.¹⁵⁸

¹⁵⁸ John Campbell ,Council on Foreign Relations, 2017, Boko Haram blocks oil exploration in Northeast Nigeria, <https://www.cfr.org/blog/boko-haram-blocks-oil-exploration-northeast-nigeria>

Κεφάλαιο 6: Μελέτη Περίπτωσης- Ισλαμικό Κράτος και η δραστηριότητά του στον ενεργειακό τομέα

6.1 Η περίπτωση του Ισλαμικού Κράτους και οι συμμαχίες του

Το IS-Islamic State-Ισλαμικό Κράτος αποτελεί μία ριζοσπαστική τζιχαντιστική και σαλαφιστική οργάνωση η οποία αρχικώς οργανώθηκε στο Ιράκ την περίοδο από το 1999 έως το 2004 λειτουργώντας υπό το όνομα Jama'at al-Tawhid wal-Jihad, που σημαίνει Οργανισμός για τον Μονοθεϊσμό και την Τζιχάντ.¹⁵⁹ Η οργάνωση αρχικώς ιδρύθηκε το έτος 1999 και είχε σαν καθοδηγητή τον Αμπού Μουσάμπ Αλ Ζαρκάουι. Τον Οκτώβριο του 2004, ο Αλ Ζαρκάουι υποσχέθηκε πίστη στον Οσάμα Μπιν Λάντεν, μετονομάζοντας την οργάνωση σε Αλ Κάιντα στο Ιράκ. Το 2006 μετά τον θάνατο του Αλ Ζαρκάουι¹⁶⁰, τα ηνία της οργάνωσης ανέλαβε ο Αμπού Όμαρ αλ-Μπαγκντάντι. Υπό την ηγεσία του πραγματοποιήθηκε η ενοποίηση της Αλ Κάιντα στο Ιράκ με άλλες έξι ομάδες Σουνιτών στο Ιράκ. Δημιούργημα αυτής της εξέλιξης το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ/Islamic State of Iraq/ISI/ από το 2006 έως το 2013. Το 2010 ο Ομάρ αλ-Μπαγκντάντι έχασε τη ζωή του και ανέλαβε ο Αμπού Μπακρ αλ-Μπαγκντάντι. Όταν το ISI πολεμούσε ενάντια των εδαφών της Συρίας, κέρδισε έδαφος. Ο Αμπού Μπακρ αλ-Μπαγκντάντι το 2013, μετονόμασε την οργάνωση σε Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και του Λεβάντες/ISIL (Λεβάντες προέρχεται από την ιταλική λέξη Levante που σημαίνει Ανατολή, στην συγκεκριμένη περίπτωση προσδιορίζει ένα μεγάλο τμήμα της Μέσης Ανατολής) και του έδωσε επίσης εναλλακτικό όνομα Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και την Συρία (ISIS), μόλις άρχισε την εισβολή στην Συρία. Στις αρχές του 2014, το ISIS επίσης άρχισε επιχειρήσεις στο Ιράκ. Αρχικά η οργάνωση κατέλαβε ένα τμήμα της επαρχίας Ανμπάρ, και πιο συγκεκριμένα των πόλεων Ραμάντι, και στα μέσα Ιουνίου του 2014, της Μοσούλης, του Τικρίτ και άλλων πόλεων που βρίσκονται στο Βόρειο Τμήμα του Ιράκ.¹⁶¹ Στις 29

¹⁵⁹ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Terrorist Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the IS, σ.7

¹⁶⁰ Στις 8 Ιουνίου 2006, ανακοινώθηκε ο θάνατός του στον Ιρακινό λαό, με τον τότε πρωθυπουργό του Ιράκ Νούρι αλ Μαλίκι να αναφέρει «Εξουδετερώσαμε τον Ζαρκάουι». Ο Ζαρκάουι είχε επικηρυχθεί από τις ΗΠΑ με το ποσό της τάξεως των 25 εκατομμυρίων δολαρίων. Οι ΗΠΑ οργάνωσαν την επίθεση στον Ζαρκάουι.

¹⁶¹ The IS and Attacks on the Oil and Gas Sector in Iraq, 2018, Lukas Tichy, Metropolitan University Prague, Killer Robots, The Central European Journal of International and Security Studies, σ.107

Ιουνίου 2014 το ISIS δήλωσε τα εδάφη του Δυτικού Ιράκ και της Ανατολικής Συρίας να γίνουν ένα χαλιφάτο και άλλαξε το όνομα σε Ισλαμικό Κράτος. Στα ευρύτερα ενδιαφέροντα του Ισλαμικού Κράτους/IS η ενέργεια παίζει καθοριστικό ρόλο σε συνδυασμό με ευρύτερες επιθέσεις σε αυτόν τον τομέα.¹⁶² Το χαλιφάτο του Ισλαμικού Κράτους/IS, ήταν σημαντικός δρών στην Ιρακινή εξέγερση κατά την διάρκεια της Αμερικανικής κατοχής.¹⁶³ Το χαλιφάτο του Ισλαμικού Κράτους/IS εκτεινόταν σε 36200 χιλιόμετρα τον Ιούνιο του 2017, δηλαδή 40 % μικρότερο σε έκταση η επικράτεια σε σχέση με τις αρχές του 2017 και 60% από τον πρώτο υπολογισμό που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2015, όπου η Τζιχαντιστική ομάδα ήλεγχε 90.800 χιλιόμετρα στο Ιράκ και τη Συρία.¹⁶⁴ Το Ισλαμικό Κράτος/IS διαθέτει συνεργαζόμενες ομάδες οι οποίες έχουν συμβάλει σε καθοριστικά χτυπήματα στην ενέργεια. Αρχικά στη Λιβύη, από τον Οκτώβριο του 2014. Συγκεκριμένα το Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και το Λεβάντε στη Λιβύη/Islamic State of Iraq and the Levant in Libya, που σχηματίστηκε στις 13 Νοεμβρίου 2014, αποτελεί μία Ισλαμιστική στρατιωτική οργάνωση η οποία χωρίζεται σε τρία παραρτήματα στη Κυρηναϊκή επαρχία η οποία αποτελεί την ανατολική παράκτια περιοχή της Λιβύης, στα νότια στην έρημο και στα δυτικά στην Τριπολιτάνια. Τα τρία παραρτήματα της οργάνωσης έχουν ενεργή παρουσία στην πρωτεύουσα της Λιβύης την Τρίπολη και στην Βεγγάζη όπου έχουν πραγματοποιηθεί μάχες με τις δυνάμεις ασφαλείας της Λιβύης. Η επόμενη συνεργαζόμενη οργάνωση του Ισλαμικού Κράτους/IS στην Υεμένη με την ονομασία Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και το Λεβάντε στην Υεμένη. Σχηματίστηκε στις 13 Νοεμβρίου 2014 και ο Αμπού Μπακρ αλ-Μπαγκντάντι ηγέτης του Ισλαμικού Κράτους, αναφέρθηκε στην συνεργαζόμενη ομάδα στην Υεμένη. Την ίδια χρονική στιγμή στις 13 Νοεμβρίου 2014 δημιουργήθηκε το Ισλαμικό κράτος στο Ιράκ και το Λεβάντε στη Χερσόνησο του Σινά/Islamic State of Iraq and the Levant-Sinai Province. Η οργάνωση δραστηριοποιείται στο Βόρειο Σινά, και παρουσιάζει έντονη αντικυβερνητική δράση για πολλά χρόνια στην Αίγυπτο την οποία συνέχισε και μετά την έναρξη συνεργασίας με το Ισλαμικό Κράτος. Άλλη μία συνεργασία με το Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και το Λεβάντε/ Islamic State of Iraq and the Levant

¹⁶² Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Terrorist Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the IS, σ.7

¹⁶³ The Islamic State, Mapping Militant Organizations, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1#note152>

¹⁶⁴ The IS and Attacks on the Oil and Gas Sector in Iraq, 2018, Lukas Tichy, Metropolitan University Prague, 2018, Killer Robots, The Central European Journal of International and Security Studies, σ.116

υπήρξε στην επαρχία Χορασάν (κοντά στα σύνορα με το Αφγανιστάν), όπου δραστηριοποιείται από τις 26 Ιανουαρίου 2015, ανακοινώνοντας την συνεργασία του με το Ισλαμικό Κράτος/IS. Η οργάνωση του Ισλαμικού Κράτους/IS(της επαρχίας Χορασάν) είναι δραστήρια στο Αφγανιστάν και το Πακιστάν. Η Μπόκο Χαράμ αποτελεί άλλη μία οργάνωση η οποία συνεργάζεται με το Ισλαμικό Κράτος/IS. Η δραστηριότητά της έχει αναλυθεί εκτενώς σε παραπάνω ειδικό υποκεφάλαιο. Η Μπόκο Χαράμ αποτελεί συνεργαζόμενη ομάδα του Ισλαμικού Κράτους/IS στη Δυτική Αφρική. Συνεργάζεται με το Ισλαμικό Κράτος/IS από τον Μάρτιο του 2015, αλλάζοντας το όνομά της σε Ισλαμικό Κράτος στην Δυτική Αφρική.¹⁶⁵ Γίνεται αντιληπτό παραπάνω η πιο καθοριστική σχέση του Ισλαμικού Κράτους/IS υπήρξε με την οργάνωση της Αλ Κάιντα. Η οργάνωση της Αλ Κάιντα εργαζόταν με τον Αλ-Ζαρκάουι για να σχηματίσουν την Αλ Κάιντα στο Ιράκ, σκοπεύοντας η οργάνωση να λειτουργήσει ως τοπική συμμαχική οργάνωση της Αλ Κάιντα, υπό την επιρροή του Πυρήνα της Αλ Κάιντα. Συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο το ISIS να συνεχίσει να αποτελεί την επίσημη συνεργαζόμενη οργάνωση της Αλ Κάιντα. Το 2005 η Αλ Κάιντα επέπληξε το ISIS καθώς στόχευε τους Σίιτες Μουσουλμάνους, δηλώνοντας ότι οι δυνάμεις της Αλ Κάιντα στο Ιράκ θα έπρεπε να στοχεύσουν τις δυνάμεις του συνασπισμού κατά του ISIS. Τον Φεβρουάριο του 2014 ο ηγέτης της Al Qaeda αλ Ζαγουαχίρι, τελείωσε οριστικά τη συμμαχία και αποδέσμευσε το ISIS από το δίκτυο.¹⁶⁶ Οι Δυνάμεις του Συνασπισμού κατά του ISIS σχηματίστηκαν επισήμως στις 10 Σεπτεμβρίου 2014 όταν οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν επίσημα τον σχηματισμό ενός διεθνούς Συνασπισμού που θα επιχειρήσει να αντιμετωπίσει το ISIS. Αυτή την στιγμή ο οργανισμός αριθμεί 79 μέλη.¹⁶⁷

6.2 Οι τρόποι χρηματοδότησης

Το Ισλαμικό Κράτος/IS ανήκει στις τρομοκρατικές ομάδες οι οποίες έχουν ανάγκη σημαντικά χρηματικά ποσά προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τις δραστηριότητές

¹⁶⁵ Drew Hinshaw, Boko Haram(Islamic State West Africa Province), The Wall Street Journal, <http://graphics.wsj.com/islamic-state-and-its-affiliates/>

¹⁶⁶ START(National Consortium for the study of terrorism and responses to terrorism, 2015, Islamic State of Iraq and al Sham (ISIS), <https://www.start.umd.edu/baad/narratives/islamic-state-iraq-and-al-sham-isis>

¹⁶⁷ U.S Department of State, the Global Coalition to Defeat ISIS: Partners, <https://www.state.gov/s/seci/c72810.htm>

τους. Αρχικά αυτό γίνεται αντιληπτό από τον όγκο των μαχητών που έχει στην διάθεσή της η οργάνωση και από την ανάγκη χρηματοδότησής τους για τις υπηρεσίες τους. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών των ΗΠΑ (US National Intelligence) , υπολογίζεται ότι το 2014 στην οργάνωση συμμετείχαν 31.000 μαχητές.¹⁶⁸ Η βασική μέθοδος χρηματοδότησης της οργάνωσης είναι το πετρέλαιο, με το οποίο χρηματοδοτούνταν από τότε που η οργάνωση δρούσε ως AQI(Al Qaeda in Iraq) Αλ Κάιντα στο Ιράκ. Αρχικώς η οργάνωση εφήρμοζε ληστείες πετρελαϊκών παραγωγών, και λειτουργούσε πετρελαϊκά διυλιστήρια τα οποία είχε καταλάβει. Ουσιαστικά αυτοχρηματοδοτούνταν από πετρελαϊκές παραγωγές τις οποίες είχαν ληστέψει. Για να κατανοηθεί το οικονομικό μέγεθος το 2014 το Ισλαμικό Κράτος ήλεγχε περισσότερο από το 60% της Συριακής παραγωγής πετρελαίου, κερδίζοντας 3 εκατομμύρια δολάρια από το παράνομο εμπόριο πετρελαίου. Λιγότερο από το 10% της παραγωγής πετρελαίου του Ιράκ και αποκτούσε κατά προσέγγιση 20 πεδία πετρελαίου με συνολική παραγωγική ικανότητα γύρω στα 80000 με 120000 βαρέλια πετρελαίου τη μέρα, τα οποία πουλήθηκαν για μία τιμή 25 με 50 δολάρια το βαρέλι.¹⁶⁹ Το Ισλαμικό Κράτος/IS διατηρεί ακόμα έναν αριθμό πεδίων φυσικού αερίου και πετρελαίου τόσο στην περιοχή του Ιράκ όσο και σε αυτή της Συρίας, κατά κύριο λόγο στην Ανατολική Συρία και το Βορειο-ανατολικό Ιράκ. Το 2016 το Ισλαμικό Κράτος/IS ήλεγχε λιγότερα πετρελαϊκά πεδία με συνολική παραγωγική ικανότητα 16000 με 20000 βαρέλια πετρελαίου ανά μέρα.¹⁷⁰ Ειδικοί αναφέρουν ότι το καλοκαίρι του 2014, το ISIS άγγιζε μέχρι και τα 2 δις δολάρια.¹⁷¹ Οι περιοχές τις οποίες ήλεγχε το Ισλαμικό Κράτος/IS πέραν των εκτενών πετρελαιοπηγών, διέθεταν εγκαταστάσεις αποθηκευτικού χώρου όπου η οργάνωση μπορούσε να αξιοποιήσει.¹⁷² Την περασμένη δεκαετία η παραγωγή πετρελαίου της Συρίας ήταν 400.000 με 500.000 βαρέλια ανά μέρα εκ των οποίων τα κυριότερα πεδία πετρελαίου ήταν υπό τον έλεγχο του, περίπου δηλαδή 300.000 βαρέλια ανά μέρα. Έχοντας αιχμαλωτίσει τα σημαντικότερα πετρελαϊκά πεδία στην Συρία, η οργάνωση τα τελευταία χρόνια υπέστη απώλειες στην έκταση της Συρίας και του Ιράκ και παράλληλα με την

¹⁶⁸ Keith Crane, The role of oil in ISIL finances, the RAND Corporation, σ.1

¹⁶⁹ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.8

¹⁷⁰ IS and Attacks on the Oil and Gas Sector in Iraq, 2018, Lukas Tichy, Metropolitan University Prague, 2018, Killer Robots, The Central European Journal of International and Security Studies, σ. 113

¹⁷¹ The Islamic State, Mapping Militant Organizations, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1#note152>

¹⁷² Tom Keatinge, 2016, The struggle to stay rich, BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35585298>

έλλειψη τεχνογνωσίας οδηγήθηκε σε σημαντική μείωση στα έσοδα σε σχέση με τα προηγούμενα επίπεδα. Κάποια στοιχεία αναφέρουν ότι η πτώση της παραγωγής είναι της τάξης των 50.000 βαρελιών ανά μέρα.¹⁷³ Τον Οκτώβριο του 2014, το Congressional Research Service, ανέφερε ότι οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους (αναλύεται παρακάτω το σχέδιο Συμμαχίας των ΗΠΑ εις βάρος του ISIS) είχαν καταστρέψει περίπου τα μισά εκ των διυλιστηρίων που ανήκαν στην οργάνωση μέσω εναέριων επιθέσεων. Επιπλέον καταρτισμένοι μηχανικοί και τεχνικοί οι οποίοι εργάζονταν στα διυλιστήρια σκοτώθηκαν ή τράπηκαν σε φυγή.¹⁷⁴ Ωστόσο το πετρέλαιο παραμένει βασική μέθοδος χρηματοδότησης της οργάνωσης και των τρομοκρατικών της δραστηριοτήτων. Ταυτόχρονα με την μαύρη αγορά, τις απαγωγές για λύτρα, το λαθρεμπόριο, την φορολογία και την εκμετάλλευση τοπικών πληθυσμών οι οποίοι βρίσκονται υπό τον έλεγχό της.¹⁷⁵ Αυτές οι χρηματοδοτήσεις τους παρείχαν τη δυνατότητα να αγοράσουν όπλα, παροχές υπηρεσιών πληροφοριών, να χρηματοδοτήσουν τα μέλη τους με αξιοσημείωτα ποσά και να καλύψουν τα ιατρικά κόστη. Σημαντικές πωλήσεις πετρελαίου πραγματοποιήθηκαν μέσω της μαύρης αγοράς, οι οποίες δημιουργούν σημαντικές ταμειακές ροές στην οργάνωση. Επιπλέον το IS έπειτα από μία σημαντική περίοδο που διαμένει στην περιοχή, έχει δείξει την ικανότητά του να κυβερνά την περιοχή, διαχειρίζοντας κοινωνικές υπηρεσίες και συλλέγοντας φόρους. Η πολιτική και στρατηγική του εστιάζει στην αποτελεσματική εκμετάλλευση και επέκταση των πεδίων πετρελαίου και φυσικού αερίου εντός της Συρίας και του Ιράκ. Συνεπώς είχε ξεκινήσει δική του πετρελαϊκή βιομηχανία, και το ενδιαφέρον του μαζί με την στρατηγική του συμπίπτει με το ενδιαφέρον των εθνικών και διεθνών πετρελαϊκών επιχειρήσεων.

6.3 Η στρατηγική

Η στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους/IS έχει εστιάσει στις επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα. Πιο συγκεκριμένα το Ισλαμικό Κράτος ακολουθεί τις εξής τρεις κατευθύνσεις. Αρχικά οι μαχητές του, εξαπολύουν επιθέσεις σε ενεργειακές

¹⁷³ Keith Crane, The role of oil in ISIL finances, the RAND Corporation, σ.4

¹⁷⁴ Ana Swanson, 2015, How the Islamic State make its money, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/11/18/how-isis-makes-its-money/?noredirect=on&utm_term=.afd2c24cf673

¹⁷⁵ Patrick B Johnston, 2017, Oil, Extortion Still Paying off for ISIS, Rand Corporation, <https://www.rand.org/blog/2017/10/oil-extortion-still-paying-off-for-isis.html>

εγκαταστάσεις , πεδία πετρελαίου και φυσικού αερίου και σε αγωγούς με στόχο να τις ελέγξουν εξαγοράζοντας πόρους οι οποίοι θα χρηματοδοτήσουν τις τρομοκρατικές τους δράσεις. Οι τζιχαντιστές του Ισλαμικού Κράτους/IS επιτίθενται σε πεδία στις περιοχές της Λιβύης και του Ιράκ. Στο Ιράκ οι επιθέσεις λαμβάνουν χώρα καθώς προσπαθούν να διακόψουν την προμήθεια πετρελαίου και φυσικού αερίου στις χώρες της Δύσης και να υπονομεύσουν την ενεργειακή τους ασφάλεια, αυξάνοντας την τιμή του πετρελαίου μέσω του περιορισμού των ενεργειακών εξαγωγών. Δεύτερον, επιχειρούν στοχεύοντας ενεργειακές υποδομές να αποσταθεροποιήσουν την ενεργειακή βιομηχανία της συγκεκριμένης χώρας. Με αυτό τον τρόπο επιχειρούν να διακόψουν την προμήθεια του πετρελαίου και του φυσικού αερίου στις χώρες της Δύσης. Τρίτον οι μαχητές του Ισλαμικού Κράτους επιτίθενται στον ενεργειακό παράγοντα , παίρνουν ομήρους για λύτρα ή απαγάγουν εργαζόμενους δυτικών εταιρειών με στόχο να αποδυναμώσουν τις εχθρικές σε αυτούς οικονομίες. Γενικότερα με αυτή την μέθοδο πέραν της οικονομικής αποσταθεροποίησης που προκαλούν και της ευρύτερης τιμωρίας του αντίπαλου κράτους, ο στόχος τέτοιων επιθέσεων περιλαμβάνει την παράλληλη προσπάθεια να κερδίσουν την προσοχή των ΜΜΕ παγκοσμίως. Παρομοίως με την περίπτωση της Αλ Κάιντα, που μελετάται στο επόμενο κεφάλαιο, το ίδιο και το Ισλαμικό Κράτος/IS στοχεύει να τιμωρήσει και να βλάψει οικονομικά τη Δύση. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ότι το συμβούλιο του Ισλαμικού Κράτους/IS το οποίο είναι γνωστό ως Shura, αναγνώρισε το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο ως θεμελιώδεις παράγοντες για την εξέγερση και για την χρηματοδότηση των γενικότερων φιλοδοξιών τους, στα πλαίσια της επέκτασης του χαλιφάτου. Ωστόσο η βασική διαφορά ανάμεσα στην στρατηγική της Αλ Κάιντα με του Ισλαμικού Κράτους/IS , είναι ότι στην πρώτη περίπτωση το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο πρωταγωνιστούν στα δημόσια κηρύγματά τους. Στον αντίποδα στη στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους/IS χρησιμοποιούνται με έμμεσο τρόπο στους λόγους τους όπου τονίζουν τη σημασία των ενεργειακών πόρων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της άποψης είναι τα λόγια του ηγέτη ISIS του Αμπού Μπακρ αλ-Μπαγκντάντι ο οποίος στο Ισλαμικό Ummah δηλαδή στην Ισλαμική Κοινότητα, το μήνα που είναι το Ραμαζάνι από την 1^η Ιουλίου 2014, απαρίθμησε τις συνολικές αδικίες οι οποίες διαπράχθηκαν από τα Δυτικά κράτη όταν λεηλάτησαν τον πλούτο των Μουσουλμάνων και κάλεσε σε τρομοκρατική δράση με την αιτιολογία των λόγων του Αλλάχ. Όλα αυτά συνοψίζονται στις ακόλουθες φράσεις. Τον Μάιο του 2015 ο Αμπού Μπακρ αλ-Μπαγκντάντι, ανέφερε

«επιβάλλεται να εκδιωχθούν οι Σταυροφόροι οι οποίοι λεηλατούν τα εμπορεύματα της πατρίδας μας, τα οποία ανήκουν στους ανθρώπους μας και θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται από αυτούς». Κλείνοντας, τόνισε «Υπερασπιζόμαστε εσένα, την τιμή σου και τον πλούτο σου». Τέλος ο Αλ Μπαγκντάντι τόνισε και πάλι το 2016 τους κινδύνους της χρήσης των ορυκτών πλούτων από τους Δυτικούς, οι οποίοι την ισχύ που αντλούν από τον πλούτο την χρησιμοποιούν εναντίον των Μουσουλμάνων.¹⁷⁶

6.4 Οι προσπάθειες συρρίκνωσής του

Μετά την υπονόμηση της διεθνούς ασφάλειας της ειρήνης και της σταθερότητας στο Ιράκ, τη Συρία και ευρύτερα την Μέση Ανατολή από την ενεργή παρουσία του ISIS στην περιοχή, πάρθηκαν μέτρα. Στις 10 Σεπτεμβρίου 2014 συστάθηκε ένας παγκόσμιος συνασπισμός με αποκλειστικό σκοπό την επικράτηση έναντι της βίαιης δραστηριότητας του ISIS στην ευρύτερη περιοχή. Το Ισλαμικό Κράτος/IS είχε στρατολογήσει χιλιάδες ξένους μαχητές στο Ιράκ και την Συρία και σε όλη την υφήλιο, αξιοποιώντας την τεχνολογία μέσω της οποίας διέδιδε την βίαιη εξτρεμιστική ιδεολογία του και υποκινούσε τρομοκρατικές δραστηριότητες. Ο βασικός λόγος της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας ήταν ότι το Ισλαμικό Κράτος/IS υπονόμει σε σημαντικό βαθμό την σταθερότητα στο Ιράκ, στη Συρία, στην Μέση Ανατολή και αποτελούσε μία μορφή απειλής για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, καθώς οι κατευθυντήριες γραμμές αυτής της προσπάθειας συμπεριλάμβαναν δράσεις όπως παροχή στρατιωτικής βοήθειας, και εξοπλισμών, εκπαίδευση και συμβουλές στις συμμαχικές δυνάμεις του Συνασπισμού, προσπάθεια παρεμπόδισης της στρατολόγησης νέων μαχητών για λογαριασμό του Ισλαμικού Κράτος/IS, οικονομικό στραγγαλισμό της τρομοκρατικής οργάνωσης και επιχείρηση ανατροπής της προπαγάνδας που διέδιδε το ISIS μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.¹⁷⁷ Οι ΗΠΑ μέσω εναέριων επιθέσεων, ξεκίνησαν μία τεράστια προσπάθεια ώστε να παραλύσουν την παραγωγή πετρελαίου του ISIS στο Ιράκ και την Συρία. Οι εναέριες επιθέσεις στόχευαν τα δεξαμενόπλοια, πετρελαϊκά πεδία και τα διωλιστήρια, με αποτέλεσμα τα συνολικά αποθέματα της οργάνωσης να έχουν

¹⁷⁶ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.8-9

¹⁷⁷ U.S. Department of State, The Global Coalition to defeat ISIS, <https://www.state.gov/s/seci/>

μειωθεί στο 30%.¹⁷⁸ Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα η πολιτική του συνασπισμού στην οποία ηγήθηκαν οι ΗΠΑ, στοχεύοντας τις πετρελαϊκές υποδομές της ομάδας, με δυνάμεις από αέρος να μειώσουν τους χρηματικούς τους πόρους και την ικανότητα να οργανώσουν πολεμικές συρράξεις, αφού μετά από έξι μήνες κατόρθωσαν να καταστρέψουν 87 σημεία συλλογής πετρελαίου και δώδεκα άλλες εγκαταστάσεις πετρελαίου, όλες κατά μήκος της Συρίας και του Ιράκ, προκαλώντας μία σοβαρή οικονομική κρίση στο ISIS.¹⁷⁹ Στις αρχές του 2016, τα πολεμικά αεροσκάφη ξεκίνησαν να στοχεύουν τις τράπεζες όπου η οργάνωση είχε τα αποθέματά της, καταστρέφοντας με αυτό τον τρόπο εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ και δηνάρια του Ιράκ, που χρησιμοποιούνται από την οργάνωση για να χρηματοδοτήσουν τις δραστηριότητές τους, και να πληρώσουν τους μαχητές της οργάνωσης. Αυτές οι εξελίξεις έχουν οδηγήσει στην μείωση της μισθοδοσίας των μελών του ISIS περίπου στα μισά, λόγω της έλλειψης πόρων, στη Ράκκα(Raqqa), τη Μοσούλη και κατά μήκος της περιοχής.¹⁸⁰ Όλα τα παραπάνω, με αποκορύφωμα τις εναέριες επιθέσεις των ΗΠΑ, δημιούργησαν μία οικονομική πίεση στο ISIS.

6.5 Επιθέσεις του Ισλαμικού Κράτους/IS και των συνεργαζόμενων οργανώσεών του στον ενεργειακό τομέα

Το Ισλαμικό Κράτος/IS, έχει επιδείξει πολλάκις το ενδιαφέρον του για το ενεργειακό πεδίο, καθώς όπως αναφέρθηκε παραπάνω το πετρέλαιο αποτελεί την βασική πηγή χρηματοδότησης. Η οργάνωση μαζί με τις συνεργαζόμενες ομάδες της έχει αποδείξει την ικανότητά της να εκτελεί και να διευθύνει πολεμικές συρράξεις σε μεγάλης έκτασης περιοχές όπως και να εμπλέκεται σε παραδοσιακές στρατιωτικές διαμάχες απέναντι στις δυνάμεις της Συρίας και του Ιράκ. Από το 2014 το Ισλαμικό Κράτος/IS έχει πραγματοποιήσει στρατιωτικές δραστηριότητες σε μείζονος σημασίας περιοχές του Βορείου Ιράκ, καταλαμβάνοντας διάφορα πετρελαϊκά πεδία/μικρά διυλιστήρια και κυρίως ανέλαβε επιθέσεις σε ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά περιουσιακά

¹⁷⁸ Eric Robinson, 2016, Cutting the Islamic State's Money Supply, <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/cutting-the-islamic-states-money-supply-17046?nopaging=1>

¹⁷⁹ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017, NATO Energy Security Center of Excellence, Energy in Conflict Series, <https://enseccoe.org/en>, σ.18

¹⁸⁰ Eric Robinson, 2016, Cutting the Islamic State's Money Supply, <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/cutting-the-islamic-states-money-supply-17046?nopaging=1>

στοιχεία στην περιοχή, το μεγαλύτερο διυλιστήριο στο Ιράκ το Μπαϊτζί/Baiji. Τον Μάιο του 2015, οι μαχητές του Ισλαμικού Κράτους/IS ανέλαβαν τον έλεγχο ενός μέρους του συγκροτήματος του διυλιστηρίου και έκοψαν τις γραμμές τροφοδοσίας σε μία ομάδα κυβερνητικών δυνάμεων. Όλα αυτά μέχρι την ανακοίνωση του πρωθυπουργού του Ιράκ, Χαϊντέρ Αλ Αμπάντι, ο οποίος δήλωσε στις 23 Οκτωβρίου του 2015 ότι το Μπαϊτζί/Baiji ήταν ελεύθερο από δυνάμεις του ISIS.¹⁸¹ Η ένταση ανάμεσα στο Ισλαμικό Κράτος και στο Ιράκ κοντά στην περιοχή του Μπαϊτζί/Baiji ωστόσο συνεχίζεται έως και σήμερα με τις τελευταίες πληροφορίες να αναφέρουν ότι υπήρξε επίθεση από την πλευρά του Ισλαμικού Κράτους/IS σε τοποθεσία κοντινή του διυλιστηρίου τον Αύγουστο του 2018, από την οποία σύγκρουση προέκυψαν πέντε νεκροί και ένας τραυματίας.¹⁸² Άλλο ένα πρόσφατο περιστατικό που εκτυλίχθηκε στο Μπαϊτζί/Baiji αποτέλεσε ο θάνατος ενός μαχητή του Ισλαμικού Κράτους ο οποίος επέβαινε σε μοτοσικλέτα, δολοφονήθηκε από την Ιρακινή παραστρατιωτική οργάνωση ονόματι Popular Mobilization Forces. Καταδεικνύοντας ότι η ερημική περιοχή που εκτείνεται γύρω από το διυλιστήριο Μπαϊτζί/Baiji φυλάσσεται προκειμένου να αποτραπεί ενδεχόμενη επίθεση από το Ισλαμικό Κράτος.¹⁸³ Άλλη μία περιοχή η οποία αποτέλεσε πεδίο δράσης ανάμεσα στους τζιχαντιστές του Ισλαμικού Κράτους και του Ιράκ αποτέλεσε η πόλη Τικρίτ του βόρειο-κεντρικού Ιράκ. Πιο συγκεκριμένα από τις καταγεγραμμένες επιθέσεις, οι μαχητές του Ισλαμικού Κράτους έβαλαν φωτιά σε πετρελαιοπηγές κοντά στο Τικρίτ τον Μάρτιο του 2015 για να αποτρέψουν τους Σίιτες μαχητές και τις κυβερνητικές δυνάμεις.¹⁸⁴ Το έτος 2016, το Ισλαμικό Κράτος ανέλαβε την ευθύνη για την επίθεση στο πετρελαϊκό πεδίο Alas, το οποίο βρίσκεται στην περιοχή του Τικρίτ, στο Ιράκ. Άλλη μία καταγεγραμμένη επίθεση στο Τικρίτ υπήρξε στο πετρελαϊκό πεδίο Ajil στις 18/1/17. Όπου οι δυνάμεις ασφαλείας απώθησαν την επίθεση με αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους τρεις

¹⁸¹ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017, NATO Energy Security Center of Excellence, Energy in Conflict Series, <https://enseccoe.org/en>, σ.17

¹⁸² Mohammed Ebraheem, 2018, Islamic State fighters kill five locals in attack near Baiji oil refinery, Iraqi news, <https://www.iraqinews.com/iraq-war/islamic-state-fighters-kill-five-locals-in-attack-near-baiji-oil-refinery/>

¹⁸³ Mohammed Ebraheem, 2018, Paramilitary troops kill Islamic State fighter near Iraq's Baiji, Iraqi news, <https://www.iraqinews.com/iraq-war/paramilitary-troops-kill-islamic-state-fighter-near-iraqs-baiji/>

¹⁸⁴ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, Energy in Irregular Warfare, 2017, NATO Energy Security Center of Excellence, Energy in Conflict Series, <https://enseccoe.org/en>, σ.18

επιτιθέμενοι. Επιπρόσθετα άλλη μία πόλη η οποία έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον του Ισλαμικού Κράτους αποτελεί η πόλη Κιρκούκ η οποία βρίσκεται στο Βόρειο Ιράκ. Στο Κιρκούκ πολλάκις έχουν πυροδοτηθεί εκρηκτικοί μηχανισμοί από πλευράς Τζιχαντιστών σε αγωγούς πετρελαίου και φυσικού αερίου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα στις 31 Ιουλίου 2016 και στις 27 Φεβρουαρίου 2017 μία εκρηκτική συσκευή στόχευσε έναν αγωγό πετρελαίου στο πετρελαϊκό πεδίο Bay Hasan, στην περιοχή του Κιρκούκ στο Ιράκ. Από αυτή την επίθεση δεν αναφέρθηκαν θύματα. Στο Κιρκούκ ακόμη έχουν υπάρξει επιθέσεις σε εργοστάσια φυσικού αερίου από βομβιστές αυτοκτονίας. Συνεργαζόμενη οργάνωση του Ισλαμικού Κράτους έχει δραστηριοποιηθεί και στην περιοχή της Συρίας η οποία με την σειρά της έχει δεχθεί επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα. Καταγεγραμμένες είναι οι μάχες με τον επίσημο στρατιωτικό φορέα της Συρίας/Syrian Armed Forces.¹⁸⁵ Το 2014 η συνεργαζόμενη οργάνωση με το Ισλαμικό Κράτος στην επαρχία του Σινά, το Ισλαμικό κράτος στο Ιράκ και το Λεβάντε στη Χερσόνησο του Σινά/Islamic State of Iraq and the Levant-Sinai Province, ανέλαβε την ευθύνη μέσω του κοινωνικού δικτύου twitter για την δολοφονία του ειδικού σε θέματα πετρελαίου και εργαζόμενου στην Αμερικανική πετρελαϊκή εταιρεία Apache Corporation, William Henderson. Σύμφωνα με μαρτυρίες ο Henderson δέχθηκε πυροβολισμούς ενώ οδηγούσε ανάμεσα στην έδρα αδελφοποιημένης εταιρείας με την Αμερικανική πετρελαϊκή εταιρεία Apache στο νοτιοδυτικό Κάιρο. Το μήνυμα της δολοφονίας συνοδευόταν από φωτογραφίες που απεικόνιζαν το διαβατήριό του Henderson, και ταυτότητες όπου στην μία υπήρχε το λογότυπο της Αμερικανικής εταιρείας παραγωγής και εξερεύνησης πετρελαίου και φυσικού αερίου της Apache Corporation.¹⁸⁶ Στη Λιβύη όπου η χώρα έχει οδηγηθεί στην δίνη των εσωτερικών συγκρούσεων μετά την πτώση του Μουαμάρ αλ Καντάφι το 2011, το Ισλαμικό Κράτος που δρα στη Λιβύη αποτελεί συχνή απειλή για τις ενεργειακές υποδομές. Στο GTD έχει υπάρξει ανάληψη ευθύνης στις 21/1/2016 για την επίθεση με βομβαρδισμό στον τερματικό σταθμό πετρελαίου Ra's Lanuf όπου βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Λιβύης. Από την συγκεκριμένη επίθεση δύο

¹⁸⁵ Global Terrorism Database,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=isil+oil&sa.x=0&sa.y=0>

¹⁸⁶ Louisa Loveluck, 2014, The Telegraph, Egyptian jihadis claim responsibility for killing American oil worker William Henderson,

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/11264664/Egyptian-jihadis-claim-responsibility-for-killing-American-oil-worker-William-Henderson.html>

άνθρωποι από το προσωπικό ασφαλείας έχασαν τη ζωή τους.¹⁸⁷ Επιθέσεις ακόμη του Ισλαμικού Κράτους έχουν πραγματοποιηθεί και στον σημαντικό πετρελαϊκό λιμένα στη Λιβύη που ονομάζεται Sidra. Σύμφωνα με πληροφορίες η οργάνωση ανέλαβε ευθύνη για επίθεση στο λιμάνι στις 4/1/2016 όπου μαχητές του Ισλαμικού Κράτους στέρησαν τη ζωή από δύο φρουρούς που προσπάθησαν να αποτρέψουν τους μαχητές του Ισλαμικού Κράτους από το να εισαχθούν στο λιμάνι.¹⁸⁸ Η τελευταία επίθεση στη Λιβύη, η οποία υπήρξε μείζονος σημασίας, σύμφωνα με τον Διεθνή Τύπο, σημειώθηκε στις 10/9/2018 όταν βομβιστές επιτέθηκαν στην National Oil Corporation/Κρατική Πετρελαϊκή Εταιρεία της Λιβύης. Η σημασία της επίθεσης οφείλεται στο ότι το πετρέλαιο αποτελεί ζωτική αρτηρία για την Λιβύη, και η συγκεκριμένη πετρελαϊκή εταιρεία παρά την πολιτική κρίση που υφίσταται η χώρα συνεχίζει να εξάγει πετρέλαιο. Από την συγκεκριμένη επίθεση δύο εργαζόμενοι της National Oil Corporation έχασαν τη ζωή τους.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=3&search=islamic%20state%20oil&expanded=no&charttype=line&chart=overtime&ob=GTDID&od=desc#results-table>

¹⁸⁸ Libyan oil port of Sidra attacked by Islamic State, BBC News, https://www.bbc.com/news/world-africa-35220281?fbclid=IwAR3korlWyDs2vO3q7rrEVgfg3UxoFK0K-ZG8OeRxMAyxaVtgnrPRb_c8irE

¹⁸⁹ Samer Al-Atrush, 2018, Islamic State says Libya oil fields are a “Legitimate Target”, Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-11/islamic-state-says-libya-oil-fields-are-a-legitimate-target>

Κεφάλαιο 7 :Μελέτη Περίπτωσης- Αλ Κάιντα και η δραστηριότητά της στον ενεργειακό τομέα

7.1 Η περίπτωση της Αλ Κάιντα

Η Αλ Κάιντα είναι παγκόσμια τζιχαντιστική Ισλαμιστική οργάνωση που καθιερώθηκε στα τέλη του 1980. Συγκεκριμένα στις 11/8/1988. Η Αλ Κάιντα είχε τα ερείσματά της σαν οργάνωση όταν ως κίνημα μουτζαχεντίν εναντιώθηκε στην εισβολή της Σοβιετικής Ένωσης στο Αφγανιστάν. Εν συνεχεία ο Σαουδάραβας επιχειρηματίας Οσάμα Μοχάμεντ Αουάντ μπιν Λάντεν/ γνωστός εν συντομία ως Οσάμα μπιν Λάντεν προσχώρησε στην μάχη στο Αφγανιστάν το 1980.¹⁹⁰ Από ιδρύσεώς της η τρομοκρατική οργάνωση της Αλ Κάιντα είχε σαν ηγέτη της τον Σαουδάραβα Μπιν Λάντεν , ο οποίος χρηματοδοτούσε και τις δραστηριότητές της. Ο Οσάμα μπιν Λάντεν σύμφωνα με κατηγορίες βρίσκεται πίσω από πολλά τρομοκρατικά κινήματα και ισλαμιστικές εξτρεμιστικές οργανώσεις σε παγκόσμια κλίμακα. Βασικό σημείο της πολιτικής του η συνομοσία εναντίων των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Υπουργείο Εξωτερικών της Αμερικής τον κατατάσσει ως έναν από τους κυρίαρχους οικονομικούς υποστηρικτές του Ισλαμικού εξτρεμισμού. Ο Σαουδάραβας επικεφαλής της Αλ Κάιντα θεμελίωσε μία σειρά επιθέσεων που ουσιαστικά αποσκοπούσαν να αναχωρήσουν οι δυτικές δυνάμεις από την περιοχή της Σαουδικής Αραβίας.¹⁹¹ Στον λόγο του Οσάμα μπιν Λάντεν η ενέργεια αναφέρθηκε για πρώτη φορά, όταν ο Σαουδάραβας είπε «Πρέπει να πάρουμε αυτά τα χρήματα πίσω από τις ΗΠΑ, οι Μουσουλμάνοι λιμοκτονούν μέχρι θανάτου και οι ΗΠΑ ληστεύουν το πετρέλαιό τους». Από αυτή τη φράση γίνεται φανερός ο λόγος της μετέπειτα στρατηγικής της Αλ Κάιντα ενάντια στη Δύση που αναφέρεται παρακάτω.¹⁹² Ο Οσάμα μπιν Λάντεν σκοτώθηκε σε μία στρατιωτική επιχείρηση όταν έγινε στόχος η κατοικία του στο Πακιστάν το 2011. Εν συνεχεία η ηγεσία της οργάνωσης αναλήφθηκε από τον Αϊμάν αλ-Ζαγουαχίρι/Ayman al-Zawahiri. Η τρομοκρατική οργάνωση της Αλ Κάιντα συμπεριλαμβανομένων των

¹⁹⁰ Al Qaeda, Mapping Militant Organizations, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/21#note7>

¹⁹¹ Μαίρη Μπόση, Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση 1999, σ.112-113

¹⁹²Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, 2017, Nato Energy Security, Energy in Irregular Warfare, σ.15

συνεργαζόμενων οργανώσεων έχει έντονη δράση στο ενεργειακό πεδίο και αναλύεται παρακάτω.

7.2 Οι στόχοι της

Μέσω της στόχευσης στην ενέργεια η οργάνωση της Αλ Κάιντα επιδιώκει μία σειρά σημειοσών αλλαγών. Αρχικά ένας από τους βασικούς στρατηγικούς στόχους της είναι να αφήσουν την Αμερικανική οικονομία να χρεοκοπήσει, να τιμωρήσουν και να βλάψουν τους εχθρούς και τους συμμάχους στη Δύση και να πάρουν υπό τον έλεγχό τους τον ενεργειακό τομέα σημαντικών χωρών ώστε να χρησιμοποιηθεί για τις δικές τους ανάγκες. Το κύριο κίνητρο της οργάνωσης είναι να σταματήσουν την παραγωγή και την εξαγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου από τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MENA) στις Δυτικές χώρες, κυρίως στις ΗΠΑ . Αυτή η μέθοδος της Αλ Κάιντα βασίζεται στην συνολική της προσπάθεια να βλάψουν τις ενεργειακά εξαρτώμενες οικονομίες. Στόχος αυτής της στρατηγικής είναι να παρουσιάσει ανοδική τάση η τιμή του πετρελαίου και να οδηγηθούν οι Δυτικές χώρες σε χρεωκοπία. Ο Οσάμα μπιν Λάντεν έριξε το βάρος των επιθέσεων του στις ΗΠΑ καθώς διαπίστωσε ότι αποτελούν μία μεγάλη δύναμη με μείζονος σημασίας ένοπλες δυνάμεις και σημαντική οικονομική ισχύ, όμως όλα αυτά περικλείονται από ένα ουσιαστικά ασταθές θεμέλιο το οποίο μπορεί ευκόλως να αποτελέσει στόχο, με εστίαση στα φανερά τρωτά και αδύναμα σημεία. Μία από τις αδυναμίες των ΗΠΑ είναι η εξάρτησή της από το πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής. Γενικότερα η στάση του Μπιν Λάντεν ταυτίστηκε με την αντίστοιχη πολιτική που είχε ακολουθήσει στο παρελθόν με την Σοβιετική Ένωση. Τουτέστιν, να φέρει τις ΗΠΑ στην οικονομική δυσχέρεια που είχε επέλθει η Σοβιετική Ένωση τη δεκαετία του 1980 κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Αφγανιστάν με απώτερο σκοπό την χρεοκοπία.¹⁹³ Ο Μπιν Λάντεν πίστευε ότι ο τρόπος για να καταστρέψει μία υπερδύναμη είναι να αποδυναμώσει την οικονομία της μέσω του ανταρτοπολέμου. Ο ίδιος είχε δηλώσει τότε σε ένα μήνυμά του μέσω βίντεο το 2004 στο δίκτυο Al Jazeera ότι « αιμορραγήσαμε τη Ρωσία για δέκα χρόνια μέχρι να χρεοκοπήσει και να αποσυρθεί

¹⁹³ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ. 4-5

ηττημένη από το Αφγανιστάν».¹⁹⁴ Παρομοίως η Αλ Κάιντα επεδίωκε να φύγουν οι ΗΠΑ από τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής/MENA και να αναλάβει τις περιοχές που ήλεγχαν προηγουμένως οι ΗΠΑ. Ουσιαστικά δηλαδή, η στρατηγική της Αλ Κάιντα απέναντι στις ΗΠΑ, βασίστηκε σε τρεις πυλώνες. Ο πρώτος στόχος ήταν να προκληθούν μεγάλου μεγέθους οικονομικές απώλειες στις ΗΠΑ με απειροελάχιστο κόστος για την Αλ Κάιντα. Ένα χαρακτηριστικό της ζημίας που προκάλεσε η οργάνωση της Αλ Κάιντα στις ΗΠΑ διαφαίνεται από τις οικονομικές απώλειες που υπέστησαν από το τρομοκρατικό χτύπημα στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου-World Trade Center της 9/11. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τον Μπιν Λάντεν οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 9/11 κόστισαν στην Αλ Κάιντα γύρω στα 500.000 δολάρια ΗΠΑ, ενώ οι ΗΠΑ έχασαν γύρω στα 500 εκατομμύρια δολάρια εξαιτίας των επιθέσεων. Ο δεύτερος πυλώνας ήταν η Αλ Κάιντα να ωθήσει τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής να δαπανήσουν υπέρογκα χρηματικά ποσά για τον οπλισμό στην μάχη για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.¹⁹⁵ Ανάμεσα στο 2001 και το 2004 ο Αμερικανικός στρατός αύξησε τις δαπάνες του περισσότερο από ¼ από τις 11/9. Αξίζει να σημειωθεί ότι εκείνη την περίοδο που μελετάται η Αμερική ξόδεψε τουλάχιστον 150 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως στον πόλεμο για την τρομοκρατία.¹⁹⁶ Τρίτος πυλώνας ήταν οι επιθέσεις στον πετρελαϊκό τομέα. Μέσω αυτών των επιθέσεων ο Οσάμα μπιν Λάντεν καλούσε σε ένα οικονομικό Τζιχάντ εναντίον των ΗΠΑ, μέσω των επιθέσεων σε βιομηχανίες πετρελαίου.¹⁹⁷ Ήταν γνωστό και είχε ληφθεί υπόψη στην στρατηγική της Αλ Κάιντα ότι οι ενεργειακοί πόροι αποτελούν ουσιαστικά την «αχίλλειο φτέρνα» των ΗΠΑ , αλλά και γενικότερα στον υπόλοιπο κόσμο, συνεπώς με τις παραπάνω ενέργειες μπορεί να πληγεί ανεπανόρθωτα το σύστημα κατανομής των ενεργειακών πόρων. Γενικότερα η συγκεκριμένη στόχευση της οργάνωσης απεικονίζεται και στις δηλώσεις του ηγέτη

¹⁹⁴ Gal Luft, 2005, Al Qaeda's economic war against the United States, Institute for the Analysis of Global Security, <http://www.iags.org/n0124052.htm>

¹⁹⁵ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.5

¹⁹⁶ Gal Luft, 2005, Al Qaeda's economic war against the United States, Institute for the Analysis of Global Security, <http://www.iags.org/n0124052.htm>

¹⁹⁷ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.5

της Οσάμα Μπιν Λάντεν από το έτος 1996 όπου μίλησε χαρακτηριστικά για σταυροφορίες εναντίον της Αμερικής.¹⁹⁸

7.3 Οι επιθέσεις της στον ενεργειακό τομέα

Η οργάνωση της Αλ Κάιντα είναι υπεύθυνη για έναν σημαντικό αριθμό τρομοκρατικών επιθέσεων στην ενέργεια στις περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής(MENA) από το 1998.¹⁹⁹ Γενικότερα οι μαχητές της Αλ Κάιντα επιτίθενται σε πετρελαϊκά πεδία, διυλιστήρια, ενεργειακές εγκαταστάσεις και γενικώς στοχεύουν ή απειλούν να εξαπολύσουν αιφνιδιαστική επίθεση ή να στήσουν ενέδρα σε δεξαμενόπλοια τα οποία ταξιδεύουν δια μέσου των choke points / σημεία πνιγμού.²⁰⁰ Αξιοσημείωτες επιθέσεις της οργάνωσης στον ενεργειακό τομέα με βαρύνουσα σημασία αποτελούν αρχικά η επίθεση στις 6 Οκτωβρίου του 2002 στο Γαλλικό δεξαμενόπλοιο/πετρελαιοφόρο The Limburg στον Κόλπο του Άντεν. Το Limburg μετέφερε 397.000 βαρέλια αργού πετρελαίου από το Ιράν στη Μαλαισία όταν βρισκόταν στην τοποθεσία του Κόλπου του Άντεν. Εν συνεχεία έπιασε φωτιά και 90.000 βαρέλια πετρελαίου διέρρευσαν στον Κόλπο.²⁰¹ Ως αποτέλεσμα η παγκόσμια τιμή του πετρελαίου αυξήθηκε αλλά μόνο για λίγο και η οικονομία της Υεμένης υπέφερε από μακροχρόνια αρνητική επίδραση της συνολικής κατάρρευσης των διεθνών θαλάσσιων μεταφορών στα νερά της Υεμένης. Μετά την επίθεση στο MV Limburg η Αλ Κάιντα μέσω δήλωσή της προειδοποίησε ότι το συγκεκριμένο χτύπημα δεν είχε σαν αποκλειστικό σκοπό το τάνκερ αλλά ένα χτύπημα στο διεθνές εμπόριο. Σύμφωνα με τον Οσάμα μπιν Λάντεν με την επίθεση στο πετρελαιοφόρο στην Υεμένη οι μαχητές χτύπησαν στον ομφάλιο λώρο των Χριστιανών.²⁰² Η μορφή της επίθεσης ήταν βομβαρδισμός. Γάλλοι ερευνητές εντόπισαν ίχνη εκρηκτικών TNT στο δεξαμενόπλοιο. Από την επίθεση αυτή στο Γαλλικό τάνκερ υπήρξαν ανθρώπινες απώλειες, ένα μέλος του πληρώματος σκοτώθηκε και άλλοι δώδεκα τραυματίστηκαν.

¹⁹⁸ Peter Toft, Arash Duero, Arunas Bieliauskas, Terrorist targeting and Energy Security, ScienceDirekt, Institute of Energy Joint Research Center of the European Commission

¹⁹⁹ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, 2017, Nato Energy Security, Energy in Irregular Warfare, σ.14

²⁰⁰ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.10

²⁰¹ Jan K. Fedorowicz, 2007, Critical Energy Infrastructure Protection Policy Research Series, σ.9

²⁰² Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.10

Εκτός από τη ζημιά στο Limburg προκλήθηκε διακοπή στις μεταφορές στον Κόλπο του Άντεν. Αυτό είχε σαν κόστος στην κυβέρνηση της Υεμένης περίπου 3.8 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ απώλειες ανά μήνα.²⁰³ Πιο αναλυτικά σε οικονομικό επίπεδο, υπήρξε άμεση άνοδος στις τιμές του πετρελαίου κατά 1,3 %, κατάρρευση στη διεθνή ναυτιλία στον Κόλπο του Άντεν και τριπλασιασμός στα ασφάλιστρα των πλοίων που δραστηριοποιούνται στο θαλάσσιο διάυλο της Υεμένης. Επίσης για μία οικονομία σαν και αυτήν όπου πάνω από το 75% των κρατικών εσόδων της δημιουργούνται από τις εξαγωγές πετρελαίου, η απώλεια αυτή στην εμπορική της δραστηριότητα ήταν μείζονος σημασίας οικονομικό πλήγμα και έπρεπε να περάσουν αρκετά χρόνια για να αποκατασταθεί η ζημιά.²⁰⁴ Η Αλ Κάιντα ανέλαβε την επίθεση μέσω ενός website που δεν υφίσταται πλέον το Jihad.net.²⁰⁵ Να σημειωθεί ότι ο κόλπος του Άντεν βρίσκεται στην Αραβική Θάλασσα και αποτελεί σημαντικό εμπορικό πέρασμα για το πετρέλαιο που βρίσκεται στον Περσικό Κόλπο και βρέχει το νότιο τμήμα της Υεμένης. Η Υεμένη κρατά μία σημαντική γεωγραφική θέση, διότι συνορεύει με τα Στενά Μπαμπ ελ Μαντέμπ/Bab el-Mandeb , τα οποία είναι στρατηγικό σημείο στο παγκόσμιο εμπόριο πετρελαίου και κύριο μεταφορικό κέντρο. Η συγκεκριμένη επίθεση χαίρει ιδιαίτερης στρατηγικής σημασίας καθότι αφύπνισε την απειλή τρομοκρατικών επιθέσεων σε θαλάσσιους στόχους και διαδρομές.²⁰⁶ Η Αλ Κάιντα μέσω της στόχευσης ενεργειακών πεδίων στην Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική (MENA), επιδιώκει την αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων των συγκεκριμένων περιοχών για την χρηματοδότηση των τρομοκρατικών δραστηριοτήτων της. Για αυτό τον λόγο στο επόμενο υποκεφάλαιο αναλύονται οι συνεργαζόμενες οργανώσεις με την Αλ Κάιντα, οι οποίες είχαν έντονη δραστηριότητα σε αυτές τις περιοχές. Μια ομάδα η οποία σύμφωνα με πληροφορίες συστάθηκε το 2002 και δεν είναι γνωστό αν υφίσταται σήμερα, η οργάνωση γνωστή ως Sympathizers with al-Qaeda²⁰⁷ στοχοποίησε το 2002 ένα ελικόπτερο της

²⁰³ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=200210060001>

²⁰⁴ Tim Pippard, 2010, "Oil-Qaeda": Jihadist Threats to the Energy Sector, σ.9

²⁰⁵ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=200210060001>

²⁰⁶ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.10

²⁰⁷ Sympathizers of Al Qaeda Organization, Terrorism Research and Analysis Consortium, <https://www.trackingterrorism.org/group/sympathizers-al-qaida-organization>

Αμερικανικής πετρελαϊκής εταιρείας ονόματι Hunt Oil.²⁰⁸ Το ελικόπτερο μετέφερε δύο υπαλλήλους της Αμερικανικής πετρελαϊκής εταιρείας με βάση στο Ντάλας του Τέξας, οι οποίοι εργαζόμενοι πυροβολήθηκαν μετά την απογείωση στο διεθνές αεροδρόμιο Σαναά της Υεμένης. Η συγκεκριμένη επίθεση ανήκει στην κατηγορία των ένοπλων επιθέσεων σε εγκαταστάσεις/υποδομές. Οι δύο υπάλληλοι τραυματίστηκαν.²⁰⁹ Στην Αίγυπτο συνεργαζόμενες ομάδες με την Αλ Κάιντα έχουν πραγματοποιήσει μία σειρά επιθέσεων στον αγωγό φυσικού αερίου Arab Gas Pipeline. Ο συγκεκριμένος αγωγός είναι κομβικής σημασίας στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και μεταφέρει φυσικό αέριο από την Αίγυπτο στο Ισραήλ και σε άλλες χώρες.²¹⁰

7.4 Οι σημαντικότερες συνεργαζόμενες οργανώσεις της

7.4.1 Αλ Κάιντα στην Υεμένη

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελούν οι οργανώσεις που δρουν συνεργαζόμενες με την Αλ Κάιντα, όπου έχουν απασχολήσει με την δραστηριότητά τους, και τις επιθετικές τους δράσεις στον ενεργειακό τομέα. Η Αλ Κάιντα διαθέτει πλήθος συνεργαζόμενων οργανώσεων, ωστόσο στο συγκεκριμένο πόνημα καταγράφονται οι οργανώσεις για τις οποίες υπάρχουν καταγεγραμμένα γεγονότα στον ενεργειακό τομέα. Αρχικώς, σημαντική δραστηριότητα έχουν οι οργανώσεις της Αλ Κάιντα στην περιοχή της Υεμένης. Επί παραδείγματι η οργάνωση της Αλ Κάιντα στην Υεμένη, η οποία αργότερα συγχωνεύτηκε με την Αλ Κάιντα της Σαουδικής Αραβίας και έπειτα η συγχώνευση των δύο αυτών οργανώσεων για τη δημιουργία μίας σημαντικής απειλής για την παγκόσμια ασφάλεια την Αλ Κάιντα της Αραβικής Χερσονήσου. Πρέπει να σημειωθεί ότι η δράση αυτών των οργανώσεων στην Υεμένη έχει βαρύνουσα σημασία καθώς η Υεμένη είναι ένα κράτος το οποίο σύμφωνα με στοιχεία του START από το 2010 έως το 2014 καταλάμβανε την δεύτερη θέση παγκοσμίως στην κατάταξη των χωρών δεχόμενη επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα. Πιο συγκεκριμένα

²⁰⁸ Murad Batal Al-Shishani, Al Qaeda & Oil Facilities in the Midst of the Global Economic Crisis, Journal of Energy Security, http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&id=190:al-qaeda-aamp-oil-facilities-in-the-midst-of-the-global-economic-crisis&Itemid=342

²⁰⁹ Global Terrorism Database,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=200211030008>

²¹⁰ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.11

τώρα, η στρατιωτική/ισλαμιστική οργάνωση της Αλ Κάιντα που έχει βάση στην Υεμένη, δημιουργήθηκε το 2000 και διέκοψε την δράση της το έτος 2009 όταν συγχωνεύθηκε στην Αλ Κάιντα της Αραβικής Χερσονήσου. Παρουσίασε κοινή στρατηγική με αυτήν της Αλ Κάιντα, στοχεύοντας Αμερικανικά και δυτικά ενδιαφέροντα. Στόχος της οργάνωσης υπήρξε και η κυβέρνηση της Υεμένης. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι ότι οι ΗΠΑ και τα Ηνωμένα Έθνη, δεν είχαν ορίσει την Αλ Κάιντα στην Υεμένη ως τρομοκρατική οργάνωση μέχρι που έγινε AQAP-οργάνωση της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο το 2009.²¹¹

7.4.2 Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο/AQAP

Η οργάνωση της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο του 2009.²¹² Αποτελεί μία Σουνιτική-Ισλαμιστική οργάνωση, η οποία επιδιώκει να αντικαταστήσει τις όποιες κοσμικές δομές σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή, δημιουργώντας θεοκρατικά καθεστώτα, ενώ εγκαθιδρύοντας ένα Ισλαμικό Χαλιφάτο στην Αραβική Χερσόνησο να εφαρμόσει το νόμο της Σαρίας, απαλλάσσοντας τις Μουσουλμανικές χώρες από τη Δυτική επιρροή.²¹³ Η ίδρυση της οργάνωσης πραγματοποιήθηκε ως συγχώνευση ανάμεσα στην Αλ Κάιντα της Υεμένης (AQY) και της Αλ Κάιντα στην Σαουδική Αραβία. Πιο συγκεκριμένα ενοποιήθηκαν δύο τοπικές οργανώσεις του διεθνούς τζιχαντιστικού δικτύου στην Υεμένη και την Σαουδική Αραβία. Αφότου συγχωνεύθηκαν ουσιαστικά οι δύο αυτές οργανώσεις, η Αλ Κάιντα της Αραβικής Χερσονήσου ξεκίνησε επισήμως τις επιθέσεις στην περιοχή της Υεμένης και πέραν αυτής. Η Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο αποτελεί μία εξτρεμιστική οργάνωση η οποία είναι η πιο δραστήρια συνεργαζόμενη οργάνωση της Αλ Κάιντα όπως την είχε χαρακτηρίσει και ο σύμβουλος του Μπαράκ Ομπάμα και πρώην διευθυντής της CIA, Τζον Μπρέναν, έχοντας πιο στενούς δεσμούς με τον κεντρικό πυρήνα της Αλ Κάιντα. Η οργάνωση απαρτίζεται από μέλη προερχόμενα από την Υεμένη και την Σαουδική Αραβία. Η οργάνωση είχε ορκιστεί να στοχεύσει

²¹¹ Al Qaeda in Yemen, Mapping Militant Organizations, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/23>

²¹² Al Qaeda in the Arabian Peninsula, Mapping Militant Organizations, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/19>

²¹³ Al Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP), 2015, START (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism), <https://www.start.umd.edu/baad/narratives/al-qaida-arabian-peninsula-aqap>

πετρελαϊκές εγκαταστάσεις και δυνάμεις ασφαλείας, ώστε να ανατρέψουν τις κυβερνήσεις της Σαουδικής Αραβίας και της Υεμένης και να εγκαθιδρύσουν ένα Ισλαμικό Χαλιφάτο.²¹⁴ Τα πιο πρόσφατα στοιχεία σχετικά με την δράση της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο στον ενεργειακό τομέα υπάρχουν από καταγεγραμμένες επιθέσεις του START, για την χρονική περίοδο από το 2010 έως το 2014, όπου η οργάνωση καταλαμβάνει την έκτη θέση με συνολικά 33 επιθέσεις.²¹⁵ Στην Υεμένη η Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο, καταλαμβάνει 600 χιλιόμετρα ακτής στο νότιο τμήμα της χώρας και χτίζει ένα πλούσιο κράτος γύρω από το λιμάνι Al Mukalla.

7.4.3 Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ

Επόμενη συνεργαζόμενη οργάνωση με την Αλ Κάιντα αποτελεί η Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ. Η οργάνωση προήλθε από τον πυρήνα της Ένοπλης Ισλαμιστικής Ομάδας της Αλγερίας/ Armed Islamic Group of Algeria. Η οργάνωση της Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ/ AQIM ξεκίνησε επίσημα την δράση της το 2007. Δραστηριοποιείται στην περιοχή του Μαγκρέμπ που περιλαμβάνει την Βορειοδυτική-Βόρεια Αφρική. Δεδομένου ότι η περισσότερη ποσότητα πετρελαίου και φυσικού αερίου που δημιουργεί τεράστιο πλούτο στην Αφρική είναι συγκεντρωμένη σε τρία μέρη της Αφρικανικής Ηπείρου, το Βόρειο, το Ανατολικό και το Δυτικό, γίνεται κατανοητό το ενδιαφέρον της οργάνωσης στον ενεργειακό τομέα, καθώς αυτές οι περιοχές της Αφρικής θα συνεχίσουν και μελλοντικά να αποτελούν την κύρια λεωφόρο για παραγωγή και προμήθεια αυτών των πόρων. Η οργάνωση της Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ, αποτελεί μία εκ των σημαντικών απειλών στα ενεργειακά πεδία της Αφρικανικής Ηπείρου. Η Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ ανήκει στις τρομοκρατικές ομάδες της Αφρικής, όπου έχουν καταγράψει έναν μεγάλο αριθμό επιθέσεων, με βομβαρδισμούς, σαμποτάζ, απαγωγές και δολοφονίες εργατών στο ενεργειακό πεδίο και βανδαλισμούς σε ενεργειακές υποδομές.²¹⁶ Πεδίο δράσης

²¹⁴ Profile: Al Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP), 2015, BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-11483095>

²¹⁵ Terrorism Trends with a Focus on Energy and Mining, START(National Consortium for the Study of terrorism and responses to terrorism), https://www.start.umd.edu/pubs/START_TerrorismEnergyAttacks_ResearchBrief_June2015.pdf

²¹⁶ Lord Aikins Adusei, 2015, Terrorism, insurgency, kidnapping, and security in Africa's energy sector, σ.358

της οργάνωσης η περιοχή κατά μήκος της Ακτής της Μεσογείου, η περιοχή νότια του Σαχέλ που περιλαμβάνει το Νίγηρα, την Μαυριτανία και το Μάλι. Είναι μία Σουννητική/Ισλαμιστική και στρατιωτική οργάνωση που υποστηρίζει την εδραίωση του Ισλαμικού Κράτους και την ανατροπή της κυβέρνησης της Αλγερίας, του Μάλι, της Λιβύης, της Μαυριτανίας και της Τυνησίας. Μέσω των επιθέσεων, των δολοφονιών, των βομβαρδισμών και των απαγωγών επιχειρούν να επιτύχουν το στόχο τους, διώχνοντας την Δυτική επιρροή από την Βόρεια Αφρική και εγκαθιστώντας Ισλαμικές κυβερνήσεις στην περιοχή. Το 2012 το State Department ανέφερε ότι η οργάνωση της Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ συνεργάζεται στην περιοχή με την Μπόκο Χαράμ, την Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο και την Αλ Σαμπάμπ μία εξτρεμιστική ισλαμιστική οργάνωση που δρα στη Σομαλία.²¹⁷

7.5 Επιθέσεις των βασικών συνεργαζόμενων οργανώσεων με την Αλ Κάιντα στον ενεργειακό τομέα

Ένα σημαντικό πεδίο μελέτης αποτελούν οι επιθέσεις των συνεργαζόμενων οργανώσεων με την Αλ Κάιντα στον ενεργειακό χώρο. Όπως προαναφέρθηκε η Αλ Κάιντα διαθέτει συνεργαζόμενες οργανώσεις σε καίρια σημεία του πλανήτη στα οποία υπάρχουν σημαντικά αποθέματα ενεργειακών πόρων, γεγονός που κατατάσσει την οργάνωση σαν μία μείζονος σημασίας απειλή. Στην παρακάτω καταγραφή, υπάρχουν οι σημαντικότερες επιθέσεις των οργανώσεων που συνδέονται με την Αλ Κάιντα στο ενεργειακό πεδίο.

7.5.1 Επιθέσεις των συνεργαζόμενων οργανώσεων της Αλ Κάιντα στην Υεμένη και στην Σαουδική Αραβία

Στο παρόν υποκεφάλαιο καταχωρούνται οι τρομοκρατικές επιθέσεις των συνεργαζόμενων οργανώσεων της Αλ Κάιντα στην Υεμένη και την Σαουδική Αραβία, πριν την συγχώνευση του 2009, όπου προήλθε η οργάνωση της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο/ AQAP. Αρχικά στις 5 Ιανουαρίου 2004 σημειώθηκε επίθεση στο λιμάνι της Σαουδικής Αραβίας το Γιανμπού. Στην συγκεκριμένη

²¹⁷ Zachary Laub/Jonathan Masters, 2014, Al Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM), Council on Foreign Relations, σ.3, Η εξτρεμιστική οργάνωση Αλ-Σαμπάμπ που δρα στην Σομαλία προσχώρησε και επίσημα τον Φεβρουάριο του 2012 στο επίσημο δίκτυο της Αλ Κάιντα.

περίπτωση δεν υπάρχει ανάληψη ευθύνης για την επίθεση ωστόσο οι γενικότερες πηγές ταυτίζουν τους επιτιθέμενους με την οργάνωση της Αλ Κάιντα της Σαουδικής Αραβίας.²¹⁸ Η παραπάνω επίθεση είχε σαν στόχο την Ελβετική εταιρεία ABB Lummus Global εξωτερικού συνεργάτη της Exxon Mobil στο λιμάνι Γιανμπού, το οποίο αποτελεί σημαντικό λιμάνι της Ερυθράς Θάλασσας στη Δυτική Σαουδική Αραβία, το οποίο είναι νευραλγικής σημασίας σταθμός μεταφοράς πετρελαίου, διαθέτοντας τρία διυλιστήρια πετρελαίου. Τα θύματα της συγκεκριμένης επίθεσης ήταν έξι Δυτικοί και ένας Σαουδάραβας μέλος της εθνοφρουράς στη Σαουδική Αραβία και οι τραυματίες άλλοι είκοσι πέντε. Οι Δυτικοί ήταν δύο Αμερικάνοι, δύο Βρετανοί και ο ένας Αυστραλός. Τρεις από τους τέσσερις δράστες σκοτώθηκαν από τις Σαουδαραβικές δυνάμεις ασφαλείας. Ο τέταρτος επιτιθέμενος καταδικάστηκε σε θάνατο στη Σαουδική Αραβία τον Μάιο του 2016.²¹⁹ Μία από τις πιο χαρακτηριστικές και ιστορικής σημασίας επιθέσεις στην Αραβική Χερσόνησο αποτελεί η επίθεση στις 24 Φεβρουαρίου 2006, στο διυλιστήριο πετρελαίου στη Σαουδική Αραβία ονόματι Αβqaiq μία Σαουδαραβική περιφραγμένη κοινότητα.²²⁰ Το Αβqaiq περιέχει ένα από τα μεγαλύτερα πετρελαϊκά πεδία στον κόσμο. Διαθέτει εγκαταστάσεις με σταθμούς άντλησης πετρελαίου, εργοστάσια τα οποία διαχωρίζουν το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο και αγωγούς. Η σημασία της επίθεσης γίνεται κατανοητή καθώς σχεδόν τα 2/3 του αργού πετρελαίου της Σαουδικής Αραβίας εξάγεται μέσω του Αβqaiq.²²¹ Το Αβqaiq βρίσκεται σε ένα πετρελαϊκό πεδίο στο οποίο υπάρχουν περίπου 17 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου.²²² Αυτή η εγκατάσταση δεν είναι απλώς ένας σταθμός αντλίας αλλά είναι το κέντρο ενός πετρελαϊκού πεδίου το οποίο συνεισφέρει κοντά στο 4% της συνολικής παραγωγής πετρελαίου της χώρας, που ισούται με 430.000 βαρέλια ανά μέρα. Ο ίδιος ο Οσάμα μπιν Λάντεν διέταξε την επίθεση στο Αβqaiq με στόχο να καταστρέψει την εγκατάσταση σε ολοκληρωτικό βαθμό, καθώς παρείχε πετρέλαιο στους επονομαζόμενους «Σταυροφόρους». Παρόλο που η επίθεση προκάλεσε περιορισμένου βαθμού ζημία, αποτέλεσε κομβικής σημασίας στρατηγική επιχείρηση. Καθότι η επίθεση αύξησε την τιμή του πετρελαίου περίπου στα 2 δολάρια ανά βαρέλι

²¹⁸ Murad Batal Al- Shishani, 2009, Al Qaeda & Oil Facilities in the Midst of the Global Economic Crisis, Journal of Energy Security

²¹⁹ Global Terrorism Database,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=200405010001>

²²⁰ Peter Toft, Arash Duero, Arunas Bieliauskas, 2010, Terrorist targeting and energy security, σ.4417

²²¹ Khalid R. Al-Rodhan, 2006, The impact of the Abqaiq attack on Saudi energy security, σ.2

²²² Tim Pippard, 2010, "Oil-Qaeda": Jihadists Threats to the Energy Sector, σ.7

στην παγκόσμια αγορά πετρελαίου και θα οδηγούσε σε μεγαλύτερη αύξηση της τιμής εάν η ασφάλεια στο Αλ Χαϊρά παραβιαζόταν.²²³ Η περιορισμένη ζημία της τρομοκρατικής επίθεσης οφείλεται στο ότι η κρατική εταιρεία πετρελαίου και φυσικού αερίου Σάουντι Αράμκο/Saudi Aramco με έδρα το Νταχράν της Σαουδικής Αραβίας διέθετε εφεδρικές εγκαταστάσεις . Και ένας άλλος λόγος ήταν ότι οι τρομοκράτες σκοτώθηκαν προτού βγουν από τα αυτοκίνητα και προκαλέσουν περαιτέρω ζημία.²²⁴ Πιο αναλυτικά σύμφωνα με πληροφορίες του GTB, στις 24/2/2006 η τρομοκρατική οργάνωση της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο (πριν από την σύσταση της ως AQAP η οποία συστάθηκε επίσημα τον Ιανουάριο του 2009) ανέλαβε την ευθύνη για την απόπειρα επίθεσης αυτοκτονίας στο μεγαλύτερο κέντρο παραγωγής πετρελαίου, στην πλούσια επαρχία της Σαουδικής Αραβίας που άφησε τουλάχιστον τέσσερις ανθρώπους νεκρούς και οκτώ ακόμη τραυματισμένους. Δύο οχήματα της πετρελαϊκής εταιρείας Αράμκο που οδηγούνταν από βομβιστές αυτοκτονίας υπέστησαν έκρηξη αφού έφτασαν μέχρι τις πύλες της εταιρείας στην περιοχή Αλ Χαϊρά και οι αξιωματικοί ασφαλείας πυροβόλησαν στα αυτοκίνητα πυροδοτώντας βόμβες. Οι δύο επιτιθέμενοι και οι φύλακες ασφαλείας σκοτώθηκαν.²²⁵ Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών της Σαουδικής Αραβίας (Saudi Ministry of Interior) τα αυτοκίνητα μετέφεραν δύο τόνους νιτρικό αμμώνιο, καθώς και απροσδιόριστες ποσότητες ισχυρών εκρηκτικών συμπεριλαμβανομένων RDX, PITN (εκρηκτικές ύλες) και νιτρογλυκερίνη. Ωστόσο δεν είναι ξεκάθαρο εάν οι δυνάμεις ασφαλείας σκότωσαν αμέσως τους επιτιθέμενους ή οι εκρήξεις των αυτοκινήτων στην πραγματικότητα προξένησαν το θάνατό τους. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο στην συγκεκριμένη επίθεση ήταν ότι οι τρομοκράτες δεν πρόλαβαν να χρησιμοποιήσουν αυτόματα όπλα, χειροβομβίδες ή ζώνες αυτοκτονίας που θα προξενούσαν τον ακαριαίο θάνατο των εργαζομένων μέσα στο κτιριακό συγκρότημα. Η επίθεση αυτή πραγματοποιήθηκε βράδυ , και αυτό είναι εξίσου σημαντικό για την μελέτη της τρομοκρατικής οργάνωσης καθότι οι περισσότερες επιθέσεις της Αλ Κάιντα πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια της νύχτας , ώστε να εμποδίσουν τον εντοπισμό τους από τις δυνάμεις ασφαλείας. Επίσης η τακτική της χρησιμοποίησης βομβιστών αυτοκτονίας οι οποίοι μεταφέρονται με οχήματα έχει χρησιμοποιηθεί σαν

²²³ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.11

²²⁴ Tim Pippard, 2010, "Oil-Qaeda": Jihadists Threats to the Energy Sector, σ.5

²²⁵ Global Terrorism Database,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=200602240009>

μέθοδο και άλλες φορές από την οργάνωση. Οι αναφορές του Τύπου έχουν αναφέρει ότι οι επιτιθέμενοι φορούσαν τις στολές της πετρελαϊκής εταιρείας Αράμκο/Saudi Aramco και χρησιμοποίησαν αυτοκίνητα τα οποία είχαν τα χρώματα της εταιρείας. Στο παρελθόν η Αλ Κάιντα έχει χρησιμοποιήσει αυτοκίνητα παρόμοια στην εμφάνιση με αυτά που χρησιμοποιούνται από τις εσωτερικές δυνάμεις ασφαλείας της Σαουδικής Αραβίας.²²⁶ Στις 30 Μαΐου 2008 στο Άντεν της Υεμένης, οπλισμένοι της Αλ Κάιντα στην Υεμένη, πυρπόλησαν δύο πυραύλους Κατιούσα/Katyusha σε πετρελαϊκά διυλιστήρια και αγωγούς, χωρίς να υπάρξουν θύματα από την επίθεση. Στις 4 Ιουνίου 2008, στρατιώτες της Αλ Κάιντα της Υεμένης έριξαν τρεις πυραύλους σε κατοικίες στις οποίες στεγάζονταν Αμερικάνοι εμπειρογνώμονες στον τομέα του πετρελαίου, οι οποίοι εργάζονται στην εταιρεία Safer Oil στην Υεμένη. Στην συγκεκριμένη επίθεση δεν υπήρξαν αναφορές για θύματα.²²⁷ Εν συνεχεία όπως προαναφέρθηκε μετά την συγχώνευση της Αλ Κάιντα στην Υεμένη και της Αλ Κάιντα στην Σαουδική Αραβία προήλθε η οργάνωση της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο (AQAP), το 2009 με ενεργή παρουσία σε επιθέσεις έναντι ενεργειακών υποδομών. Η Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο/ AQAP (2009) ,σύμφωνα με το GTB, στις περισσότερες επιθέσεις που έχουν καταγραφεί , δεν έχει προχωρήσει σε ανάληψη ευθύνης, ωστόσο τα στοιχεία συνηγορούν στο προφίλ της οργάνωσης. Στις περιπτώσεις στις οποίες υπήρξε ανάληψη ευθύνης, παρατηρείται ότι προσφιλής μέθοδος επίθεσης της οργάνωσης είναι ο βομβαρδισμός. Στις 25 Ιουλίου 2010, στην πετρελαϊκή εγκατάσταση κοντά στο Ataq της Υεμένης, στρατιώτες της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο/AQ άνοιξαν πυρ ενάντια στους στρατιώτες της Υεμένης σε ένα στρατιωτικό σημείο ελέγχου, αφήνοντας 6 στρατιώτες και 3 μαχητές νεκρούς. Στις 13 Σεπτεμβρίου 2010, σε μία επαρχία της Υεμένης, στρατιώτες πέταξαν χειροβομβίδες σε έναν αγωγό που λειτουργούσε υπό την εταιρεία υδροποιημένου φυσικού αερίου, όπου ήταν επικεφαλής ο πετρελαϊκός κολοσσός της Γαλλικής Total. Από αυτή την επίθεση, προκλήθηκε έκρηξη, χωρίς ωστόσο να υπάρξουν θύματα. Στις 2 Νοεμβρίου του 2010, έλαβε χώρα επίθεση σε μία άγνωστη πόλη της Υεμένης, όπου οι μαχητές της AQAP πυροδότησαν δύο αυτοσχέδιες εκρηκτικές συσκευές σε αγωγό πετρελαίου ο οποίος βρισκόταν υπό την κηδεμονία της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας στην Κορέα/Korea National Oil Corporation. Το αποτέλεσμα της επίθεσης

²²⁶ Tim Pippard, 2010, "Oil-Qaeda": Jihadists Threats to the Energy Sector, σ.5-6

²²⁷ Al Qaeda in Yemen, Mapping Militant Organizations, Stanford University, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/23>

ήταν η έκρηξη να προκαλέσει διαρροή στον αγωγό, ο οποίος είχε έκταση 2014 χιλιόμετρα.²²⁸ Τέλος να σημειωθεί ότι η Αλ Κάιντα και η AQAP στόχευαν δεξαμενόπλοια στον Κόλπο του Άντεν, καθώς επιτίθονταν ή απειλούσαν να επιτεθούν σε πλοία και δεξαμενόπλοια με αργό πετρέλαιο και υγροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) που διέρχονταν από τα κρίσιμα σημεία πνιγμού/choke points, όπως επί παραδείγματι στα Στενά του Ορμούζ, η ζητούσαν να καταληφθούν στα στενά του Μπαμπ ελ Μαντέμπ όπου με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να πληγούν οι διεθνείς μεταφορές. Όλες αυτές οι ενέργειες συνηγορούν στην προσπάθεια του πυρήνα της Αλ Κάιντα και των συνεργαζόμενων οργανώσεων για αποδυνάμωση της Δύσης και εν γένει της παγκόσμιας οικονομίας.²²⁹

7.5.2 Επιθέσεις της συνεργαζόμενης οργάνωσης με την Αλ Κάιντα στην Αφρικανική Ήπειρο

Στην Αφρικανική Ήπειρο η συνεργαζόμενη οργάνωση της Αλ Κάιντα που έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στις επιθέσεις στην ενέργεια είναι η Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ/ Al Qaeda in the Islamic Maghreb/AQIM. Πρέπει να καταγραφεί ότι τον Ιανουάριο του 2013 μία από τις μεγαλύτερες τρομοκρατικές επιθέσεις στην ιστορία της ενεργειακής ασφάλειας έλαβε χώρα στην περιοχή της Αλγερίας, In Αμένας/In Amenas. Οι επιτιθέμενοι κυριέυσαν το κτιριακό συγκρότημα της BP το οποίο βρισκόταν κοντά στην περιοχή. Οι επιτιθέμενοι πήραν ξένους εργάτες σαν όμηρους ώστε να μην βλάψουν Αλγερινούς εργαζόμενους. Το αποτέλεσμα, 40 εργαζόμενοι έχασαν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια των επιθέσεων και η συγκεκριμένη εγκατάσταση έκλεισε. Πιο συγκεκριμένα μία σφαίρα χτύπησε έναν υψηλής τάσης ηλεκτρικό μετασχηματιστή προξενώντας μπλακάουτ στην περιοχή και το κλείσιμο της εγκατάστασης. Ο τερματισμός της λειτουργίας της παραγωγής προξένησε εκτεταμένη βλάβη από την έκρηξη και μεγάλη φωτιά στην εγκατάσταση. Η συγκεκριμένη εγκατάσταση συνεισέφερε το 20% στην συνολική παραγωγή φυσικού αερίου της χώρας.²³⁰ Γίνεται με την παραπάνω περιγραφή συνεπώς το μέγεθος αυτής της καταστροφής. Την ευθύνη της επίθεσης την ανέλαβε η τρομοκρατική ομάδα που

²²⁸ Global Terrorism Database,

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=aqap+oil&sa.x=0&sa.y=0>

²²⁹ Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State, σ.6

²³⁰ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, 2017, Nato Energy Security, Energy in Irregular Warfare, σ.16

ανήκει στην δικαιοδοσία της Αλ Κάιντα με το όνομα Al-Mua'qi'oon Brigade (Those who sign with blood-αυτοί που υπογράφουν με αίμα). Η συγκεκριμένη οργάνωση ανέφερε ως λόγο της επίθεσης ότι η Αλγερία επέτρεψε στη Γαλλία να χρησιμοποιήσει τον εναέριο χώρο της για να εκτοξεύσει αεροπορική επίθεση σε ένοπλες ομάδες στο Βόρειο Μάλι, τουτέστιν να τερματιστούν οι επιθέσεις των Γάλλων στην περιοχή.²³¹ Στις 19 Μαρτίου 2016, τζιχαντιστές από την Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ/AQIM ανέλαβαν την επίθεση στην εξαγωγή αερίου Kechba και το εργοστάσιο επεξεργασίας κοντά στο In Σαλάχ/ In Salah. Οι βασικές αιτιολογίες των συγκεκριμένων επιθέσεων ήταν προκειμένου να υπονομεύσουν τη φήμη της Αλγερίας, ως μίας σημαντικής παραγωγού ενεργειακών πόρων και για να καταδείξουν ότι οι δυνάμεις ασφαλείας της Αλγερίας αδυνατούσαν να παράσχουν προστασία στις υποδομές μεταφοράς καυσίμων. Και επίσης ένας άλλος στόχος της Αλ Κάιντα στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ ήταν να αποδείξει ότι η βιομηχανία πετρελαίου και φυσικού αερίου στην Αλγερία είναι αδύναμη έναντι επιθέσεων από ομάδες Ισλαμιστών, και ταυτοχρόνως η κυβέρνηση της Αλγερίας αδυνατεί να παράσχει ασφάλεια στις δυτικές εταιρείες. Με αυτόν τον τρόπο οι δυτικές εταιρείες να σταματήσουν την συνεργασία με την κυβέρνηση της Αλγερίας, ειδάλλως να εγκαταλείψουν την χώρα, ή να αρχίσουν διαπραγματεύσεις με την Αλ Κάιντα του Ισλαμικού Μαγκρέμπ σε συνθήκες μελλοντικής ανάπτυξης των πεδίων πετρελαίου και φυσικού αερίου στην Αλγερία.²³²

²³¹ Global Terrorism Database, <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201301160001>

²³² Lukas Tichy & Jan Eichler, 2017, *Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State*, σ.13

Συμπεράσματα

Η παραπάνω ακαδημαϊκή έρευνα επιχείρησε να καταδείξει ένα ζήτημα υψίστης σημασίας για τη διεθνή ασφάλεια που αφορά την ύπαρξη του φαινομένου της τρομοκρατίας στον ενεργειακό τομέα και της πολιτικής αστάθειας που προξενεί η ύπαρξη ενεργειακών πόρων. Για την προσέγγιση αυτού του θέματος χρειάστηκε να μελετηθούν στα εισαγωγικά κεφάλαια ξεχωριστά η έννοια την τρομοκρατίας, η ιστορική μετάβαση της έννοιας, η αδυναμία ορισμού της και από την άλλη η έννοια της διεθνούς ασφάλειας μέσα από τις θεωρίες των διεθνών σχέσεων. Αρχικώς οι απόπειρες προσέγγισης της τρομοκρατίας και στη συνέχεια της διεθνούς ασφάλειας και η μελέτη της μέσα από τη ρεαλιστική και τη φιλελεύθερη θεωρία, αποτελούν τα απαραίτητα «εισαγωγικά εργαλεία» για την έρευνα γύρω από το υπό εξέταση θέμα της τρομοκρατίας στην ενέργεια. Ιδιαίτερη ωστόσο σημασία δόθηκε στον ορισμό της ενεργειακής ασφάλειας, ο οποίος θεσπίστηκε μετά τις πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του 1970, όταν θεμελιώθηκε η στρατηγική σημασία του πετρελαίου, το οποίο χρησιμοποιήθηκε τότε ως οικονομικό όπλο. Τόσο ο 20^{ος} όσο και ο 21^{ος} αιώνας στήριξαν την υλική τους πρόοδο στο πετρέλαιο και στον ευγενέστερο αυτού υδρογονάνθρακα το φυσικό αέριο.²³³ Οι υδρογονάνθρακες από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα έγιναν ο βασικός γεωπολιτικός λόγος για την διεξαγωγή πολεμικών συγκρούσεων. Η γεωπολιτική σημασία των υδρογονανθράκων είναι τεράστια καθώς οι οικονομίες του κόσμου επιζητούν όλο και περισσότερο ενέργεια αφού ο ρυθμός ανάπτυξης και το ΑΕΠ κάθε χώρας είναι άμεσα συνδεδεμένα με την αύξηση κατανάλωσης ενέργειας. Τόσο στο παρόν όσο και μελλοντικά οι συγκρούσεις θα έχουν ως βασική τους επιδίωξη την ασφάλεια εφοδιασμού με ενέργεια στην αναγκαία ποιότητα και ποσότητα.²³⁴

Η τεράστια ζήτηση για υδρογονάνθρακες συγχρόνως με τις προβλέψεις ότι σε λίγα χρόνια θα αρχίσουν να εξαντλούνται τους κατατάσσουν στα υψηλά ζητήματα ασφαλείας. Το ζήτημα της επάρκειας και της ασφάλειας της προμήθειας αποτελεί βασικό σκοπό ενός σύγχρονου κράτους για να υφίσταται ως αυτοδύναμο. Ειρήσθω εν παρόδω, μέσω της παρούσας έρευνας για τις τρομοκρατικές επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα, εντείνεται ακόμη περισσότερο η ανασφάλεια, διότι παρατηρώντας

²³³ Δημήτριος-Βασίλειος Κόκκινος, 2015, Γεωπολιτική της ενέργειας στο σύστημα/ ΕΥΡΩΠΗ-ΑΣΙΑ-ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ, Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», σ.24

²³⁴ Δημήτριος-Βασίλειος Κόκκινος, ο.π. , 2015, Γεωπολιτική της ενέργειας στο σύστημα/ ΕΥΡΩΠΗ-ΑΣΙΑ-ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ, Εκδόσεις «ΛΕΙΜΩΝ», σ.30

τα παραδείγματα της ιστορίας της τρομοκρατίας, διαπιστώνεται ότι επρόκειτο για ένα πολυεπίπεδο φαινόμενο το οποίο είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί άμεσα.

Εν συνεχεία αυτή η ανάγκη για ενέργεια έχει στρέψει το βλέμμα των Μεγάλων Δυνάμεων και των πολυεθνικών πετρελαϊκών εταιρειών προς τις περιοχές στις οποίες εντοπίζονται τεράστια αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, πραγματοποιώντας εργασίες εξόρυξης. Επιπρόσθετα η υφιστάμενη χρόνια πολιτική αστάθεια(μη δημοκρατικά καθεστώτα) στα κράτη παραγωγούς ενέργειας, εγκυμονεί ακόμη επιπλέον κινδύνους για την ασφάλεια. Από αυτά προκύπτει η αντίδραση των εξτρεμιστικών οργανώσεων οι οποίες έχουν σαν βάση κράτη με τεράστια αποθέματα ενέργειας. Οι οργανώσεις αυτές βάζονται τόσο εναντίον των δυτικών κρατών όσο και των πετρελαϊκών εταιρειών τους, καθώς θεωρούν ότι τους στερούν με αυτό τον τρόπο τον φυσικό τους εθνικό πλούτο. Υφίσταται ακόμη μία εναντίωση των οργανώσεων αυτών και απέναντι στις κυβερνήσεις των κρατών τους οι οποίες θεωρούν ότι υποστηρίζουν και ενισχύουν τις πολιτικές και τις στρατηγικές των δυτικών κρατών. Πέραν αυτών υφίστανται τρομοκρατικές εξτρεμιστικές οργανώσεις οι οποίες έχουν το πετρέλαιο ως βασική μέθοδο χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων τους, προσθέτοντας άλλη μία παράμετρο στην συσχέτιση της τρομοκρατίας με την ενέργεια.

Για να γίνει κατανοητό συνεπώς το συγκεκριμένο πεδίο μελέτης προσεγγίστηκε σε παγκόσμια κλίμακα, μέσω της παρουσίασης οργανώσεων οι οποίες δρουν αλλά και εδρεύουν σε περιοχές με ενεργειακά αποθέματα. Τουτέστιν το φαινόμενο της τρομοκρατίας στον ενεργειακό τομέα που ερευνήθηκε δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο εθνικό και μονόπλευρο ζήτημα αλλά ένα θέμα που έχει διεθνείς διαστάσεις. Τρομοκρατικά κρούσματα στην ενέργεια όπως αναφέρθηκαν αναλυτικά στο παρών επιστημονικό πόνημα, πραγματοποιούνται μέσω βομβαρδισμών αγωγών, σαμποτάζ σε γραμμές πετρελαίου και φυσικού αερίου, επιθέσεις σε γραφεία πετρελαϊκών επιχειρήσεων, φαινόμενα ομηρείας, επιθέσεις απευθείας στο προσωπικό των πετρελαϊκών εγκαταστάσεων. Μία επιπλέον κατηγορία που μελετήθηκε είναι οι υπεράκτιες επιθέσεις σε εξέδρες γεώτρησης και στα υπεράκτια γεωτρύπανα όπου η πιο συχνή μορφή επίθεσης είναι η θαλάσσια πειρατεία. Εν συνεχεία άλλα είδη επιθέσεων που ερευνήθηκαν στις υπεράκτιες ακτές είναι η τρομοκρατία, η ανταρσία, οι πολιτικές διαμαρτυρίες και οι διαπολιτειακές συγκρούσεις. Μία νέα μορφή επίθεσης είναι οι κυβερνοεπιθέσεις στην ενέργεια όπου όπως αναφέρθηκε στο ειδικό

κεφάλαιο, το Department of Homeland Security τόνισε ότι ο ενεργειακός τομέας έχει υποστεί τα περισσότερα πλήγματα από κυβερνοεπιθέσεις τα τελευταία χρόνια.²³⁵ Άλλο ένα τρωτό σημείο για τρομοκρατικές επιθέσεις που αναλύθηκε, αποτελούν τα κρίσιμα σημεία πνιγμού/chokepoints. Η επικινδυνότητα των σημείων πνιγμού/chokepoints γίνεται φανερή από την ισχυρή τρομοκρατική επίθεση του γαλλικών συμφερόντων δεξαμενόπλοιου Limburg έξω από την ακτή της Υεμένης το 2002.²³⁶ Επιπλέον οι Μεγάλες Δυνάμεις έχουν ανάγκη τα κρίσιμα σημεία πνιγμού, καθώς αποτελούν υψηλής γεωστρατηγικής και νευραλγικής σημασίας ενεργειακά περάσματα.

Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στη συνθετότητα της τρομοκρατίας στον ενεργειακό τομέα, όπου είναι ένα φαινόμενο με ποικίλες προεκτάσεις. Αυτή η επικινδυνότητα που αναδύεται έχει αναγάγει ως μείζον ζήτημα την λήψη μέτρων για την παρεμπόδιση των τρομοκρατικών ενεργειών. Συγκεκριμένα, όλες αυτές οι διαφορετικές μορφές επιθέσεων έχουν εντείνει την ανάγκη για μέτρα ασφαλείας στις ενεργειακές εγκαταστάσεις, προκειμένου να αποφευχθούν οι συγκεκριμένες τρομοκρατικές ενέργειες. Μέτρα όπως απόσυρση διαδικτυακών πληροφοριών για τις τοποθεσίες των εγκαταστάσεων, μέτρα ασφαλείας γύρω από τις πετρελαϊκές εταιρείες με προχωρημένους αισθητήρες και ανιχνευτές κίνησης σε περίπτωση εισβολής.²³⁷ Για το ζήτημα αυτό ο ειδικός σε θέματα ενέργειας Daniel Yergin έχει αναφέρει «η ίδια η έννοια της ενεργειακής ασφάλειας λαμβάνει πλέον μία ευρύτερη διάσταση. Δεν περιλαμβάνει πλέον μόνο ή κατά βάση τη διασφάλιση της ροής του πετρελαίου, όσο καίριας σημασίας και αν ήταν αυτή για περισσότερο από τρεις δεκαετίες. Τώρα επεκτείνεται για να συμπεριλάβει το σύνολο των υποδομών της ενεργειακής τροφοδοσίας που υποστηρίζει τόσο την αμερικανική όσο και την παγκόσμια οικονομία-εξεχώριες πλατφόρμες, αγωγοί, δεξαμενόπλοια, διυλιστήρια, αποθηκευτικούς χώρους, συστήματα διανομής. Αυτό το τεράστιο δίκτυο δεν σχεδιάστηκε έχοντας λάβει υπόψη του τον κίνδυνο της τρομοκρατίας, αλλά η λειτουργία του θα πρέπει εφεξής να διαχειριστεί αυτόν τον συνεχιζόμενο κίνδυνο.»

²³⁵ Joseph R. Dancy, Victoria A. Dancy, 2017, Terrorism and Oil and Gas Pipeline Infrastructure: Vulnerability and Potential Liability for Cybersecurity Attacks, Oil and Gas, Natural Resources, and Energy Journal, σ.579-587

²³⁶ Δρ Θεόδωρος Τσακίρης, 2018, Ενεργειακή Ασφάλεια και Διεθνής Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, σ.663

²³⁷ Jan K. Fedorowicz, 2007, CCISS- Critical Energy Infrastructure Protection Policy Research Series/ The Ten-Thousand Mile Target: Energy Infrastructure and Terrorism Today, σ.13-14

Ακόμη ιδιαίτερη έμφαση δίδεται για την περιφρούρηση στα chokepoints / τα κρίσιμα σημεία πνιγμού.²³⁸ Μέσω αυτών των δεδομένων, διαπιστώνεται ότι η παγκόσμια αυτή ανησυχία για την τρομοκρατική δράση στον ενεργειακό τομέα, εντείνει τις ανισορροπίες και δημιουργεί νέες διαστάσεις στα ζητήματα ασφαλείας. Όλα αυτά τα μέτρα προστασίας τόσο γύρω από τις ενεργειακές εγκαταστάσεις και γενικότερα όλες οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την αποφυγή τρομοκρατικής επίθεσης, επηρεάζουν την τελική τιμή της ενέργειας (πετρέλαιο, φυσικό αέριο), αυξάνοντας το κόστος όταν φτάνουν στην αγορά προς κατανάλωση.

Στην εργασία υπήρξε κατηγοριοποίηση των οργανώσεων αρχικά με βάση τη γεωγραφική τους θέση και στην συνέχεια με την συχνότητα των επιθέσεων τους στον ενεργειακό τομέα, μέσα από τους καταγεγραμμένους αριθμούς των επιθέσεων αυτών. Επίσης υπήρξε ξεχωριστή προσέγγιση με παραδείγματα κρουσμάτων που πραγματοποιούνται στις υπεράκτιες ακτές, όπου τα είδη των επιθέσεων διαφέρουν. Συνολικά, η εκάστοτε εξτρεμιστική οργάνωση που ερευνήθηκε παρουσιάζει διαφορετικά κίνητρα σχετικά με την στόχευση των ενεργειακών υποδομών. Για αυτό τον λόγο υπήρξε μία ξεχωριστή καταγραφή. Αρχικώς με βάση τα επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία για τις επιθέσεις στον ενεργειακό τομέα, επιλέχθηκαν να ερευνηθούν οι οργανώσεις οι οποίες με βάση τα μέχρι τώρα στοιχεία παρουσιάζουν το εντονότερο ενδιαφέρον για το ενεργειακό φάσμα, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στις στοχεύσεις του. Επίσης οι γεωγραφικές περιοχές στις οποίες δρουν έχουν ενεργειακά αποθέματα τα οποία τα εκμεταλλεύονται οι πολυεθνικές πετρελαϊκές εταιρείες. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάστηκαν οι επαναστατικές οργανώσεις στην Κολομβία, οι FARC/Revolutionary Armed Forces of Colombia και ELN / National Liberation Army. Οι συγκεκριμένες οργανώσεις όπως αναφέρθηκε πραγματοποίησαν τις περισσότερες επιθέσεις στην κατηγορία της ενέργειας στην Κολομβία. Το FARC κατέχει την πρώτη θέση σε επιθέσεις στην ενέργεια παγκοσμίως και η Κολομβία βρίσκεται στην τρίτη θέση των χωρών που έχει δεχθεί επιθέσεις στην ενέργεια, με σύνολο 161 επιθέσεις. Πιο συγκεκριμένα η κύρια στρατηγική των συγκεκριμένων οργανώσεων είναι ο βομβαρδισμός αγωγών , καθότι ισχυρίζονται ότι τους φυσικούς πόρους της Κολομβίας τους εκμεταλλεύονται ξένες εταιρείες. Η επόμενη οργάνωση ονόματι Baloch Republican Army, μελετήθηκε διότι δρα σε τμήμα του Πακιστάν το

²³⁸ Δρ Θεόδωρος Τσακίρης, 2018, Ενεργειακή Ασφάλεια και Διεθνής Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, σ. 663

οποίο σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της περιόδου 2010-2014 βρισκόταν στην κορυφή της λίστας των επιθέσεων στον ενεργειακό τομέα. Και η οργάνωση Baloch Republican Army από την περίοδο 2000 έως 2014 καταλαμβάνει την δεύτερη θέση σε επιθέσεις. Η οργάνωση έχει προβεί σε επιθέσεις ενάντια σε πολυεθνικές εταιρείες. Εν συνεχεία ένα σημαντικό σημείο με ενεργειακά αποθέματα υπήρξε η Νιγηρία. Εκεί δρουν οι MEND και Μπόκο Χαράμ. Η Νιγηρία είναι από τους βασικούς εξαγωγείς πετρελαίου προς την Δύση. Ένα κομβικό ενεργειακό σημείο της Νιγηρίας αποτελεί το Δέλτα του Νίγηρα όπου παρόλο που αποτελεί μία πλούσια περιοχή σε αποθέματα πετρελαίου, την ίδια στιγμή ο πλούτος αυτός δεν είναι εκμεταλλεύσιμος από τους γηγενείς κατοίκους. Αντιθέτως όλα τα έσοδα τα εισπράττουν πολυεθνικές πετρελαϊκές εταιρείες που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή και ταυτοχρόνως έχουν προκαλέσει πλειάδα περιβαλλοντικών καταστροφών καθώς έχουν υπάρξει τεράστιες διαρροές πετρελαίου. Για αυτό τον λόγο τα ηνία στην περιοχή με επιθέσεις σε βάρος των πολυεθνικών πετρελαϊκών εταιρειών έχει αναλάβει το Κίνημα για την Χειραφέτηση του Δέλτα του Νίγηρα γνωστό ως MEND. Έπειτα η οργάνωση της Μπόκο Χαράμ δρα στο βόρειο τμήμα της Νιγηρίας, όπου έχουν ανακαλυφθεί κοιτάσματα πετρελαίου. Οι εξτρεμιστές της Μπόκο Χαράμ συνθέτουν μία πολύ δραστήρια τρομοκρατική οργάνωση η οποία συνεργάζεται με το Ισλαμικό Κράτος. Η συγκεκριμένη οργάνωση αποτελεί απειλή για την κυβέρνηση της Νιγηρίας η οποία έχει διακόψει εργασίες εξερεύνησης πετρελαίου λόγω της τρομοκρατικής δράσης της οργάνωσης.

Ακολούθως, το κύριο βάρος της έρευνας και η ξεχωριστή προσέγγιση ως περιπτώσεις μελέτης/case studies της διπλωματικής εργασίας αποτέλεσαν το IS/Ισλαμικό Κράτος και η Αλ Κάιντα με τις συνεργαζόμενες οργανώσεις τους. Το συγκεκριμένο τρομοκρατικό δίκτυο που έχει δημιουργηθεί γύρω από αυτές τις οργανώσεις προκαλεί διεθνή ανησυχία, δεδομένου ότι συγκαταλέγονται μαζί με τις περισσότερες εκ των συνεργαζόμενων οργανώσεών τους στη λίστα με τις Διεθνείς Τρομοκρατικές Οργανώσεις/Foreign Terrorist Organizations, καθώς αποτελούν απειλή για την ασφάλεια των ΗΠΑ και τη διεθνή ασφάλεια γενικότερα.²³⁹ Άλλωστε ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ George W. Bush μετά την επίθεση της 9/11 ανέφερε ότι η μάχη ενάντια στην τρομοκρατία θα ξεκινήσει με την Αλ Κάιντα, αλλά δεν θα σταματήσει

²³⁹ U.S Department of State/ Diplomacy in Action,
<https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>

εκεί.²⁴⁰ Ακολούθως για το Ισλαμικό Κράτος/IS όπως αναφέρθηκε σε ξεχωριστό υποκεφάλαιο της εργασίας, έχει συσταθεί η Παγκόσμια Συμμαχία/Global Coalition , η οποία απαριθμεί 79 μέλη και δρα από το 2014 με αποκλειστικό σκοπό να μειώσει την απειλή του ISIS για τη διεθνή ασφάλεια. Ο παγκόσμιος αυτός συνασπισμός έχει καταστρέψει με εναέριες επιθέσεις ενεργειακά περιουσιακά στοιχεία του Ισλαμικού Κράτους. Η δράση των ΗΠΑ της μεγαλύτερης δύναμης αυτή τη στιγμή στον πλανήτη μέσω των συμμαχιών αλλά και οι χρηματοδοτήσεις για την μάχη ενάντια στις συγκεκριμένες τρομοκρατικές οργανώσεις και των συνεργαζόμενων οργανώσεων τους, καταδεικνύει την ανάγκη ξεχωριστής έρευνας για το Ισλαμικό Κράτος και την Αλ Κάιντα. Οι συγκεκριμένες οργανώσεις αποτελούν παγκόσμια απειλή και μαζί με τις συνεργαζόμενες ομάδες τους ενεργούν σε ένα σημαντικό τμήμα του πλανήτη. Το ISIS γνωστό ως Ισλαμικό Κράτος αποτελεί πλέον ένα χαλιφάτο το οποίο εκτείνεται στα εδάφη του Δυτικού Ιράκ και της Ανατολικής Συρίας. Το Ισλαμικό Κράτος διαθέτει ως βασική μέθοδο χρηματοδότησής του το πετρέλαιο και προσπαθεί να εμποδίσει την προμήθεια πετρελαίου και φυσικού αερίου προς τις χώρες της Δύσης. Όλα αυτά με την υποστήριξη των συνεργαζόμενων ομάδων του. Παρόμοια και η περίπτωση μελέτης της Αλ Κάιντα η οποία προξένησε τρομοκρατικές επιθέσεις στις περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Καθώς βασικός στόχος της οργάνωσης ήταν να εμποδίσουν την εξαγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου από αυτές τις περιοχές και κυρίως προς στις ΗΠΑ. Η όλη φιλοσοφία της Αλ Κάιντα συμπεριλαμβάνεται στα λόγια του φυσικού ηγέτη της Οσάμα μπιν Λάντεν που είχε εντάξει την ενέργεια στα λεγόμενά του ,συγκεκριμένα είχε αναφέρει «Πρέπει να πάρουμε αυτά τα χρήματα πίσω από τις ΗΠΑ, οι Μουσουλμάνοι λιμοκτονούν μέχρι θανάτου και οι ΗΠΑ ληστεύουν το πετρέλαιό τους».²⁴¹ Η Αλ Κάιντα μέσω του Μπιν Λάντεν καλούσε σε ένα οικονομικό τζιχάντ εναντίον των ΗΠΑ μέσω επιθέσεων σε πετρελαϊκές εγκαταστάσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πληροφορίες οι οποίες συγκεντρώθηκαν μέσω της έρευνας, γίνεται κατανοητό ότι το ζήτημα της τρομοκρατίας στον ενεργειακό τομέα αποτελεί ένα πολυεπίπεδο φαινόμενο, και στον παρών πόνημα, επιχειρήθηκαν να παρουσιαστούν όλες οι πλευρές αυτού του φαινομένου και να εξεταστούν η κάθε μία

²⁴⁰ Patterns of Global Terrorism 2001, <https://www.state.gov/documents/organization/10286.pdf>

²⁴¹ Heiki Jakson, James Brendan Byrne, Emanuele Nicola Cecchetti, Jan Ciampor, Jaroslav Hajek, Maximilian Hausler, Kateryna Dubrova, 2017, Nato Energy Security, Energy in Irregular Warfare

ξεχωριστά. Όλη αυτή η μελέτη οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στις περιοχές που υπάρχουν ενεργειακοί πόροι και εγκαταστάσεις ενσωματωμένες για εκμετάλλευση των ενεργειακών αποθεμάτων από πολυεθνικές εταιρείες που ανήκουν σε χώρες της Δύσης (επίγειες και υπεράκτιες εγκαταστάσεις) , αλλά και πιο γενικά στα παγκόσμια θαλάσσια ενεργειακά περάσματα, καθίσταται σαφές ότι υπάρχει ο κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων, γεγονός που σε συνδυασμό με την μείζονα σημασία της ενέργειας μπορούν να οξύνουν τόσο τις παγκόσμιες οικονομικές αναταράξεις με διακυμάνσεις στις τιμές του αργού πετρελαίου όσο και την διεθνή ανασφάλεια.

Εν κατακλείδι, επρόκειτο για την ανάδυση ενός ζητήματος το οποίο επρόκειτο να προξενήσει έντονο ενδιαφέρον στις διεθνείς σχέσεις. Το ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας ανήκει στο πλέγμα των νέων προκλήσεων ασφαλείας και έχει ενταχθεί σε βασικό ζητούμενο στην ατζέντα των χωρών. Στο νέο αυτό πλέγμα κατατάσσεται και η διεθνής τρομοκρατία. Βασική στόχευση της εργασίας ήταν να καταδείξει την απειλή που υπόκειται η ενεργειακή ασφάλεια από τις τρομοκρατικές επιθέσεις, μία επιπρόσθετη ουσιαστικά απειλή ενάντια στον ενεργειακό εφοδιασμό και ένα νέο πεδίο έρευνας στη διεθνή ασφάλεια. Μέσω της παρούσας διερεύνησης του συγκεκριμένου ζητήματος, επιχειρήθηκε να καλυφθεί όσο το δυνατόν περισσότερο ένα σημαντικό κομμάτι αυτής της νέας πρόκλησης για τις διεθνείς σχέσεις, μέσω των οργανώσεων που επιλέχθηκαν και των επιθέσεων τους, τονίζοντας μία επιπλέον κατηγορία στο ήδη απροσδιόριστο φαινόμενο της τρομοκρατίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενογλώσση Βιβλιογραφία

- Adusei L., «Terrorism, insurgency, kidnapping, and security in Africa's energy sector», *African Security Review*, 25 Αυγούστου 2015.
- Al-Atrush S., «Islamic State says Libya oil fields are a 'Legitimate Target'», *Bloomberg*, διαθέσιμο στο: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-11/islamic-state-says-libya-oil-fields-are-a-legitimate-target>
- Al-Rodhan K., «The Impact of the Abqaiq Attack on Saudi Energy Security», *Center for Strategic and International Studies*, 27 Φεβρουαρίου 2006, διαθέσιμο στο : https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/060227_abqaiqattack.pdf
- Al-Shishani M., «Al Qaeda & Oil Facilities in the Midst of the Global Economic Crisis», *Journal of Energy Security*, 23 Απριλίου 2009
- Asia Pacific Energy Research Centre, «A quest for energy security in the 21st century», 2007, διαθέσιμο στο: https://aperc.ieej.or.jp/file/2010/9/26/APERC_2007_A_Quest_for_Energy_Security.pdf
- Bartos J., «Assessing oil markets during oil supply disruptions», *International Energy Agency*, διαθέσιμο στο: https://www.iea.org/media/training/presentations/Day_2_Session_3c_Emergency_Response_Market_Assessment.pdf, Παρίσι, 9 Απριλίου 2013.
- BBC News, «Profiles: Colombia's armed groups», 29 Αυγούστου 2013, διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-11400950>
- BBC News, «Libyan oil port of Sidra attacked by Islamic State», 4 Ιανουαρίου 2016, διαθέσιμο στο: https://www.bbc.com/news/world-africa-35220281?fbclid=IwAR3korlWyDs2vO3q7rrEVgfg3UxoFK0K-ZG8OeRxMAyxaVtgnrPRb_c8irE
- BBC News, «Profile: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula», 16 Ιουνίου 2015, διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-11483095>
- Bergen P., «Al Qaeda's track record with chemical weapons», *CNN News*, 7 Μαΐου 2013, διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2013/05/06/opinion/bergen-chemical-weapons-syria/>
- Bunn M., Malin M., Roth N., Tobey W., «Preventing Nuclear Terrorism/ Continuous Improvement or Dangerous Decline ?», *Harvard Kennedy School/ Belfer Center for Science and International Affairs*, Μάρτιος 2016, διαθέσιμο στο:

<https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/PreventingNuclearTerrorism-Web.pdf>

Campbell J., «Boko Haram blocks oil exploration in Northeast Nigeria», Council on Foreign Relations, διαθέσιμο στο: <https://www.cfr.org/blog/boko-haram-blocks-oil-exploration-northeast-nigeria>

Casciani D., «How do you define Islamic extremism?», BBC News, 10 Ιουνίου 2014, διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/uk-27777892>

Centers for Disease Control and Prevention, «Bioterrorism», διαθέσιμο στο: <https://www.cdc.gov/anthrax/bioterrorism/index.html>

Counter-Terrorism Committee Executive Directorate, «Physical protection of critical infrastructure against terrorist attacks», Τετάρτη 8 Μαρτίου 2017.

Crane K., «The role of oil in ISIL finances», RAND Office of External Affairs, Δεκέμβριος 2015.

Dancy J., Dancy V., «Terrorism and Oil & Gas Pipeline Infrastructure: Vulnerability and Potential Liability for Cybersecurity Attacks, Oil and Gas, Natural Resources, and Energy Journal, Μάρτιος 2017.

Dartnell M., «Action Directe, Ultra-Left Terrorism in France 1979-1989», Routledge Taylor & Francis Group, 1995.

Department of Homeland Security, «Weapons of Mass Destruction», διαθέσιμο στο: <https://www.dhs.gov/topic/weapons-mass-destruction>

Eaves E., «What does “nuclear terrorism” really mean?», Bulletin of the Atomic Scientists, διαθέσιμο στο: <https://thebulletin.org/2016/04/what-does-nuclear-terrorism-really-mean/>

Ebraheem M., «Islamic State fighters kill five locals in attack near Baiji oil refinery», Iraqi News, 11 Αυγούστου 2018, διαθέσιμο στο: <https://www.iraqinews.com/iraq-war/islamic-state-fighters-kill-five-locals-in-attack-near-baiji-oil-refinery/>

Ebraheem M., «Paramilitary troops kill Islamic State fighter near Iraq’s Baiji», Iraqi News, 21 Νοεμβρίου 2018, διαθέσιμο στο: <https://www.iraqinews.com/iraq-war/paramilitary-troops-kill-islamic-state-fighter-near-iraqs-baiji/>

Etzioni A., «Mearsheimer’s war with China», The Diplomat, 29 Μαρτίου 2015, διαθέσιμο στο: <https://thediplomat.com/2015/03/mearsheimers-war-with-china/>

Farmer B., «Bioterrorism could kill more people than nuclear war, Bill Gates to warn world leaders», The Telegraph, διαθέσιμο στο: <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/02/17/biological-terrorism-could-kill-people-nuclear-attacks-bill/>

FBI, «Oklahoma City Bombing», διαθέσιμο στο :

<https://www.fbi.gov/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>

FBI, «Terrorism», διαθέσιμο στο: <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>

FBI, «Cyber Crime», διαθέσιμο στο: <https://www.fbi.gov/investigate/cyber>

Fedorowicz J., «Critical Energy Infrastructure Protection Policy Research Series», Canadian Centre of Intelligence and Security Studies, Μάρτιος 2007.

Ferguson C., Potter W., «The Four Faces of Nuclear Terrorism», Routledge Taylor & Francis Group, 2005.

France-Presse A., «Boko Haram attack on Nigeria oil team ‘killed more than 50’», The Telegraph, διαθέσιμο στο: <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/07/28/boko-haram-attack-nigeria-oil-team-killed-50/>

Freitas M., «A crude understanding», Research Gate, Μάρτιος 2014, διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/304492676_A_Crude_Understanding

Gardner F., «IS, al-Qaeda, and how jihad uses chemical weapons», BBC News, 16 Σεπτεμβρίου 2015, διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34262447>

Gavrilovic M., «Obama Says Dependency on Foreign Oil Poses Terrorist Threat to U.S.», CBS News, 11 Ιουλίου 2008, διαθέσιμο στο: <https://www.cbsnews.com/news/obama-says-dependency-on-foreign-oil-poses-terrorist-threat-to-us/>

GlobalSecurity.org, «Revolutionary Armed Forces of Colombia», διαθέσιμο στο: <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/farc.htm>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=FARC+energy&sa.x=0&sa.y=0>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=ELN+oil&sa.x=41&sa.y=24>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=baloch+republican+army+oil&sa.x=0&sa.y=0>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=baloch+republican+army+gas&sa.x=0&sa.y=0>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=MEND+gas&sa.x=0&sa.y=0>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=MEND+oil&sa.x=0&sa.y=0>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=boko+haram+gas&sa.x=0&sa.y=0>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=3&search=islamic%20state%20oil&expanded=no&charttype=line&chart=overtime&ob=GTIDID&od=desc#results-table>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtidid=200210060001>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtidid=200211030008>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtidid=200405010001>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtidid=200602240009>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=aqap+oil&sa.x=0&sa.y=0>

Global Terrorism Database, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtidid=201301160001>

Greenspan J., «Remembering the 1993 World Trade Center Bombing», History, 26 Φεβρουαρίου 2013, διαθέσιμο στο: <https://www.history.com/news/remembering-the-1993-world-trade-center-bombing>

Harvard Divinity School, «The Movement for the Emancipation of the Niger Delta», Religious Literacy Project, διαθέσιμο στο: <https://rlp.hds.harvard.edu/faq/movement-emancipation-niger-delta>

Hinshaw D., «Boko Haram (Islamic State West Africa Province)», The Wall Street Journal's Graphics, διαθέσιμο στο: <http://graphics.wsj.com/islamic-state-and-its-affiliates/>

History, «Tokyo subways are attacked with sarin gas», 13 Νοεμβρίου 2009, διαθέσιμο στο: <https://www.history.com/this-day-in-history/tokyo-subways-are-attacked-with-sarin-gas>

Hosenball M., «Nigeria's Boko Haram has up to 6,000 hardcore militants: U.S. officials», Reuters, διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-violence-bokoharam/nigerias-boko-haram-has-up-to-6000-hardcore-militants-u-s-officials-idUSKBN0LA2J120150206>

International Energy Agency, «What is energy security?», διαθέσιμο στο: <https://www.iea.org/topics/energysecurity/whatisenergysecurity/>

International Energy Agency, «How does the IEA respond to major disruptions in oil supply?», 10 Μαρτίου 2011, διαθέσιμο στο: <https://www.iea.org/newsroom/news/2011/march/how-does-the-iea-respond-to-major-disruptions-in-the-supply-of-oil-2011-03-10-.html>

International Energy Agency, «Chinks in the chain: What causes disruptions to the supply of oil?», 30 Ιανουαρίου 2011, διαθέσιμο στο: <https://www.iea.org/newsroom/news/2011/january/2011-01-30-.html>

Jackson R., «An argument for terrorism», Perspectives on terrorism, 2008, <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/27/html>

Jakson H., Byrne J., Cecchetti E., Ciampor J., Hajek J., Hausler M., Dubrova K., «Energy in Irregular Warfare», Energy in Conflict Series, 2017.

Jakson H., Byrne J., Cecchetti E., Ciampor J., Hajek J., Hausler M., «Energy in Conventional Warfare», Energy in Conflict Series, 2016.

Johnston P., «Oil, extortion still paying off for ISIS», RAND Corporation, 27 Οκτωβρίου 2017, διαθέσιμο στο: <https://www.rand.org/blog/2017/10/oil-extortion-still-paying-off-for-isis.html>

Kaplan E., «Tracking Down Terrorist Financing», 4 Απριλίου 2006, διαθέσιμο στο: <https://www.cfr.org/background/tracking-down-terrorist-financing>

Kashubsky M., «Protecting Offshore Oil and Gas Installations: Security Threats and Countervailing Measures», Journal of Energy Security, 11 Δεκεμβρίου 2013, http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&id=476:protecting-offshore-oil-and-gas-installations-security-threats-and-countervailing-measures&Itemid=429

Kashubsky M., «A Chronology of Attacks on and Unlawful Interferences with, Offshore Oil and Gas Installations, 1975-2010», Perspectives on Terrorism, Δεκέμβριος 2011.

Keatinge T., «Islamic State: The struggle to stay rich», BBC News, 8 Μαρτίου 2016, διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35585298>

Laccino L., «Boko Haram's fatal ambush destroys hope of boost to Nigeria's economy with Borno oil», International Business Times, διαθέσιμο στο: <https://www.ibtimes.co.uk/boko-harams-fatal-ambush-destroys-hope-boost-nigerias-economy-borno-oil-1632401>

Laub Z., Masters J., «Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM), Council on Foreign Relations, 8 Ιανουαρίου 2014.

Lee C., «Oil and Terrorism: Uncovering the Mechanisms», Journal of Conflict Resolution, 2016.

Lesser I., Hoffman B., Arquilla J., Ronfeldt D., Zanini M., Jenkins B. M., «Countering the New Terrorism», RAND Corporation, 1999.

Loveluck L., «Egyptian jihadis claim responsibility for killing American oil worker William Henderson», The Telegraph, 1 Δεκεμβρίου 2014, διαθέσιμο στο: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/11264664/Egyptian-jihadis-claim-responsibility-for-killing-American-oil-worker-William-Henderson.html>

Luft G., «Dependence on Middle East energy and its impact on global security», διαθέσιμο στο: http://www.iags.org/luft_dependence_on_middle_east_energy.pdf

Luft G., «Al Qaeda's economic war against the United States», Institute for the Analysis of Global Security, 24 Ιανουαρίου 2005, διαθέσιμο στο: <http://www.iags.org/n0124052.htm>

Marine Insight, «What are Maritime Chokepoints?», 3 Μαρτίου 2017, διαθέσιμο στο: <https://www.marineinsight.com/marine-navigation/what-are-maritime-chokepoints/>

Mearsheimer J., «We are moving to a multipolar world with three great powers», 18 Ιανουαρίου 2017, διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=yoWMn8H7u1Q>

NATO, «NATO's military concept for defence against terrorism», 19 Αυγούστου 2016, διαθέσιμο στο: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm?selectedLocale=en

Pippard T., «'Oil-Qaeda': Jihadist Threats to the Energy Sector, τόμ. 4, τεύχ. 3, Perspectives on Terrorism, Ιούλιος 2010.

PRESS TV, «Colombia president raps rebels for attacking oil pipeline», 27 Ιουνίου 2015, διαθέσιμο στο: <https://www.presstv.com/Detail/2015/06/27/417675/Colombia-Juan-Manuel-Santos-FARC-rebels-oil-pipeline-Narino-Tumaco->

Robinson E., «Cutting the Islamic State's Money Supply», The National Interest, 20 Ιουλίου 2016, διαθέσιμο στο: <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/cutting-the-islamic-states-money-supply-17046?nopaging=1>

Sourcewatch, «Cano Limon-Covenas Oil Pipeline»,

https://www.sourcewatch.org/index.php/Ca%C3%B1o_Lim%C3%B3n%E2%80%93Cove%C3%B1as_Oil_Pipeline

Stanford University, «Al Qaeda», Mapping Militant Organizations, διαθέσιμο στο:

<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/21#note7>

Stanford University, «Al Qaeda in Yemen», Mapping Militant Organizations,

διαθέσιμο στο: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/23>

Stanford University, «Al Qaeda in the Arabian Peninsula», Mapping Militant

Organizations, διαθέσιμο στο: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/19>

Stanford University, «Baloch Republican Army», Mapping Militant Organizations,

διαθέσιμο στο: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/571?highlight=baloch+republican+army>

Stanford University, «Boko Haram», Mapping Militant Organizations, διαθέσιμο στο:

<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/553?highlight=boko+haram#note48>

Stanford University, «National Liberation Army(Colombia)», Mapping Militant

Organizations, διαθέσιμο στο : <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/87>

Stanford University, «Red Brigades», διαθέσιμο στο :

<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/77>

Stanford University, «The Islamic State», Mapping Militant Organizations, διαθέσιμο

στο: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1#note152>

Stanford University, «Revolutionary Armed Forces of Colombia-People's Army»,

Mapping Militant Organizations, διαθέσιμο στο:

<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/89#note2>

START/ National Consortium for the study of terrorism and responses to terrorism,

«Nuclear Terrorism: Countering the Threat», 8 Μαρτίου 2016, διαθέσιμο στο:

<https://www.start.umd.edu/publication/nuclear-terrorism-countering-threat>

START, «Terrorism Trends with a Focus on Energy and Mining», διαθέσιμο στο:

https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/START_TerrorismEnergyAttacks_ResearchBrief_June2015.pdf

START, «Boko Haram: An Assessment of Strengths, Vulnerabilities, and Policy

Options», Ιανουάριος 2015, διαθέσιμο στο:

https://www.start.umd.edu/pubs/START_%20SMA-AFRICOM_Boko%20Haram%20Deep%20Dive_Jan2015.pdf

START, «Islamic State of Iraq and al Sham (ISIS)», 21 Σεπτεμβρίου 2015, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/baad/narratives/islamic-state-iraq-and-al-sham-isis>

START, University of Maryland, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search= ISIL+oil&sa.x=0&sa.y=0>

START, «Al Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP), University of Maryland, Απρίλιος 2015, διαθέσιμο στο: <https://www.start.umd.edu/baad/narratives/al-qaida-arabian-peninsula-aqap>

Swanson A., «How the Islamic State makes its money», The Washington Post, 18 Νοεμβρίου 2015, διαθέσιμο στο: https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/11/18/how-isis-makes-its-money/?noredirect=on&utm_term=.267faaf7a367

Tichy L., «The IS and Attacks on the Oil and Gas Sector in Iraq», τομ. 12, τεύχ. 3, Metropolitan University of Prague, Σεπτέμβριος 2018, διαθέσιμο στο: <http://www.http.webmail.cejiss.org/static/data/uploaded/1541410331919022/CEJISS%2012-3%20web.pdf>

Tichy L., Eichler J., «Terrorist Attacks on the Energy Sector: The Case of Al Qaeda and the Islamic State», Studies in Conflict & Terrorism, 1 Μαΐου 2017.

The Guardian, «Chemical weapons found in Mosul in Isis lab, say Iraqi forces», 29 Ιανουαρίου 2017, διαθέσιμο στο: <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/29/chemical-weapons-found-in-mosul-in-isis-lab-say-iraqi-forces>

Toft P., Duero A., Bieliauskas A., «Terrorist targeting and energy security», ScienceDirect, 18 Απριλίου 2010.

TRAC/ Terrorism Research & Analysis Consortium, «Sympathizers of Al Qaeda Organization», διαθέσιμο στο: <https://www.trackingterrorism.org/group/sympathizers-al-qaida-organization>

United States Department of State, «Patterns of Global Terrorism 2001», Μάιος 2002, διαθέσιμο στο: <https://www.state.gov/documents/organization/10286.pdf>

U.S. Department of State, «Foreign Terrorist Organizations». Bureau of Counterterrorism, διαθέσιμο στο: <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>

U.S Department of State/Diplomacy in Action, «Bureau of Energy Resources», διαθέσιμο στο: <https://www.state.gov/e/enr/index.htm>

U.S Department of State/Diplomacy in Action, «Office of the Coordinator for Cyber Issues», διαθέσιμο στο: <https://www.state.gov/s/cyberissues/index.htm>

U.S. Department of State/Diplomacy in Action, «The Global Coalition to defeat ISIS: Partners», διαθέσιμο στο: <https://www.state.gov/s/seci/c72810.htm>

U.S. Department of State/Diplomacy in Action, «The Global Coalition to defeat ISIS», διαθέσιμο στο: <https://www.state.gov/s/seci/>

U.S. Energy Information Administration, «World Oil Transit Chokepoints», 25 Ιουλίου 2017, διαθέσιμο στο: https://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/special_topics/World_Oil_Transit_Chokepoints/wotc.pdf

Westcott K., «Italy's history of terror», BBC News Online, 6 Ιανουαρίου 2004, διαθέσιμο στο: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/3372239.stm>

Yergin D., «Ensuring Energy Security», Foreign Affairs, Μάρτιος/Απρίλιος 2006, διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2006-03-01/ensuring-energy-security>

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

CNN Greece, «Υπαρκτός ο κίνδυνος της πυρηνικής τρομοκρατίας», 2 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/27376/yparktos-o-kindynos-tis-pyrinikis-tromokratias>

Euronews, «Νιγηρία: Υποταγή στους τζιχαντιστές του Ισλαμικού Κράτους ανακοίνωσε η Μπόκο Χαράμ», διαθέσιμο στο: <https://gr.euronews.com/2015/03/07/boko-haram-pledges-allegiance-to-isil>

Heywood A., «Εισαγωγή στην Πολιτική», Μετάφραση: Γιώργος Καράμπελας, Εκδόσεις Πόλις, 2002.

Mearsheimer J., «Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2006.

OnAlert, «Ισλαμικός εξτρεμισμός: Το νέο τακτικό όπλο μαζικής καταστροφής;», 19 Αυγούστου 2017, διαθέσιμο στο: <http://www.onalert.gr/stories/islamikos-extremismos-to-neo-taktiko-oplo-mazikhs-katastrofhs/58679>

Steans J., Pettiford L., Diez T., «Εισαγωγή στη θεωρία των διεθνών σχέσεων», Εκδόσεις Τουρίκη, 2005.

Waltz K., «Θεωρία διεθνούς πολιτικής», Εκδόσεις Ποιότητα, 2011.

- Δημητράκος Δ., «Τι είναι διεθνής τρομοκρατία;», Το Βήμα, 24 Νοεμβρίου 2008, διαθέσιμο στο: <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/ti-einai-i-diethnis-tromokratia/>
- ΕΞΑΝΤΑΣ/ Ντοκιμαντέρ στον κόσμο, «Δέλτα-οι βρώμικες δουλειές του πετρελαίου», 2006, <https://www.youtube.com/watch?v=qPFc1JiMQIE&t=202s>
- Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, «Μνήμες Οκλαχόμα, 19 Απριλίου 1995», 25 Ιουλίου 2011, διαθέσιμο στο : <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=296164>
- Η Καθημερινή, «Το Ισλαμικό Κράτος έκανε χρήση αερίου μουστάρδας στο Ιράκ», 15 Φεβρουαρίου 2016, διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/849570/article/epikairothta/kosmos/to-islamiko-kratos-ekane-xrhsh-aerioy-moystardas-sto-irak>
- Η Καθημερινή, «Βιοτρομοκρατία: Η μεγαλύτερη απειλή του 21^{ου} αιώνα», 9 Νοεμβρίου 2011, διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.com.cy/gr/ygeia/65339/?ctype=ar>
- Κόκκινος Δ.-Β., «Γεωπολιτική της ενέργειας στο σύστημα/ Ευρώπη-Ασία-Μέση Ανατολή», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2015.
- Μαυραγάνης Κ., «Πυρηνική τρομοκρατία και πυρηνική ασφάλεια το 2016: Πόσο μεγάλη είναι η απειλή;», Huffpost, 1 Ιανουαρίου 2016, διαθέσιμο στο: https://www.huffingtonpost.gr/2016/01/01/nuclear-terrorism_n_8878838.html
- Μπόση Μ., Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδοτικός Οίκος Τραυλός, Αθήνα, Δεκέμβριος 2000.
- Μπόση Μ., «Ελλάδα & τρομοκρατία/ Εθνικές και διεθνείς Διαστάσεις», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, Δεκέμβριος 1996.
- Μπόση Μ., «Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1999.
- Μπόση Μ., «RAF, η Φράζια «Κόκκινος Στρατός», Εφημερίδα Καθημερινή, 6 Μαΐου 2018, διαθέσιμο στο : <http://www.kathimerini.gr/962726/article/epikairothta/kosmos/raf-h-fra3ia-kokkinos-stratos>
- Μπόση Μ., «Η διεθνής ασφάλεια στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο», Εκδόσεις Ποιότητα, 2014.
- Παπασωτηρίου Χ., «Η Διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα αιώνα», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2008.
- Πλατιάς Α., «Το νέο διεθνές σύστημα», Εκδόσεις Παπαζήση, 1995.

Ρούκουνας Ε., «Διεθνές Δίκαιο»/ Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου/Τρόποι παραγωγής του διεθνούς δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004.

Το Βήμα, «Νιγηρία: Η ακτινογραφία των τρομοκρατών της Μπόκο Χαράμ», 13 Νοεμβρίου 2014, διαθέσιμο στο: <https://www.tovima.gr/2014/11/13/world/nigeria-i-aktinografia-twn-tromokratwn-tis-mpoko-xaram/>

Τσακίρης Θ., «Ενεργειακή ασφάλεια και διεθνής πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, 2018.

